

**Bruxelles, 23. lipnja 2026.
(OR. en)**

10746/26

**Međuinstitucijski predmet:
2025/0399(COD)**

**ENER 413
TRANS 434
RELEX 861
ECOFIN 840
ENV 770
CODEC 1234
IA 172**

NAPOMENA

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Za:	Vijeće
Br. preth. dok.:	10340/26
Br. dok. Kom.:	16772/25 + ADD 1
Predmet:	Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu, izmjeni uredaba (EU) 2019/942, (EU) 2019/943 i (EU) 2024/1789 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 2022/869 – opći pristup

I. UVOD

1. Komisija je 10. prosinca 2025. predstavila prijedlog revizije Uredbe o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu¹ (Uredba TEN-E) i prijedlog direktive o izmjeni u pogledu ubrzanja postupka izdavanja dozvola² (direktiva o izdavanju dozvola). Ta su dva prijedloga dio Paketa mjera za europske mreže, koji je popraćen Komunikacijom Komisije i dvama dokumentima sa smjernicama.

¹ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu, izmjeni uredaba (EU) 2019/942, (EU) 2019/943 i (EU) 2024/1789 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 2022/869 (16772/25 + ADD 1 + ADD 2).

² Prijedlog direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni direktiva (EU) 2018/2001, (EU) 2019/944 i (EU) 2024/1788 u pogledu ubrzanja postupka izdavanja dozvola (16772/25 + ADD 1 + ADD 2).

2. Predloženom Uredbom TEN-E nastoji se poboljšati planiranje prekogranične energetske infrastrukture, ubrzati izdavanje dozvola, osigurati djelotvornije mehanizme za podjelu troškova i koristi prekograničnih projekata te povećati otpornost i sigurnost prekogranične infrastrukture.

II. TRENUTAČNO STANJE

3. Komisija je 11. prosinca 2025. na sastanku Radne skupine za energetiku predstavila predloženu Uredbu TEN-E i Direktivu o izdavanju dozvola.
4. Na sastanku Vijeća za promet, telekomunikacije i energetiku (energetika) 15. prosinca 2025. ministri su na temelju popratnog dokumenta održali raspravu o politikama o Paketu mjera za europske mreže (15896/25).
5. Komisija je 13. siječnja 2026. u okviru Radne skupine za energetiku predstavila popratnu procjenu učinka Paketa mjera za europske mreže, te je na tom sastanku Radna skupina započela razmatranje prijedlogâ po člancima.
6. Na sastanku Vijeća za promet, telekomunikacije i energetiku (energetika) 16. ožujka 2026. ministri su na temelju popratnog dokumenta održali drugu raspravu o politikama o Paketu mjera za europske mreže (6281/26).
7. Europsko Vijeće u svojim je zaključcima od 19. ožujka 2026. pozvao suzakonodavce da u 2026. postignu dogovor o ambicioznom paketu mjera za mreže kako bi se brzo izgradila potrebna infrastruktura, osigurala njezina zaštita i otpornost te poboljšala međupovezanost, na nacionalnoj i transeuropskoj razini, među ostalim pojednostavnjenjem i ubrzavanjem postupaka izdavanja dozvola, čime bi se doprinijelo integriranom i snažnijem energetsom tržištu, uz istodobno definiranje fleksibilnog pristupa domaćem prihodu od zagušenja koji proizlazi iz unutarnjih zona trgovanja, kojim se u obzir uzimaju nacionalne okolnosti; Paket mjera za europske mreže naveden je i među prioritetnim rezultatima plana Europskog parlamenta, Vijeća Europske unije i Europske komisije naslovljenog „Jedna Europa, jedno tržište”.

8. Odbor stalnih predstavnika 20. svibnja 2026. dao je smjernice za daljnji rad na Paketu mjera za europske mreže na temelju dokumenta za raspravu (8469/26) s glavnim naglaskom na središnjem scenariju, priходу od zagušenja, sigurnosti i otpornosti prekogranične energetske infrastrukture, prešutnom odobrenju i planiranju upotrebe zemljišta.
9. Odbor stalnih predstavnika 17. lipnja 2026. razmotrio je tekst nacрта općeg pristupa (10340/26).
10. Na temelju navedenih rasprava o politikama u Vijeću, komentara država članica zaprimljenih tijekom razmatranja zakonodavnog prijedloga u okviru Radne skupine za energetiku, ishoda rasprava Odbora stalnih predstavnika i u skladu sa smjernicama Europskog vijeća od 19. ožujka 2026. predsjedništvo je dosad pripremilo sedam revizija Uredbe TEN-E.
11. Najnoviji kompromisni tekst predsjedništva (REV 7) naveden je u Prilogu ovoj napomeni. Novi tekst u usporedbi s početnim prijedlogom Komisije označen je **podebljanim** slovima, a izbrisani tekst simbolom [...].

III. ISPITIVANJE PRIJEDLOGA U OKVIRU OSTALIH INSTITUCIJA

12. Odbor za industriju, istraživanje i energetiku (ITRE) nadležan je za predmet u Europskom parlamentu. Zastupnica u Europskom parlamentu Tsvetelina Penkova (S & D, BG) izvjestiteljica je za Uredbu TEN-E. Očekuje se da će Europski parlament stajalište o Uredbi TEN-E donijeti najkasnije do listopada 2026.
13. Odbor regija 5. ožujka 2026.³ dao je mišljenje o Paketu mjera za europske mreže. Europski gospodarski i socijalni odbor 18. ožujka 2026. dao je mišljenje o prijedlogu Komisije⁴.

³ 9866/26.

⁴ 9868/26.

IV. GLAVNI ELEMENTI KOMPROMISNOG PRIJEDLOGA PREDSEDNIŠTVA

14. Najvažnije izmjene predložene Uredbe TEN-E sažete su u nastavku. Predsjedništvo smatra da je najnovija revizija osjetljiv kompromis među različitim stajalištima država članica te da se njome odgovara na bojazni i neriješena pitanja koje su izrazile delegacije.

Kad je riječ o odredbama koje se odnose na izdavanje dozvola:

15. Odredbe koje se odnose na organizaciju postupka izdavanja dozvola iz članka 8. revidirane su kako bi se osigurao kontinuitet imenovanja jednog nadležnog tijela (koje je već predviđeno postojećom Uredbom TEN-E) i pojasnila njegova uloga kontaktne točke za nositelje projekata s Unijina popisa. Odgovarajuća uvodna izjava (39) izmijenjena je upućivanjem na nacionalni ustavni poredak i pravne sustave.
16. Kad je riječ o trajanju i provedbi postupka izdavanja dozvola, slično kao i u Direktivi o izdavanju dozvola, odredbe iz članka 10. stavka 4. o prešutnom odobrenju u postupku izdavanja dozvola za sveobuhvatnu odluku i određene prijelazne administrativne korake postale su dobrovoljne. Uspostava digitalnog portala za postupak izdavanja dozvola (članak 10. stavak 5.) također je postala neobvezna. Neki su rokovi u postupku izdavanja dozvola produljeni.
17. Određena pojašnjenja u vezi s prevladavajućim javnim interesom, procjenama utjecaja na okoliš i mjerama ublažavanja u postupcima izdavanja dozvola navedena su, među ostalim, u članku 7. i uvodnoj izjavi 36.

Kad je riječ o središnjem scenariju:

18. Izvršen je niz prilagodbi članka 11. i odgovarajućih uvodnih izjava kako bi se osigurala odgovarajuća uloga država članica u planiranju razvoja mreže i predvidjela potrebna ažuriranja. Konkretno, pojašnjeno je da bi se u središnjem scenariju i analizama osjetljivosti u obzir uzele nacionalne i regionalne posebnosti te najnoviji nacionalni energetske i klimatski planovi.

19. U tekstu se sada predviđa i to da će države članice provjeravati podatke i pretpostavke, da će se središnji scenarij donijeti provedbenim aktom te da će se dodatne osjetljivosti ili ažuriranja središnjeg scenarija provoditi najmanje svaka 24 mjeseca. Kako bi se izbjeglo udvostručavanje i smanjilo administrativno opterećenje, predviđeno je i da se prikupljanje podataka u tu svrhu koordinira s drugim postupcima prikupljanja podataka.
20. U tekstu se sada predviđa i to da bi se u analizama osjetljivosti u obzir trebali uzeti i alternativne kombinacije ponude i obrasci potražnje, kao i postojeći trendovi i predviđanja.

Kad je riječ o prihodu od zagušenja:

21. U članku 19. uvedeno je nekoliko izmjena kako bi se odgovorilo na bojazni država članica u pogledu prikupljanja i raspodjele prihoda od zagušenja. Pojašnjeno je da će se prihod od zagušenja dodjeljivati, a ne da će ih operatori prijenosnih sustava fizički izdvojiti. Kompromisnim prijedlogom uvodi se mehanizam postupnog uvođenja kojim se stopa dodijeljenog godišnjeg prihoda od zagušenja povećava s početnih 10 % za pet postotnih bodova godišnje sve dok ne dosegne 25 %
22. Pojašnjeno je da prihod od zagušenja koji proizlazi iz unutarnjih granica zone trgovanja u okviru države članice ili prihod od zagušenja koji je prikupljen prije stupanja na snagu Uredbe nije obuhvaćen te da bi se iznos računao na godišnjoj osnovi u skladu s metodologijom razvijenom na temelju članka 19. stavka 4. Uredbe 2019/943. Predsjedništvo je također navelo da se dodijeljena sredstva oslobađaju sa zasebnog internog računa na kraju osme kalendarske godine nakon dodjele kako bi se upotrebljavala u skladu s člankom 19. Uredbe 2019/943.
23. Predsjedništvo je također pojasnilo ulogu nacionalnih regulatornih tijela i dodatno utvrdilo gdje bi se sredstva mogla potrošiti. Konkretno, sada će biti moguće novac potrošiti i za financiranje alternativnih projekata kojima se nastoji ostvariti isti cilj koji se želi ostvariti i projektima s Unijina popisa te koji su uključeni u desetogodišnje planove razvoja mreže, pod uvjetom da na Unijinu popisu nisu dostupni dovoljno razrađeni projekti. Kompromisnim prijedlogom predviđa se i provedbeni akt umjesto delegiranog akta.

Kad je riječ o objedinjavanju projekata:

24. U članku 18. i odgovarajućoj uvodnoj izjavi (71a) novim se izmjenama pojašnjava da države članice koje provode pakete projekata operatorima mreža za vodik mogu zajednički dopustiti primjenu međuvremenske raspodjele troškova kako je predviđeno u članku 5. stavku 3. Uredbe 2024/1789. Osim toga, od Komisije se traži da provede procjenu djelotvornosti postojećih mjera za potporu povećanju prekograničnih projekata infrastrukture za vodik.

Kad je riječ o novoj kategoriji sigurnosti i otpornosti:

25. Na zahtjev nekoliko država članica u Prilog II. uvedena je nova zasebna kategorija koja se odnosi na sigurnost, otpornost i popravke postojeće elektroenergetske infrastrukture. Izmjene obuhvaćaju opremu ili instalacije posebno projektirane za pružanje zaštite i osiguravanje otpornosti postojećih kritičnih elemenata mreže na temelju Uredbe (EU) 2019/943, kao i kritične komponente posebno namijenjene za hitne popravke nakon namjernog poremećaja koji utječe na postojeće kritične elemente mreže koji su se prethodno financirali iz Instrumenta za povezivanje Europe ili na kritične podmorske elektroenergetske infrastrukture koja su dio prekogranične visokonaponske kritične elektroenergetske mreže.
26. Uvedeno je nekoliko zaštitnih mjera u pogledu ključnih komponenata: trebaju biti namijenjene osiguravanju kontinuiteta rada, činiti dio popravljene infrastrukture, biti namijenjene za hitne popravke, ne biti isključivo logističke prirode te biti ključne za siguran, zaštićen i učinkovit rad sustava. U odgovarajućoj uvodnoj izjavi (8a) također je pojašnjeno da bi Komisija trebala osigurati proporcionalnu upotrebu te kategorije kako bi dostatna financijska sredstva ostala na raspolaganju za sve ciljeve politike iz Uredbe te bi, kako je utvrđeno u članku 24., objavila izvješće o provedbi takvih projekata.

Kad je riječ o drugim izmjenama u tekstu:

27. Kad su posrijedi izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba (članak 12.), predviđeno je da će se u tim izvješćima u obzir uzeti trenutačni i budući zahtjevi za razvoj nacionalne mreže. Revidirane su i odredbe o ulozi i vremenskom okviru u pogledu skupine TEN-E kada je riječ o izvješćima o utvrđivanju potreba i postupku za odgovor na potrebe (članak 13.).
28. Kad su posrijedi **ulaganja s prekograničnim učinkom** (članak 17. i odgovarajuća uvodna izjava (25a)), dodana su pojašnjenja o participativnoj ulozi država članica u kojima se ostvaruje 10 % procijenjenih koristi projekta, ne dovodeći u pitanje troškove koje snosi svaki operator sustava, te je predviđena transparentnost analize unakrsne koristi.
29. Predlaže se produljenje odstupanja za međupovezanost u slučaju Cipra i Malte kako bi na temelju ove Uredbe do 31. prosinca 2033. zadržali svoj status projekta od zajedničkog interesa (članak 27.).
30. Kad je riječ o pravilima i pokazateljima koji se odnose na kriterije za projekte utvrđene u Prilogu IV., revidiran je **prijenosni kapacitet projekata za prijenos električne energije**, a **kapacitet elektrolizatora** smanjen je na 150 MW (slično kao u kategorijama infrastrukture utvrđenima u Prilogu II.). Umetnuto je upućivanje na posebnu situaciju s kojom se suočavaju periferne i otočne države članice.

V. ZAKLJUČAK

31. S obzirom na navedeno Vijeće se poziva da na sastanku 26. lipnja 2026. postigne opći pristup o tekstu Nacrta uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu kako je naveden u Prilogu ovoj napomeni.

2025/0399 (COD)

Prijedlog

UREDBE EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu, izmjeni uredaba (EU) 2019/942, (EU) 2019/943 i (EU) 2024/1789 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 2022/869

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 172.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

nakon prosljeđivanja nacrtu zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora¹,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija²,

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom,

budući da:

¹ SL C , , str. .

² SL C , , str. .

- (1) U Komunikaciji Komisije od 26. veljače 2025. naslovljenoj „Plan za čistu industriju”³ utvrđen je zajednički plan za konkurentnost i dekarbonizaciju. Osiguravanje priuštive energije ključno je za konkurentnost industrije Unije, posebno za energetske intenzivne sektore. Stoga je pristup priuštivoj energiji temelj Plana za čistu industriju i Akcijskog plana za priuštivu energiju⁴. S druge strane, politike dekarbonizacije snažan su pokretač rasta ako su dobro integrirane s industrijskim, gospodarskim i trgovinskim politikama te politikama tržišnog natjecanja, kako je utvrđeno u Komunikaciji Komisije od 29. siječnja 2025. naslovljenoj „Kompas konkurentnosti za EU”⁵. Uredbom (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća⁶ Unija je uspostavila ambiciozan okvir kako bi do 2050. postala dekarbonizirano gospodarstvo.

³ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 26. veljače 2025., „Plan za čistu industriju: zajednički plan za dekarbonizaciju i konkurentnost”, (COM(2025) 85 final).

⁴ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 26. veljače 2025.: „Akcijski plan za priuštivu energiju – Iskorištavanje svih prednosti energetske unije radi osiguravanja cjenovno pristupačne, učinkovite i čiste energije za sve Europljane”, COM(2025) 79 final.

⁵ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 29. siječnja 2025.: „Kompas konkurentnosti za EU”, (COM(2025) 30 final).

⁶ Uredba (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i o izmjeni uredaba (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999 („Europski zakon o klimi”) (SL L 243, 9.7.2021., str. 1., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj>).

- (2) Kao dio ambicije iz Uredbe (EU) 2021/1119, obvezujući cilj na razini Unije za energiju iz obnovljivih izvora za 2030. povećan je na 42,5 % energije iz obnovljivih izvora u kombinaciji izvora energije Unije do 2030., u cilju od 45 %⁷, a obvezujući cilj na razini Unije za energetske učinkovitost postao je ambiciozniji, uz smanjenje krajnje potrošnje energije u Uniji za 11,7 % do 2030. u odnosu na predviđanja iz 2020.⁸ Budući da je prijelazni cilj smanjenja neto emisija stakleničkih plinova do 2030. za najmanje 55 % u odnosu na razine iz 1990. na dobrom putu prema ostvarenju, Komisija je 2. srpnja 2025. predložila izmjenu Uredbe (EU) 2021/1119⁹ kojom se utvrđuje da je klimatski cilj Unije za 2040. smanjenje neto emisija stakleničkih plinova za 90 % u odnosu na razine iz 1990.

⁷ Direktiva (EU) 2023/2413 od 18. listopada 2023. o izmjeni Direktive (EU) 2018/2001, Uredbe (EU) 2018/1999 i Direktive 98/70/EZ u pogledu promicanja energije iz obnovljivih izvora te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća (EU) 2015/652 (SL L, 2023/2413, 31.10.2023., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj>).

⁸ Direktiva (EU) 2023/1791 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. rujna 2023. o energetske učinkovitosti i izmjeni Uredbe (EU) 2023/955 (SL L 231, 20.9.2023., str. 1., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj>).

⁹ COM(2025) 524 final od 2. srpnja 2025.

- (3) Potrebno je uspostaviti infrastrukturu za potporu energetske tranziciji Unije u skladu s tim ciljevima, uključujući brzu elektrifikaciju, povećanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i bez upotrebe fosilnih goriva, povećanu upotrebu plinova iz obnovljivih izvora i niskougljičnih plinova, energetske integraciju, **smanjenje energetske izoliranosti međusobno nepovezanih sustava ili sustava s vrlo niskom razinom povezanosti** i veću primjenu inovativnih rješenja. Trenutačna ulaganja u prekograničnu energetske infrastrukturu očito nisu dovoljna za preobrazbu i izgradnju energetske infrastrukture potrebne za potporu tim ciljevima te postoji znatan raskorak između naših potreba za prekograničnom elektroenergetskom infrastrukturuom te brzine i razine razvoja infrastrukture na razini prijenosne i distribucijske mreže¹⁰. Otprilike polovina prekograničnih potreba za električnom energijom za 2030. (41 od 88 GW) neće biti ispunjena, a očekuje se da će se ta razlika povećati u sljedećem desetljeću. Do 2040. potrebe za prekograničnim kapacitetom električne energije iznosit će 108 GW¹¹. Stoga su potrebna veća ulaganja u energetske infrastrukturu, a u Draghijevu izvješću¹² posebno je istaknuta potreba za brzim povećanjem uvođenja prekogranične energetske infrastrukture kako bi se europska industrija dekarbonizirala. U Planu za čistu industriju¹³ i pratećem Akcijskom planu za priuštivu energiju¹⁴ Komisija je istaknula ključnu ulogu dovršetka energetske unije ulaganjem u energetske infrastrukturu i prekogranične mreže radi zaštite konkurentnosti Unijine industrije i blagostanja ljudi i cjenovne pristupačnosti i sigurnosti opskrbe energijom.

¹⁰ ACER (2024.): Razvoj elektroenergetske infrastrukture za potporu konkurentnom i održivom energetske sustavu (izvješće o praćenju iz 2024.).

¹¹ ENTSO-E (2025.), TYNDP 2024. *Opportunities for a more efficient European power system by 2050*. Izvješće o infrastrukturnim nedostacima.

¹² M. Draghi (2025.): „Budućnost europske konkurentnosti”.

¹³ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 26. veljače 2025., „Plan za čistu industriju: zajednički plan za dekarbonizaciju i konkurentnost”, COM(2025) 85 final.

¹⁴ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 26. veljače 2025. „Akcijski plan za priuštivu energiju – Iskorištavanje svih prednosti energetske unije radi osiguravanja cjenovno pristupačne, učinkovite i čiste energije za sve Europljane” (COM(2025) 79 final).

- (4) Uredbom (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća¹⁵ utvrđene su smjernice za pravodoban razvoj i interoperabilnost prioritetnih koridora i područja transeuropske energetske infrastrukture kako bi se doprinijelo ublažavanju klimatskih promjena, posebno postizanju energetske i klimatske neutralnosti Unije za 2030. i cilja klimatske neutralnosti najkasnije do 2050., kao i uspostavi međupovezanosti, energetske sigurnosti, integracije tržišta i sustava, tržišnog natjecanja u korist svih država članica te priuštivosti cijena energije. Konkretno, Uredbom (EU) 2022/869 predviđa se određivanje projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa, olakšava njihova provedba i utvrđuju uvjeti prihvatljivosti tih projekata za financijsku pomoć Unije. Međutim, s obzirom na njihovu prekograničnu prirodu projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa stvaraju znatne pozitivne vanjske učinke i potiču solidarnost, ali zbog svoje višedržavne prirode, pitanja koordinacije i često asimetrične raspodjele troškova i koristi uzrokuju i specifične poteškoće nositeljima projekata. Stoga je za njih i dalje potreban okvir na razini Unije.

¹⁵ Uredba (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2022. o smjernicama za transeuropsku energetske infrastrukturu, izmjeni uredaba (EZ) br. 715/2009, (EU) 2019/942 i (EU) 2019/943 i direktiva 2009/73/EZ i (EU) 2019/944 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 347/2013 (SL L 152, 3.6.2022., str. 45., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/869/oj>).

- (5) Iako se određene države članice, posebno one bez izlaza na more, kratkoročno suočavaju s posebnim izazovima koji proizlaze iz provedbe plana RepowerEU zbog čega trebaju nastaviti ulagati napore u diversifikaciju, među ostalim jačanjem infrastrukture za opskrbu i razvojem alternativnih pravaca opskrbe, ciljevi Uredbe (EU) 2022/869 i dalje su uglavnom valjani [...] te bi sadašnji okvir transeuropskih energetske mreže trebalo prilagoditi kako bi u potpunosti odražavao očekivane promjene energetske sustava koje će nastati uslijed novog političkoga konteksta, a posebno u okviru cilja klimatske neutralnosti do 2050. i predloženog prijelaznog cilja za 2040. Naime, postoji potreba za integriranim planiranjem mreže kako bi se poduprlo sve više međuovisno i decentraliziranije unutarnje energetske tržište, ubrzali postupci izdavanja dozvola te zajamčila sigurnost i otpornost prekogranične energetske infrastrukture, što bi se na odgovarajući način trebalo odraziti u revidiranom okviru transeuropskih energetske mreže. Uz nov politički kontekst i ciljeve u proteklom je desetljeću tehnološki razvoj bio iznimno brz. Taj bi razvoj trebalo uzeti u obzir kad je riječ o kategorijama energetske infrastrukture obuhvaćenima ovom Uredbom, kriterijima odabira za projekte od zajedničkog interesa i projekte od uzajamnog interesa te prioritarnim koridorima i područjima. S druge strane, odredbama ove Uredbe ne bi se trebalo utjecati na pravo države članice da utvrđuje uvjete za iskorištavanje svojih energetske resursa, svoj izbor među različitim izvorima energije i opću strukturu svoje opskrbe energijom, u skladu s člankom 194. Ugovora.
- (6) Provedba 13 utvrđenih prioritarnih koridora i tematskih područja transeuropske energetske infrastrukture ključna je za postizanje energetske i klimatske ciljeva Unije, uključujući daljnju integraciju tržišta, energetske sigurnost, cilj klimatske neutralnosti do 2050. te priuštivost energije. Ti prioriteti obuhvaćaju ulaganja u prijenos i skladištenje električne energije, odobalne mreže za energiju iz obnovljivih izvora, pametne elektroenergetske mreže, opremu i instalacije osmišljene radi zaštite i otpornosti postojećih kritičnih elemenata mreže, transporta, skladištenja i terminala vodika, elektrolizatora te transporta i skladištenja ugljikova dioksida, kao i opreme i postrojenja za praćenje, kontrolu i digitalizaciju koji su ključni za postojeće visokonaponske mreže od prekogranične važnosti.

- (7) Energetsku infrastrukturu Unije trebalo bi nadograditi kako bi se povećala njezina otpornost na prirodne katastrofe ili katastrofe uzrokovane ljudskim djelovanjem, negativne učinke klimatskih promjena, namjerna neprijateljska djelovanja i prijetnje njezinoj sigurnosti, posebno u vezi s europskom kritičnom infrastrukturom na temelju Direktive 2022/2557 Europskog parlamenta i Vijeća¹⁶.
- (8) U trenutačnom geopolitičkom kontekstu važno je zajamčiti neprekinut prekogranični protok električne energije radi sigurnosti opskrbe. To ne ovisi samo o otpornosti interkonekcijskih vodova među državama članicama, nego i o otpornosti kritičnih elemenata mreže. Stoga bi se ovom Uredbom trebala uvesti nova kategorija infrastrukture u obliku ulaganja u opremu i instalacije koje su izravno povezane s kritičnim elementima mreže i namijenjene jačanju njihove otpornosti i zaštite. Ta nova kategorija infrastrukture trebala bi obuhvaćati kritične elemente mreže, kako su utvrđeni u Uredbi (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća¹⁷, kojima se podupiru sigurnost mreže i sigurnost opskrbe u skladu s kriznim scenarijima država članica i planovima pripravnosti na rizike na temelju Uredbe (EU) 2019/941 Europskog parlamenta i Vijeća¹⁸. **Kako bi se osigurale djelotvorna otpornost i zaštita mrežne infrastrukture, pri odabiru projekta mogu se, prema potrebi, u obzir uzeti rješenja na razini Unije, posebno za tehnologije elektroenergetske mreže.**

¹⁶ Direktiva (EU) 2022/2557 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2022. o otpornosti kritičnih subjekata i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2008/114/EZ (SL L 333, 27.12.2022., str. 164., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj>).

¹⁷ Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije (SL L 158, 14.6.2019., str. 54., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj>).

¹⁸ Uredba (EU) 2019/941 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o pripravnosti na rizike u sektoru električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2005/89/EZ (SL L 158, 14.6.2019., str. 1., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/941/oj>).

- (8a) Osim toga, s obzirom na sve veću pojavu namjernih poremećaja potrebno je ojačati solidarnost u Uniji, posebno kako bi se pružila potpora državama članicama koje su najizloženije geopolitičkoj situaciji, među ostalim putem Instrumenta za povezivanje Europe u sektoru energetike. Stoga bi Unija trebala podupirati i ulaganja u kritične komponente posebno namijenjene hitnom popravku i obnovi kritične elektroenergetske infrastrukture s prekograničnim značajem kako bi se povećala pripravnost Unije za popravke namjernih poremećaja velikih razmjera koji uključuju energetske infrastrukture. U tom bi pogledu nova kategorija infrastrukture također trebala uključivati komponente za hitne popravke u mjeri u kojoj su takva ulaganja strogo ograničena na osiguravanje brzog popravka kritične mreže koji proizlazi iz namjernih poremećaja. Mogla bi uključivati i regionalne rezerve kritičnih komponenta za hitne slučajeve kako bi se osigurao brz popravak takvih kritičnih komponenta mreže. S obzirom na regionalni učinak mogućih poremećaja u kritičnoj infrastrukturi od prekogranične važnosti i radi troškovno optimalnijeg pristupa, takvi bi projekti trebali uključivati najmanje dvije države članice ili najmanje jednu državu članicu i ugovornu stranu Energetske zajednice ili treću zemlju i mogu uključivati stvaranje zaliha kritičnih komponenta na regionalnoj razini. Financiranje mjera popravka koje se odnose na kritične elemente mreže nakon namjernih poremećaja trebalo bi biti iznimno i odobravati se samo ako nije dostupno dostatno alternativno financiranje.
- (8aa) Područje primjene te kategorije trebalo bi ograničiti na prekograničnu visokonaponsku elektroenergetsku infrastrukturu koja je prethodno primila potporu u okviru Instrumenta za povezivanje Europe ili na kritične podmorske elektroenergetske interkonekcijske vodove koji su dio prekogranične visokonaponske elektroenergetske mreže. Time se osigurava da je potpora Unije i dalje usmjerena i u skladu s ciljevima Akcijskog plana EU-a za sigurnost kabela, u kojem su podmorski elektroenergetski kabele, a posebno interkonekcijski vodovi, utvrđeni kao kritična infrastruktura izložena povećanom riziku od namjernih poremećaja, posebno u Baltičkome moru.

- (8b) Pri provedbi odredaba utvrđenih u toj novoj kategoriji namjerne premećaje trebalo bi tumačiti kao neprijateljsko djelovanje ili niz neprijateljskih djelovanja, kao što su sabotaza, fizički napadi ili kibernetički napadi, ili njihovu kombinaciju, kojima se nanosi znatna šteta infrastrukturi ili se onemogućuje njezin rad.
- (8c) Osim toga, Uredbom (EU) 202X/XXX [Uredba o planovima za NRPP-ove] utvrđuje se poseban cilj planova za nacionalno i regionalno partnerstvo da doprinesu jačanju sigurnosti Unije poboljšanjem sposobnosti otkrivanja, sprečavanja i odgovora na prijetnje, među ostalim jačanjem kritične energetske i prometne infrastrukture i kibernetičke sigurnosti. U okviru tog posebnog cilja države članice mogu u svoje planove za nacionalno i regionalno partnerstvo uključiti mjere kojima se podupire energetska infrastruktura. U slučaju krize koja utječe na energetsku infrastrukturu države članice mogu izmijeniti svoje planove za nacionalno i regionalno partnerstvo i iskoristiti iznos za fleksibilnost u svrhu poticanja popravaka i oporavka nakon incidenta.
- (8d) Kako bi se osigurala uravnotežena provedba ciljeva ove Uredbe, Komisija bi trebala osigurati proporcionalnu upotrebu nove kategorije infrastrukture koja obuhvaća opremu i instalacije usmjerene na povećanje kapaciteta koji se odnose na otpornost, zaštitu i popravak postojeće prekogranične elektroenergetske infrastrukture kako bi se osiguralo da su dostatna financijska sredstva i dalje na raspolaganju za sve ciljeve politike koji se nastoje ostvariti na temelju ove Uredbe. Projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa u kategoriji infrastrukture koji se odnose na sigurnost, otpornost i popravke postojeće elektroenergetske infrastrukture trebali bi činiti najviše 5 % ukupne financijske potpore predviđene Instrumentom za povezivanje Europe za projekte od zajedničkog interesa i projekte od uzajamnog interesa u višegodišnjem financijskom okviru za razdoblje 2028. – 2034.

- (9) Strana ulaganja mogu donijeti koristi kao što su povećane mogućnosti financiranja za kapitalno intenzivne projekte, ali i povećati izloženost Unije rizicima povezanim s energetsom sigurnošću kao što su poremećaji ili smanjena pouzdanost prekograničnih tokova, posebno ako potječu iz trećih zemalja čiji su geopolitički interesi drugačiji od Unijinih. Transparentnost krajnjeg stvarnog vlasništva, uključujući informacije o krajnjem ulagatelju i sudjelovanju u kapitalu, kako je utvrđeno u Uredbi (EU) 2019/452 Europskog parlamenta i Vijeća¹⁹, prekogranične energetske infrastrukture i projekata s prekograničnim učinkom stoga je ključna kako Unija ne bi postala ovisna o nepouzdanim trećim zemljama i trebalo bi je uzeti u obzir pri odabiru projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa.
- (10) Kako bi razvoj mreže i pristup mrežama u Uniji bio troškovno učinkovit i brz, uz fizičko jačanje mreže istaknutu ulogu u zadovoljavanju potreba sustava trebala bi imati i bežična rješenja jer se mogu uvoditi brže i uz niže troškove. Prije ulaganja u širenje mrežne infrastrukture trebalo bi razmotriti uvođenje takvih tehnologija. U tu bi svrhu nova kategorija infrastrukture trebala obuhvaćati ulaganja u bežične tehnologije i digitalna rješenja, uključujući softverska rješenja, ako se uvode na postojećim kritičnim elementima mreže koji su relevantni za prekograničnu trgovinu i ako donose kvantificirane koristi za integraciju tržišta u smislu povećanja prekograničnoga kapaciteta.

¹⁹ Uredba (EU) 2019/452 Europskog parlamenta i Vijeća od 19. ožujka 2019. o uspostavi okvira za provjeru izravnih stranih ulaganja u Uniji (SL L 79I, 21.3.2019., str. 1., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/452/oj>).

- (11) Zakonodavni paket o dekarboniziranom plinu i vodiku donesen je Uredbom (EU) 2024/1789 Europskog parlamenta i Vijeća²⁰ i Direktivom (EU) 2024/1788 Europskog parlamenta i Vijeća²¹ kako bi se utvrdila zajednička pravila na razini Unije za prelazak na plinove iz obnovljivih izvora i niskougljične plinove. Kategorije infrastrukture utvrđene u ovoj Uredbi trebale bi biti u potpunosti usklađene s ciljevima tog paketa i omogućiti energetske infrastrukturnim projektima da ostvare znatan prekogranični učinak. **Kad je riječ o skladištenju energije, prekogranični učinci na stabilnost i fleksibilnost sustava odgovaraju instaliranom kapacitetu postrojenja za skladištenje.** Ako je to tehnički moguće i najučinkovitije, pri razvoju takvih projekata u obzir bi trebalo uzeti mogućnost prenamjene postojeće infrastrukture i opreme.
- (12) Trebalo bi osnovati regionalne skupine (skupine) koje bi predlagale i preispitivale projekte od zajedničkog interesa i projekte od uzajamnog interesa, čime bi se uspostavljali regionalni popisi projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa. Te bi skupine u cilju postizanja širokoga konsenzusa trebale uključivati i osigurati blisku suradnju među državama članicama, nacionalnim regulatornim tijelima, nositeljima projekata i relevantnim dionicima. U kontekstu te suradnje nacionalna regulatorna tijela trebala bi, prema potrebi, savjetovati skupine, među ostalim o izvedivosti nacionalnih regulatornih aspekata predloženih projekata i predloženog vremenskog rasporeda za regulatorno odobrenje.

²⁰ Uredba (EU) 2024/1789 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o unutarnjem tržištu plina iz obnovljivih izvora, prirodnog plina i vodika, o izmjeni uredbi (EU) br. 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 i (EU) 2022/869 i Odluke (EU) 2017/684 te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 715/2009 (SL L, 2024/1789, 15.7.2024., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1789/oj>).

²¹ Direktiva (EU) 2024/1788 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište plina iz obnovljivih izvora, prirodnog plina i vodika, izmjeni Direktive (EU) 2023/1791 i stavljanju izvan snage Direktive 2009/73/EZ (SL L, 2024/1788, 15.7.2024., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1788/oj>).

- (13) Kako bi se povećala učinkovitost planiranja mreže i postupaka razvoja projekata, trebalo bi ojačati suradnju među tim skupinama. Nužno je da Komisija ima važnu ulogu u olakšavanju te suradnje kako bi se odgovorilo na mogući učinak projekata razvijenih unutar jedne regije na druge regije.
- (14) Kako bi se dopunio rad skupina, uz potporu Komisije uspostavljeno je nekoliko foruma za regionalnu suradnju. Regionalna suradnja unutar foruma i skupina te između njih ključna je za dublju integraciju europskog energetskog sustava. Četiri skupine na visokoj razini obuhvaćaju različite europske regije uz sudjelovanje trećih zemalja: Plan međusobnog povezivanja baltičkog energetskog tržišta (BEMIP), Energetsku suradnju zemalja na Sjevernom moru (NSEC), Skupinu na visokoj razini za međupovezanost za jugozapadnu Europu (SWE) i Skupinu na visokoj razini za energetsku povezanost središnje i jugoistočne Europe (CESEC). Regionalna suradnja u okviru tih foruma uspješno podupire praćenje i ubrzavanje provedbe ključnih energetskih infrastrukturnih projekata regionalne dimenzije i mjera integracije tržišta. Stoga bi se ti forumi za regionalnu suradnju trebali sve više koristiti za potporu postizanju ciljeva ove Uredbe.
- (15) Novi Unijin popis projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa („Unijin popis”) trebalo bi sastaviti svake dvije godine. Projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa koji su dovršeni ili više ne ispunjavaju relevantne kriterije i zahtjeve navedene u ovoj Uredbi ne bi trebali biti uvršteni na sljedeći Unijin popis.

- (16) Postojeći projekti od zajedničkog interesa i postojeći projekti od uzajamnog interesa koje treba uvrstiti na sljedeći Unijin popis trebali bi podlijegati istom postupku odabira za sastavljanje regionalnih popisa i za sastavljanje Unijina popisa koji se primjenjuje na predložene projekte, osim ako su dobili odobrenje nadležnog nacionalnog regulatornog tijela ili u slučaju konačne odluke o ulaganju koja pruža dostatno jamstvo za izgradnju projekata ili je njihova izgradnja u tijeku te pokazuju dovoljan napredak u svojem godišnjem izvješću, u kojem bi slučaju trebali ostati na Unijinu popisu.
- (17) Ako postojeći projekti od zajedničkog interesa i postojeći projekti od uzajamnog interesa koje treba uvrstiti na sljedeći Unijin popis podliježu istom postupku odabira za sastavljanje regionalnih popisa i za sastavljanje Unijina popisa koji se primjenjuje na predložene projekte, administrativno opterećenje trebalo bi smanjiti u mjeri u kojoj je to moguće, na primjer korištenjem informacija o projektima koje su prethodno dostavljene u okviru procjene, ako su još uvijek ažurirane.
- (18) Projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa trebali bi ispunjavati zajedničke, transparentne i objektivne opće i posebne kriterije u pogledu doprinosa ciljevima energetske politike. Kako bi bili prihvatljivi za uvrštavanje na Unijin popis, predloženi elektroenergetski projekti, uz iznimku pametnih elektroenergetskih mreža i projekata posebno osmišljenih za pružanje zaštite i otpornosti postojećim kritičnim elementima mreže, trebali bi biti dio posljednjeg dostupnog desetogodišnjeg plana razvoja mreže na razini Unije. Isto tako, predloženi projekti u području vodika i elektrolizatora trebali bi biti dio posljednjeg dostupnog desetogodišnjeg plana razvoja mreže na razini Unije.
- (19) Održivost u smislu **smanjenja emisija stakleničkih plinova, osobito** integracijom obnovljivih izvora energije u mrežu [...] ključan je kriterij za osiguravanje usklađenosti politike transeuropskih energetske mreža s energetske i klimatske ciljevima Unije i ciljevima klimatske neutralnosti do 2050., uzimajući u obzir posebnosti svake države članice u postizanju cilja klimatske neutralnosti. U tu je svrhu održivost jedan od kriterija procjene koji se primjenjuju na sve kategorije projekata.

- (20) Sve je veća potreba za snažnijom integracijom tržišta i međupovezanošću mreža Unije s mrežama Europskoga gospodarskog prostora (EGP) i Energetske zajednice. Stoga bi koristi i troškove projekata od uzajamnog interesa između države članice i zemlje u EGP-u ili ugovorne strane Energetske zajednice trebalo razmatrati kumulativno za Uniju i za dotičnu zemlju u EGP-u ili dotičnu ugovornu stranu u Energetskoj zajednici.
- (21) Unija bi trebala olakšati provedbu infrastrukturnih projekata kojima se njezine mreže izravno povezuju s mrežama trećih zemalja, koji su uzajamno korisni i potrebni za energetske tranzicije i postizanje klimatskih ciljeva te koji ispunjavaju i posebne kriterije relevantnih kategorija infrastrukture u skladu s ovom Uredbom. Kako bi se veća pozornost posvetila prekograničnim projektima i održala komplementarnost s vanjskom politikom Unije, projekti od uzajamnog interesa trebali bi izravno povezati državu članicu s prvim mjestom priključenja na elektroenergetsku mrežu ili prvim mjestom priključenja na vodik ili ugljikov dioksid u trećoj zemlji.
- (21a) Kad je riječ o vodik, nemaju sve države članice pristup geološkim formacijama prikladnima za skladištenje vodika. Međutim, postrojenje za skladištenje vodika koje se nalazi u trećoj zemlji može donijeti znatne koristi ne samo u trećoj zemlji nego i u državi članici koja je na njega priključena izravnim cjevovodom za vodik. Za takve cjevovode za vodik moguće je zatražiti status projekta od uzajamnog interesa na temelju ove Uredbe, čime se mogu pružiti dodatni poticaji za izgradnju takvih objekata za skladištenje vodika u trećoj zemlji.**
- (22) Kao projekti od uzajamnog interesa povezani s elektroenergetskim mrežama trebali bi biti prihvatljivi samo projekti međusobnog povezivanja energetske sustava, pod uvjetom da se njihov prijenosni kapacitet može u potpunosti iskoristiti za tržišne razmjene. Operatori prijenosnih sustava (TSO-i) odgovorni su za prethodnu procjenu učinaka svih projekata na sigurnost i stabilnost mreže kako bi potvrdili da se projekt može u potpunosti integrirati u elektroenergetsku mrežu dotičnih zemalja.

- (23) Potrebno se pobrinuti da projekti od uzajamnog interesa, kojima se dodjeljuje prioritetni tretman, zaista promiču ciljeve unutarnjeg tržišta Unije, sigurnosti opskrbe i klimatske neutralnosti. To znači da bi projekti od uzajamnog interesa trebali biti prihvatljivi za uvrštavanje na Unijin popis samo ako okvir politike uključene treće zemlje ima visoku razinu konvergencije i ako ga podupiru provedbeni mehanizmi te ako pokazuju doprinos općim ciljevima energetske i klimatske politike Unije i trećih zemalja u pogledu sigurnosti opskrbe i dekarbonizacije.
- (24) Trebalo bi pretpostaviti da postoji visoka razina konvergencije okvira politike za ugovorne stranke EGP-a ili Energetske zajednice ili se ona, u slučaju ostalih trećih zemalja, može dokazati bilateralnim sporazumima koji uključuju relevantne odredbe o ciljevima klimatske i energetske politike o dekarbonizaciji i dodatno ih je ocijenila odgovarajuća skupina uz potporu Komisije. Osim toga, treća zemlja s kojom Unija surađuje na razvoju projekata od uzajamnog interesa trebala bi omogućiti sličan vremenski okvir za ubrzanu provedbu i druge mjere potpore politikama, kako je utvrđeno u ovoj Uredbi.
- (25) Uključena treća zemlja trebala bi osigurati da se dio projekta od uzajamnog interesa koji se nalazi u njoj i sva dodatna ulaganja potrebna za provedbu ukupnih koristi projekta od uzajamnog interesa, kao što su pojačanja unutarnje mreže, smatraju prioritetom i da se pravodobno provode kako bi se zajamčilo potpuno iskorištavanje projekta.
- (25a) U sve povezanijem europskom elektroenergetskom sustavu neizravne socioekonomske koristi ostvarit će se u državama članicama u kojima se fizički protok električne energije odvija mrežama trećih zemalja. Takvi međusistemske učinci trebali bi se utvrditi i odražavati u metodologijama analize troškova i koristi. Kako bi se osigurala transparentnost, ENTSO-i bi trebali objaviti rezultate analize troškova i koristi za sve projekte iz kojih je vidljivo kako su koristi raspodijeljene među zemljama, uključujući zemlje domaćine i zemlje koje nisu domaćini.**

- (26) Kako bi doprinosili prekograničnom transportu i skladištenju ugljikova dioksida na način koji je u skladu sa zahtjevima Unije u pogledu klime i okoliša, projekti skladištenja ugljikova dioksida koji uključuju treće zemlje trebali bi biti prihvatljivi samo ako su potrebni za funkcioniranje prekograničnog transporta i skladištenja ugljikova dioksida te ako treća zemlja održava i djelotvorno provodi odgovarajući pravni okvir. Taj pravni okvir u trećoj zemlji trebao bi osigurati primjenu standarda i zaštitnih mjera kojima se sprečava istjecanje ugljikova dioksida i jamče sigurnost i djelotvornost trajnog skladištenja ugljikova dioksida radi zaštite klime, zdravlja ljudi i ekosustava. Ti standardi i zaštitne mjere trebali bi nuditi razinu zaštite koja je barem istovjetna onoj utvrđenoj u pravu Unije. Trebalo bi pretpostaviti da ugovorne strane EGP-a ili Energetske zajednice ispunjavaju te standarde i zaštitne mjere.

- (27) Projekte od zajedničkog interesa i projekte od uzajamnog interesa trebalo bi provesti što prije, a nacionalna nadležna tijela, Agencija i skupine trebali bi ih pomno pratiti, uz propisno poštovanje zahtjeva za sudjelovanje dionika i zakonodavstva o okolišu te minimalno administrativno opterećenje za njihove nositelje. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti procjeni rizika u pogledu prilagodbe klimatskim promjenama i fizičke i kibernetičke sigurnosti, nadovezujući se prema potrebi na zahtjeve Direktive (EU) 2022/2557 o otpornosti kritičnih subjekata i zahtjeve Direktive 2022/2555 Europskog parlamenta i Vijeća²² o mjerama za visoku zajedničku razinu kibernetske sigurnosti širom Unije, a nositelji projekata trebali bi izvješćivati nacionalna nadležna tijela o poduzetim mjerama koje proizlaze iz procijenjenih rizika. Nositelji projekata trebali bi izvješćivati i o usklađenosti sa zakonodavstvom o okolišu i pokazati da se projektima ne nanosi bitna šteta okolišu u smislu članka 17. Uredbe (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća²³. U slučaju postojećih projekata od zajedničkog interesa koji su dovoljno razvijeni skupine bi trebale uzeti u obzir ta razmatranja pri odabiru projekata za sljedeći Unijin popis.
- (28) Komisiji bi trebalo omogućiti imenovanje europskih koordinatora za projekte koji nailaze na posebne poteškoće ili kašnjenja kako bi se olakšala njihova provedba.

²² Direktiva (EU) 2022/2555 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2022. o mjerama za visoku zajedničku razinu kibernetske sigurnosti širom Unije, izmjeni Uredbe (EU) br. 910/2014 i Direktive (EU) 2018/1972 i stavljanju izvan snage Direktive (EU) 2016/1148 (Direktiva NIS 2) (SL L 333, 27.12.2022., str. 80., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj>).

²³ Uredba (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2020. o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja i izmjeni Uredbe (EU) 2019/2088 (SL L 198, 22.6.2020., str. 13., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>).

- (29) Postupak izdavanja dozvola ne bi smio uzrokovati administrativno opterećenje nerazmjerno veličini ili složenosti projekta ni stvoriti prepreke razvoju transeuropskih mreža i pristupu tržištu.
- (30) Projektima od zajedničkog interesa i projektima od uzajamnog interesa trebalo bi na nacionalnoj razini dodijeliti prioritetni status kako bi se osigurala brza administrativna obrada i hitno postupanje u svim sudskim postupcima i postupcima rješavanja sporova koji se na njih odnose.
- (31) Države članice koje u postupku izdavanja dozvola trenutačno ne pripisuju najveću moguću nacionalnu važnost energetske infrastrukturnim projektima trebalo bi potaknuti da razmotre uvođenje takvog statusa velike nacionalne važnosti, posebno ako bi to moglo dovesti do bržeg postupka izdavanja dozvola. **Ako je takav status dodijeljen, države članice trebale bi ga uzeti u obzir pri prostornom planiranju i u slučaju da projekti stječu prava puta, u mjeri u kojoj takav status ne dovodi do negativnih učinaka na nacionalnu sigurnost i obranu.**
- (32) Države članice koje trenutačno nemaju uspostavljene ubrzane ili hitne sudske postupke koji se primjenjuju na energetske infrastrukturne projekte trebalo bi potaknuti da razmotre uvođenje takvih postupaka, posebno nakon što evaluiraju bi li se time ubrzala provedba takvih projekata.
- (33) Projekti koji se odnose na objekte za vodik, postrojenja za elektrolizatore i objekte za ugljikov dioksid doprinose energetske i klimatske ciljevima, među ostalim u pogledu potrebe za ubrzanjem uvođenja energije iz obnovljivih izvora i njezine integracije u njihovu kombinaciju izvora energije **kako bi se postigli ciljevi Unije**. Stoga bi sve projekte od zajedničkog interesa i projekte od uzajamnog interesa koji se odnose na vodik, postrojenja za elektrolizatore i objekte za ugljikov dioksid trebalo smatrati projektima od javnog interesa iz perspektive energetske politike, a države članice trebale bi ih moći smatrati projektima od prevladavajućeg javnog interesa, osim u slučaju kulturne baštine i ako postoje jasni dokazi da ti projekti imaju znatne štetne učinke na okoliš koji se ne mogu ublažiti ili nadoknaditi.

- (34) Zbog njihove uloge u integraciji objekata za energiju iz obnovljivih izvora, rješenja za fleksibilnost, skladištenja energije i elektrifikacije općenito, projekti elektroenergetske infrastrukture smatraju se ključnima za postizanje klimatske neutralnosti. Stoga bi, dok se ne postigne cilj klimatske neutralnosti Unije, trebalo pretpostaviti da su takvi projekti od prevladavajućeg javnog interesa te da služe javnom zdravlju i sigurnosti ako se uravnotežuju suprotstavljeni pravni interesi, osim u slučaju kulturne baštine i ako postoje jasni dokazi da ti projekti imaju znatne štetne učinke na okoliš koji se ne mogu ublažiti ili nadoknaditi, kako je predviđeno u Direktivi (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća²⁴. **Ta pretpostavka ne sprečava države članice da uspostave ravnotežu među suprotstavljenim pravnim interesima na način kojim se u obzir uzima prioritarna priroda drugih interesa, kao što su aspekti u vezi s obranom, niti da u pojedinačnim slučajevima zaključe da ti aspekti mogu imati prednost u kontekstu konkretnog akta o prostornom planiranju, postupka za stjecanje prava puta ili svih drugih konkretnih upravnih ili pravnih akata i postupaka, ovisno o slučaju.**

²⁴ Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (SL L 158, 14.6.2019., str. 125., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj>).

- (35) Zbog njihove važnosti za postizanje klimatske neutralnosti i strateške važnosti kao projekata s Unijina popisa, države članice trebale bi moći dopustiti da se projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa koji se odnose na električnu energiju²⁵, a koji su izričito uključeni u nacionalni razvojni plan koji je bio predmet strateške procjene utjecaja na okoliš u skladu s Direktivom 2001/42/EZ Europskog parlamenta i Vijeća²⁶ i, ako je vjerojatno da će imati znatan utjecaj na područja mreže Natura 2000, odgovarajuće procjene u skladu s člankom 6. stavkom 3. Direktive 92/43/EEZ, izuzmu od procjena utjecaja na okoliš u skladu s Direktivom 2011/92/EU, od procjena utjecaja na zaštitu vrsta u skladu s člankom 12. stavkom 1. Direktive 92/43/EEZ i člankom 5. Direktive 2009/147/EZ te od procjena utjecaja na područja mreže Natura 2000. Takva bi izuzeća trebala biti moguća dok se ne postigne klimatska neutralnost.

²⁵ Direktiva 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (*SL L 26, 28.1.2012., str. 1.*, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/92/oj> [...]).

²⁶ Direktiva 2001/42/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 27. lipnja 2001. o procjeni učinaka određenih planova i programa na okoliš (*SL L 197, 21.7.2001., str. 30.*, <http://data.europa.eu/eli/dir/2001/42/oj>).

- (36) Kako bi se ublažio svaki mogući učinak tih izuzeća, **ako se za projekt koji namjerava ispunjavati uvjete za izuzeće podnese zahtjev za dozvolu, države članice trebale bi provjeriti dovodi li projekt do znatnih učinaka na okoliš koji se razlikuju od onih koji se već očekuju i uzimaju u obzir u procjenama utjecaja na okoliš iz nacionalnog razvojnog plana. Osim toga, države članice trebale bi utvrditi je li vjerojatno da će projekt imati znatne učinke na okoliš u drugoj državi članici, pri čemu je potrebna procjena utjecaja na okoliš u prekograničnom kontekstu. [...] Nakon [...] te provjere i pod uvjetom da su nadležna tijela utvrdila da projekt vjerojatno neće imati nepredviđene ili znatne učinke na okoliš u drugoj državi članici, [...] ta tijela trebala osigurati primjenu odgovarajućih i razmjernih mjera ublažavanja, uzimajući u obzir primjenu najboljih dostupnih tehnologija. Ako nije moguće primijeniti takve mjere ublažavanja, nadležna tijela trebala bi se pobrinuti da nositelji projekata donesu odgovarajuće kompenzacijske mjere kako bi se odgovorilo na te učinke koje, ako nisu dostupne druge razmjerne kompenzacijske mjere, mogu biti u obliku novčane naknade za programe zaštite vrsta ako je to dopušteno na temelju nacionalnog prava. [...] Ako se utvrdi da projekt ima nepredviđene učinke zbog kojih nadležno tijelo ne može utvrditi odgovarajuće i razmjerne mjere ublažavanja ili, ako je primjenjivo, kompenzacijske mjere, to bi tijelo trebalo moći zatražiti od nositelja projekta da provede procjenu utjecaja na okoliš za određeni projekt koja je usmjerena na utvrđene rizike i omogućuje procjenu toga koje je mjere primjereno provesti. [...] Ako je vjerojatno da će projekt imati znatne negativne učinke na okoliš druge države članice, nacionalna nadležna tijela trebala bi se pobrinuti da te države članice surađuju kako bi utvrdile mjere za izbjegavanje znatnih učinaka ili, prema potrebi, za njihovo ublažavanje ili nadoknadu.**

- (37) Kako bi se ubrzalo uvođenje transeuropske energetske mreže, trebalo bi pojasniti uvjete za primjenu posebnih odstupanja kako su utvrđeni u zakonodavstvu Unije u području okoliša. Naime, kad se procjenjuje postoje li zadovoljavajuća alternativna rješenja za energetske projekte, područje primjene takve procjene trebalo bi ograničiti na alternativna rješenja koja omogućuju postizanje istog cilja u istom ili sličnom vremenskom okviru i bez znatnog povećanja troškova. Pri usporedbi vremenskog okvira i troškova zadovoljavajućih alternativnih rješenja relevantna tijela trebala bi moći uzeti u obzir potrebu za ubrzanim i troškovno učinkovitim uvođenjem projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa u skladu s prioritetima utvrđenima u integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima i njihovim ažuriranjima dostavljenima Komisiji na temelju Uredbe (EU) 2018/1999.
- (38) Slično tome, u primjeni relevantnog odstupanja predviđenog Direktivom 92/43/EEZ primjereno je da nadležna tijela, u opravdanim slučajevima i ako se može razumno dokazati da plan ili projekt prije nego što se mjere provedu ne bi nepovratno utjecao na ukupnu koherentnost mreže Natura 2000, očuvanje okolišnog integriteta područja i visoku razinu zaštite područja Natura 2000, dopuste da se kompenzacijske mjere provode usporedno s provedbom plana ili projekta.

- (39) Kako bi se smanjila složenost, povećala učinkovitost i transparentnost te poboljšala suradnja među državama članicama, države članice trebale bi osigurati [...] da **je jedno nadležno tijelo odgovorno za olakšavanje i koordinaciju svih postupaka izdavanja dozvola radi donošenja sveobuhvatne odluke te suradnju s drugim dotičnim tijelima i nacionalnim nadležnim tijelima drugih država članica, koje bi bilo jedina kontaktna točka za nositelje projekata [...], olakšavalo njihov kontakt s drugim tijelima te pratilo razvoj i kašnjenja projekata s Unijina popisa, uz istodobno poštovanje nacionalnog ustavnog poretka. Kako bi se osigurala fleksibilnost, države članice trebale bi moći odabrati vrstu sustava izdavanja dozvola, koja je u skladu s postojećom nadležnošću relevantnih nadležnih nacionalnih tijela na temelju njihovih pravnih sustava. Suradnja s nacionalnim nadležnim tijelima drugih država članica ne bi trebala dovoditi u pitanje isključivu nadležnost nacionalnih tijela za odlučivanje o projektima koji se nalaze na njihovu državnom području.**
- (40) Kako bi se povećala učinkovitost postupaka, nacionalna nadležna tijela trebala bi biti odgovorna i za to da se za hibridne projekte prijenosa i proizvodnje vremenski okvir za izdavanje dozvola uskladi sa svim objektima projekta na način kojim se ubrzava postupak izdavanja dozvola za objekte za proizvodnju i prijenos.

- (41) Kako bi se pojednostavnio i ubrzao postupak izdavanja dozvola za projekte s Unijina popisa koji se nalaze u dvije države članice ili više njih, te države članice trebale bi zajednički odrediti jedinstvenu kontaktnu točku među nacionalnim nadležnim tijelima, kako bi se [...] postupak [...] olakšao i izdala [...] [...] **jedinstvena** konačna sveobuhvatna odluka. **Tom sveobuhvatnom odlukom mora se poštovati suverenitet država članica, a time i nadležnost nacionalnih tijela za odlučivanje o projektima na njihovu državnom području. Kao takva, konačna sveobuhvatna odluka koju izdaje jedinstvena kontaktna točka trebala bi biti u obliku neobvezujućeg dokumenta u kojem se utvrđuje obvezujuća odluka nacionalnih nadležnih tijela i dotičnih tijela svake države članice i upućuje na nju. Postojanje jedinstvenog referentnog dokumenta, čak i neobvezujućeg,** trebalo bi smanjiti administrativno opterećenje za nositelje projekata i složenost, povećati učinkovitost i ubrzati postupak izdavanja dozvola, posebno ako države članice predvide zajedničke postupke s usklađenim vremenskim okvirima i procjenama. Radi učinkovite prekogranične suradnje Komisija bi se trebala usredotočiti na utvrđene prioritetne projekte međupovezanosti kojima se jača koordinacija i prate njihova provedba i izdavanje dozvola. U tu bi svrhu trebala podupirati države članice u utvrđivanju zajedničkih postupaka za djelotvoran i učinkovit postupak izdavanja dozvola.
- (42) Države članice trebale bi moći u sveobuhvatne odluke prema potrebi uvrstiti odluke donesene u kontekstu pregovora s pojedinačnim vlasnicima zemljišta o odobravanju pristupa, vlasništvu ili pravu na upotrebu zemljišta u kontekstu prostornog planiranja, kojim se određuje opća namjena zemljišta u određenoj regiji, uključujući druge razvojne projekte kao što su autoceste, željeznica, zgrade i prirodna zaštićena područja, a koji nisu izrađeni za posebne potrebe planiranog projekta, te izdavanja uporabnih dozvola. U kontekstu postupka izdavanja dozvola projekt od zajedničkog interesa trebao bi moći uključivati povezanu infrastrukturu u mjeri u kojoj je to bitno za njegovu izgradnju ili funkcioniranje.

- (43) Ova Uredba, a posebno odredbe o izdavanju dozvola, sudjelovanju javnosti i provedbi projekata od zajedničkog interesa, trebala bi se primjenjivati ne dovodeći u pitanje pravo Unije ni međunarodno pravo, uključujući odredbe o zaštiti okoliša i zdravlja ljudi te odredbe donesene na temelju zajedničke ribarstvene politike i integrirane pomorske politike, posebno Direktive 2014/89/EU Europskog parlamenta i Vijeća²⁷.
- (44) Kako bi se zajamčio uspjeh projekata i ograničili prigovori na njih, nužno je dionicima, uključujući civilno društvo, pružiti informacije i s njima se savjetovati. Unatoč postojanju utvrđenih standarda kojima se osigurava sudjelovanje javnosti u postupcima donošenja odluka u području okoliša, a koji se u potpunosti primjenjuju na projekte od zajedničkog interesa, trebale bi biti potrebne dodatne mjere radi osiguravanja najviših mogućih standarda transparentnosti i sudjelovanja javnosti za sva relevantna pitanja u postupku izdavanja dozvola za projekte od zajedničkog interesa. Ako je već obuhvaćeno nacionalnim pravilima istih ili viših standarda nego u ovoj Uredbi, savjetovanje prije postupka izdavanja dozvola trebalo bi postati neobvezno, a udvostručavanje pravnih zahtjeva trebalo bi izbjeći.

²⁷ Direktiva 2014/89/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o uspostavi okvira za prostorno planiranje morskog područja (SL L 257, 28.8.2014., str. 135., <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/89/oj>).

- (45) Ispravnom i koordiniranom provedbom direktiva 2001/42/EZ i 2011/92/EU te, ako je primjenjivo, Konvencije Gospodarske komisije Ujedinjenih naroda za Europu o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša²⁸, potpisane u Aarhusu 25. lipnja 1998. („Aarhuška konvencija”) i Konvencije o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica²⁹, potpisane u Espoo 25. veljače 1991. („Konvencija iz Espoo”), trebala bi se osigurati usklađenost glavnih načela procjene utjecaja na okoliš i klimu, među ostalim i u prekograničnom kontekstu. Komisija je izdala smjernice kojima se državama članicama pruža potpora u pojednostavnjenju postupaka procjene utjecaja energetske infrastrukture na okoliš, a kojima se ujedno jamči koherentna primjena postupaka procjene utjecaja na okoliš koji su prema pravu Unije obvezni za projekte od zajedničkog interesa.
- (46) Važno je pojednostavniti i poboljšati postupak izdavanja dozvola poštujući, u mjeri u kojoj je to moguće i uzimajući u obzir načelo supsidijarnosti, nacionalne ovlasti i postupke za izgradnju nove energetske infrastrukture. S obzirom na potrebu za hitnim razvojem energetske infrastrukture, u okviru pojednostavnjenja postupka izdavanja dozvola trebalo bi utvrditi jasan rok u kojem relevantna tijela donose odluku o izgradnji projekta. Taj bi rok trebao potaknuti učinkovito definiranje i vođenje postupaka. Ovom bi se Uredbom trebali utvrditi najdulji rokovi. Međutim, države članice mogu ih nastojati skratiti ako je to izvedivo, posebno za projekte kao što su pametne mreže, za koje možda neće biti potreban toliko složen postupak izdavanja dozvola kao u slučaju prijenosne infrastrukture.

²⁸ SL L 124, 17.5.2005., str. 4.

²⁹ SL C 104, 24.4.1992., str. 7.

- (47) Nedostatak resursa tijela koja izdaju dozvole i nedovoljna digitalizacija postupaka izdavanja dozvola i dostupnost podataka uska su grla koja usporavaju postupke izdavanja dozvola. Očekuje se da će digitalizacija i primjereno korištenje umjetne inteligencije ubrzati postupke i povećati njihovu učinkovitost jer će omogućiti bržu obradu zahtjeva i veću transparentnost zbog poboljšanog pristupa informacijama o postupovnim koracima i zahtjevima. Međutim, digitalizacija postupaka izdavanja dozvola zaostaje, jer su podaci često kompartmentalizirani među različitim nadležnim tijelima bez jedinstvenih digitalnih procesa ili platformi i bez osiguravanja interoperabilnosti. To dovodi do nejasnoća u pogledu statusa zahtjeva i otežava utvrđivanje uskih grla. Stoga se **stavljanjem na raspolaganje [...] digitalnog [...] portala ili niza povezanih portala [...]** za sve faze postupaka izdavanja dozvola za **energetske infrastrukturne projekte, uključujući projekte od zajedničkog interesa i projekte od uzajamnog interesa, [...]** može osigurati to da je digitalizacija postupaka [...] transparentna te, **prema potrebi, interoperabilna**, te da su njezine koristi u smislu ubrzanja postupka izdavanja dozvola što veće. Takav **portal ili portali [...]** mogli bi nositeljima projekata omogućiti da podnesu zahtjeve i provjere njihov status te da ih upute nadležnim tijelima, dok bi tim tijelima mogli omogućiti da ih obrade uz pristup svim relevantnim podacima i informacijama, bez potrebe za prijelaznim koracima u papirnatom obliku. Osim toga, takav **portal ili portali [...]** mogli bi omogućiti izvlačenje statističkih podataka o ukupnom napretku postupaka izdavanja dozvola u državama članicama. **Ako je uspostavljeno više portala, osigurava se povezanost portala pod uvjetom da svaki portal preusmjerava korisnike ili uključuje upućivanja na druge relevantne portale. Države članice i dalje mogu uvesti veće stupnjeve međupovezanosti portala te interoperabilnosti i komunikacije među njima.** Takav **portal ili portali [...]** trebali bi se oslanjati na sigurna i interoperabilna sredstva koja se pružaju na temelju europskih lisnica za digitalni identitet, u skladu sa zahtjevima Uredbe (EU) br. 910/2014, za fizičke osobe i, u budućnosti, europskih poslovnih lisnica, u skladu s [Uredbom (EU) br. XXX/20YY], za pravne osobe, kako bi se omogućili elektronička identifikacija i autentifikacija, potpisivanje ili pečaćenje dokumenata, podnošenje dokumenata te slanje ili primanje obavijesti između nadležnih tijela i gospodarskih subjekata.

- (48) Za osiguravanje poštovanja rokova utvrđenih u ovoj Uredbi trebala bi biti odgovorna nadležna tijela. Nadalje, u skladu s hitnošću uvođenja energetske infrastruktura i strateškom važnošću projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa za postizanje energetske i klimatske ciljeve Unije te u mjeri u kojoj koncept prešutnog odobrenja postoji u okviru nacionalnog prava, države članice trebale bi [...] **imati mogućnost predvidjeti** da izostanak odgovora nacionalnog nadležnog tijela u roku utvrđenom u ovoj Uredbi ili izostanak odgovora dotičnog tijela u roku koji utvrdi nacionalno nadležno tijelo ili koji je utvrđen **u suradnji** s tim tijelom, dovodi do toga da se određeni **prijelazni administrativni koraci koji obuhvaćaju sve administrativne korake koje dotična tijela poduzimaju u sklopu cijelog postupka izdavanja dozvola, uključujući organiziranje savjetovanja ili traženje mišljenja različitih tijela, [...] ili sveobuhvatnu konačnu odluku [...]**, prešutno odobravaju ili da su oni predmet pozitivnog odgovora, uz iznimku odluka u području okoliša i u slučaju kada bi to odobravanje dovelo do početka građevinskih radova u sklopu projekta [...]. Odredbama ove Uredbe ne dovodi se u pitanje mogućnost država članica da prešutno odobrenje primjenjuju na odluke u području okoliša ako je takva mogućnost predviđena u njihovim pravnim sustavima. Kako bi se osigurala djelotvorna primjena te mjere i zajamčila prava trećih strana na sudsku zaštitu, relevantna tijela trebala bi objaviti sve donesene odluke.

- (49) Postupak izdavanja dozvola trebao bi uključivati dva postupka, i to neobavezni postupak prije podnošenja zahtjeva u kojem se radni potpuni spis zahtjeva dostavlja nacionalnom nadležnom tijelu, a ono ga prihvaća, te obvezni zakonski postupak izdavanja dozvola od trenutka prihvaćanja spisa do trenutka kad nadležna tijela donesu sveobuhvatnu odluku. U fazi prije podnošenja zahtjeva nacionalna nadležna tijela trebala bi obavljati niz zadaća. Trebala bi pregledati projekt i obavijestiti nositelja projekta o tome koja su odobrenja, studije, dozvole i procjene potrebni za dovršetak postupka izdavanja dozvola, uključujući procjene utjecaja na okoliš i mjere ublažavanja ili kompenzacije koje bi trebalo uvesti. Trebala bi definirati opseg i razinu detaljnosti dokumentacije navedene u zaključcima nakon provjere, pazeći da se od nositelja projekta ne traži naknadna dokumentacija, osim ako je došlo do bitne promjene projekta ili njegova okruženja zbog koje uvjeti i pretpostavke upotrijebljeni za utvrđivanje opsega nisu primjenjivi. Trebala bi osmisliti detaljan raspored postupka izdavanja dozvola. Nakon što zaprime nacrt spisa zahtjeva, uključujući sve pripremne dokumente, trebala bi odlučiti smatra li se spis potpunim ili su potrebne informacije koje nedostaju u skladu s onim što je utvrđeno u postupku prije podnošenja zahtjeva.
- (50) Ako se to smatra učinkovitim, nacionalna nadležna tijela mogu osmisliti zahtjeve za izdavanje dozvola za postupak izdavanja dozvola i javna savjetovanja o određenom projektu koji će se provoditi u fazama, pod uvjetom da se postupak izdavanja dozvola pojednostavni i ubrza.
- (51) Ova bi se Uredba trebala primjenjivati samo na izdavanje dozvola za projekte od zajedničkog interesa i projekte od uzajamnog interesa, sudjelovanje javnosti u njima i regulatorni tretman projekata. Međutim, države članice trebale bi moći donijeti nacionalne odredbe za primjenu istih ili sličnih pravila na druge projekte koji nemaju status projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa unutar područja primjene ove Uredbe.

- (52) Postupak izrade desetogodišnjeg plana razvoja mreže na razini Unije čvrst je temelj za utvrđivanje projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa. Iako Europska mreža operatora prijenosnih sustava za električnu energiju (ENTSO za električnu energiju), Europska mreža operatora transportnih sustava za plin (ENTSO za plin), Europska mreža operatora mreža za vodik (ENNOH) i TSO-i i dalje imaju važnu ulogu u tom postupku, potrebno je pojednostavnjenje i usmjeravanje, posebno u kontekstu definiranja scenarija za budućnost, utvrđivanja dugoročnih infrastrukturnih nedostataka i uskih grla energetske infrastrukture te uklanjanja tih nedostataka najprikladnijim rješenjima, kako bi se povećala politička težina, primjerenost i stabilnost postupka. Stoga bi Agencija i Komisija trebale imati veću ulogu u postupku izrade desetogodišnjih planova razvoja mreže na razini Unije u skladu s uredbama (EU) 2019/943 i (EU) 2024/1789.

- (53) Budući da odabrani scenarij i njegove temeljne pretpostavke imaju važnu ulogu u postupku planiranja razvoja mreže na razini Unije, Komisija bi **u uskoj suradnji s ENTSO-ima** trebala imati središnju ulogu u njegovu definiranju. To bi trebalo pomoći u racionalizaciji doprinosa i poboljšanju usklađenosti s ciljevima politike Unije. **Važno je da se u temeljnim pretpostavkama u obzir uzme opći cilj povećanja integracije unutarnjeg tržišta, među ostalim smanjenjem izolacije perifernih i otočnih država članica.** Primjereno je i da se desetogodišnji planovi razvoja mreže na razini Unije temelje na jednom središnjem scenariju, **kojem se prilažu [...] analize osjetljivosti [...] u kojima se istražuju, primjerice, alternativne kombinacije opskrbe, obrasci potražnje ili uočeni trendovi u sustavu. Te osjetljivosti trebale bi pomoći u razmatranju niza uvjerljivih načina dekarbonizacije i time ojačati otpornost okvira EU-a za planiranje infrastrukture uzimajući u obzir stvarnu dinamiku europskog energetskeg sustava i odluke država članica koje se odnose na planiranje. [...] Glavna je svrha scenarija pružiti zajedničku osnovu za procjenu infrastrukturnih nedostataka i koristi predloženih projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa u cilju postizanja integracije tržišta i konvergencije cijena. Zajednički scenarij koji će se upotrebljavati za desetogodišnji plan razvoja mreže na temelju članka 55. Direktive (EU) 2024/1788 Europskog parlamenta i Vijeća trebao bi biti usklađen sa središnjim scenarijem. Za informiranje odluke o ulaganju u obzir bi također trebalo uzeti analizu osjetljivosti razvijenu u skladu s člankom 11. ove Uredbe i dodatne scenarije ili analize osjetljivosti. Zbog povećane važnosti središnjeg scenarija neophodna je bliska suradnja ENTSO-a za električnu energiju, ENNOH-a i ENTSO-a za plin, država članica i Agencije kako bi se osiguralo pružanje relevantnih podataka i informacija, kao i usklađivanje scenarija s nacionalnim kretanjima, te zajamčilo da se u njemu odražavaju nacionalni energetske i klimatski planovi i u obzir uzimaju nacionalne i regionalne posebnosti, uključujući razlike u cijenama energije među regijama. Države članice trebale bi provjeriti korištene pretpostavke. Referentna skupina dionika trebala bi nastaviti pružati koordinirani doprinos dionika i savjete o razvoju scenarija.**

- (53a) **Kako bi se odgovorilo na infrastrukturne potrebe od znatne prekogranične važnosti, pojačanja unutarnje mreže unutar države članice mogla bi se, prema potrebi, grupirati s drugim ulaganjima kojima se rješava prekogranična potreba kako bi se smatrala i procijenila kao jedinstveni projekt na temelju ove Uredbe, pod uvjetom da takvi projektni klasteri i uključene stavke ulaganja ispunjavaju relevantne kriterije za projekt od zajedničkog interesa.**
- (54) Postupak utvrđivanja infrastrukturnih potreba trebao bi biti važniji za usmjeravanje planiranih infrastrukturnih ulaganja. U usporedbi s trenutačnom praksom trebao bi biti širi i temeljitije uzimati u obzir međusektorske veze i bežična rješenja kako bi se jasno utvrdilo koja rješenja najbolje pomažu energetsom sustavu u postizanju energetske i klimatske ciljeve. Agencija bi trebala biti uključena u utvrđivanje okvira za postupak i njegovu provjeru kako bi se povećala razina prihvaćanja naknadnih rješenja potrebnih za uklanjanje nedostataka. Agencija bi trebala razviti metodologije za postupak utvrđivanja infrastrukturnih potreba koji trebaju provoditi ENTSO za električnu energiju i ENNOH kako bi se osiguralo da su ishodi dovoljno pouzdani i u skladu s načelima iz ove Uredbe. Konačno odobrenje izvješća o utvrđivanju potreba koje izdaje tijelo za donošenje odluka u okviru skupine TEN-E trebalo bi poslati snažan signal nositeljima projekata o područjima u kojima su potrebni mogući projekti.

- (55) Opsežniji i detaljniji postupak utvrđivanja infrastrukturnih potreba trebao bi omogućiti bolje povezivanje planiranih projekata s potrebama za proširenjem kapaciteta prijenosa. Trebao bi omogućiti i postupak praćenja koji bi doveo do utvrđivanja novih rješenja kojima bi se moglo odgovoriti na neispunjene potrebe. TSO-i bi trebali biti primarni subjekt za predlaganje mogućih projekata za uklanjanje nedostataka, ali trebalo bi razmotriti i alternativna rješenja drugih dionika. Stoga bi postupak usklađivanja potreba trebao biti rezultat regionalne suradnje, a u rasprave bi trebali biti uključeni relevantni dionici. Središnja uloga Komisije u tom postupku trebala bi potaknuti regionalnu suradnju i uključenost država članica, nacionalnih regulatornih tijela, nositelja projekata i drugih relevantnih dionika u nastojanju da se osmisle najprikladniji projekti, bez obzira na to je li riječ o bežičnim ili infrastrukturnim rješenjima, kako bi se odgovorilo na sve moguće neispunjene potrebe. Kao krajnju mjeru Komisija bi trebala imati pravo objaviti poziv na podnošenje prijedloga kako bi se nadoknadio nedovoljan napredak u uklanjanju postojećih nedostataka. Trebalo bi osigurati da se prihvatljivi projekti što prije uključe u nacionalne razvojne planove koji se zatim donesu, desetogodišnji plan razvoja mreže na razini Unije i Unijin popis **u skladu s primjenjivim postupcima**.
- (56) Analiza troškova i koristi energetskeg sustava potrebna je kako bi se osiguralo da se u okviru planiranja infrastrukture odražavaju promjenjive potrebe integriranog i dekarboniziranog sustava, što će se postići dosljednom procjenom svih relevantnih troškova i koristi radi utvrđivanja najučinkovitijih rješenja za postizanje energetskeg i klimatskeg ciljeva Unije. Bežična rješenja, kao što su dinamičko ocjenjivanje vodova i transformatora, napredni sustavi za kontrolu protoka energije ili platforme za digitalne blizance, trebala bi imati veću ulogu u zadovoljavanju potreba mreže u operativnom smislu i u smislu širenja te bi stoga trebala biti obuhvaćena i analizom troškova i koristi energetskeg sustava.

- (57) Desetogodišnji plan razvoja mreže na razini Unije trebao bi pružati sveobuhvatan pregled planiranih infrastrukturnih projekata koji imaju prekogranične učinke u Uniji. Bežična rješenja i rješenja za fleksibilnost trebala bi biti sastavni dio plana kako bi se dobila potpuna slika budućih ulaganja potrebnih za optimalan rad elektroenergetskih mreža i mreža za vodik. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti i projektima za poboljšanje sigurnosti i otpornosti mreže.
- (58) Pri izvršavanju svojih zadaća koje prethode donošenju desetogodišnjih planova razvoja mreže na razini Unije, ENTSO za električnu energiju i ENNOH, Agencija i Komisija trebali bi provesti opsežan postupak savjetovanja koji uključuje sve relevantne dionike. Ti bi dionici prema potrebi trebali uključivati europsko tijelo za suradnju operatora distribucijskih sustava za električnu energiju u Europskoj uniji, udruženja uključena u tržišta električne energije, plina i vodika, grijanje i hlađenje, dionike u području hvatanja i skladištenja ugljika te hvatanja i upotrebe ugljika, neovisne agregatore, operatore za upravljanje potrošnjom, organizacije uključene u rješenja za energetske učinkovitost, industrijske sektore, uključujući promet, digitalizaciju i podatke, kao i udruženja potrošača energije, Europski znanstveni savjetodavni odbor za klimatske promjene i predstavnike civilnog društva. Referentna skupina dionika pokazala se djelotvornim forumom za suradnju dionika te bi trebalo podržati njezin daljnji doprinos desetogodišnjem planu razvoja mreže na razini Unije. Savjetovanje bi trebalo biti otvoreno i transparentno te bi trebalo biti organizirano pravodobno kako bi se omogućilo da dionici pruže povratne informacije tijekom pripreme ključnih faza desetogodišnjih planova razvoja mreže na razini Unije, kao što su utvrđivanje infrastrukturnih nedostataka i metodologija analize troškova i koristi za procjenu projekata. ENTSO za električnu energiju i ENNOH trebali bi razmotriti informacije dobivene od dionika tijekom savjetovanja i objasniti kako su te informacije uzeli u obzir pri podnošenju konačnih prijedloga.

- (59) Planiranje energetske infrastrukture trebalo bi na odgovarajući način odražavati povezivanje sektora i unakrsne veze među nositeljima energije. Razvoj scenarija, postupak utvrđivanja infrastrukturnih potreba i metodologije za analizu troškova i koristi trebali bi se temeljiti na integriranom, dugoročnom i optimiziranom pristupu „jedinstvenog energetskeg sustava” i modeliranju u kojem se upotrebljavaju zajedničke pretpostavke i dosljedne metodologije. Bolja koordinacija planiranja infrastrukture među sektorima trebala bi pomoći u određivanju prioriteta i uvođenju novih infrastrukturnih rješenja na najbolji način.
- (60) Važnost osiguravanja da samo infrastrukturni projekti za koje ne postoje razumna alternativna rješenja mogu dobiti također podrazumijeva da bi načelo „energetska učinkovitost na prvome mjestu” trebalo uzeti u obzir pri planiranju energetske infrastrukture i u radu regionalnih skupina pri utvrđivanju regionalnih popisa predloženih projekata. U skladu s prvim načelom energetske učinkovitosti trebalo bi razmotriti sve relevantne **gospodarski i tehnički izvedive** alternative novoj infrastrukturi za osiguravanje budućih infrastrukturnih potreba. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti bežičnim ili digitalnim rješenjima, upotrebi upravljanja potrošnjom ili nefosilnim rješenjima za fleksibilnost, čime bi se mogla poboljšati ukupna učinkovitost mreža. Zbog toga bi operatori sustava pri procjeni projekata za proširenje sustava trebali prioritetno razmotriti ta rješenja. **Takvim se rješenjima mogu dopuniti potrebna fizička pojačanja mreže, ali ona možda sama po sebi neće biti dovoljna za zadovoljavanje utvrđenih potreba sustava.** Trebalo bi poticati i troškovno učinkovitu upotrebu mreža, posebno upotrebom lokacijskih cjenovnih signala i cjenovnih signala u pogledu vremena upotrebe u naknadama za upotrebu mreže i programima potpore.

- (61) Kako bi se postigao cilj klimatske neutralnosti Unije do 2050., Unija treba znatno povećati proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora. Ulaganja u energiju iz obnovljivih izvora na moru trebalo bi povećati kako bi se postiglo najmanje 350 GW proizvodnje energije iz obnovljivih izvora na moru instalirane u skladu s kumulativnim neobvezujućim regionalnim ciljevima država članica u pogledu energije iz obnovljivih izvora na moru ažuriranim u prosincu 2024. i podržanim u Komunikaciji Komisije od 24. listopada 2023. naslovljenoj „Ostvarivanje ambicija EU-a za energiju iz obnovljivih izvora na moru”³⁰. Prvi planovi razvoja odobalne mreže, koje je ENTSO za električnu energiju objavio u siječnju 2024., važan su korak naprijed jer su u planiranje odobalne mreže uključili regionalne ambicije država članica. To bi trebalo poduprijeti utvrđivanje prekograničnih projekata u području energije iz obnovljivih izvora na moru, uključujući hibride i prekogranične radijale, kako bi se odobalne mreže na razini morskih bazena razvijale na optimiziran i troškovno učinkovit način. Stratešku dugoročnu logiku planova razvoja mreža na moru trebalo bi proširiti na kopnene elektroenergetske mreže i mreže za vodik.
- (62) Procjena koristi i troškova prioritetnih koridora odobalne mreže za energiju iz obnovljivih izvora trebala bi pomoći državama članicama da provedu preliminarnu analizu podjele troškova na razini prioritetnoga koridora odobalne mreže kako bi se poduprle naknadne zajedničke političke obveze za prekogranične projekte odobalne mreže. Smjernice Komisije o okvirima za zajednička ulaganja za projekte u području energije iz obnovljivih izvora na moru od 27. lipnja 2024. trebale bi poslužiti kao temelj za procjenu koristi i troškova prioritetnih koridora odobalne mreže za energiju iz obnovljivih izvora, a Komisija ih prema potrebi može ažurirati uz sudjelovanje država članica, relevantnih TSO-a, Agencije i nacionalnih regulatornih tijela.

³⁰ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 24. listopada 2023., Ostvarivanje ambicija EU-a za energiju iz obnovljivih izvora na moru (COM(2023) 668 final).

- (63) Troškove razvoja, izgradnje, funkcioniranja i održavanja projekata od zajedničkog interesa u pravilu bi trebali snositi korisnici infrastrukture. Pri raspodjeli troškova trebalo bi osigurati da krajnji korisnici ne budu nerazmjerno opterećeni, posebno ako bi to moglo dovesti do energetske siromaštva. Projekti od zajedničkog interesa trebali bi biti prihvatljivi za prekograničnu raspodjelu troškova ako procjena tržišne potražnje ili očekivanih učinaka na tarife ukazuje na to da se iznosima tarifa koje plaćaju korisnici infrastrukture neće moći pokriti troškovi. **Treba napomenuti da se odredbe o prekograničnoj raspodjeli troškova ne primjenjuju na projekte od zajedničkog interesa koji nisu u nadležnosti nacionalnih regulatornih tijela i stoga se za njih ne može donijeti odluka o prekograničnoj raspodjeli troškova, kao što su projekti reverzibilnih hidroelektrana koji nisu regulirani i ne financiraju se iz nacionalnih tarifnih sustava.**

- (64) Jasna i transparentna pravila prekogranične raspodjele troškova potrebna su na sve više međusobno povezanom unutarnjem energetsom tržištu kako bi se ubrzalo ulaganje u prekograničnu infrastrukturu i projekte s prekograničnim učinkom. Budući da prekogranična energetska infrastruktura postaje sve integriranija, više projekata donosi koristi izvan područja na kojima su izgrađeni. Zbog toga je pravedna i transparentna podjela troškova ključna kako bi se izbjeglo nerazmjerno opterećenje lokalnih potrošača. Rasprava o odgovarajućoj raspodjeli troškova trebala bi se temeljiti na analizi troškova i koristi infrastrukturnog projekta provedenoj na temelju usklađene metodologije analize energetskog sustava, upotrebom središnjeg scenarija i svih analiza osjetljivosti uspostavljenih za potrebe desetogodišnjih planova razvoja mreže na razini Unije izrađenih u skladu s uredbama (EU) 2019/943 i (EU) 2024/1789, čime bi se omogućila pouzdana analiza doprinosa projekta od zajedničkog interesa ili uzajamnog interesa energetskim politikama Unije u pogledu dekarbonizacije, integracije tržišta, tržišnog natjecanja, održivosti i sigurnosti opskrbe. Države članice i nacionalna regulatorna tijela u kojima se ostvaruje najmanje 10 % **neto koristi projekta, koje se tumače kao razlika između monetiziranih pozitivnih koristi i negativnih koristi projekta za društvo ili dijelove društva**, trebali bi sudjelovati u raspravama o procjenama koje se odnose na troškove i koristi te podjelu troškova. **Takvim bi se sudjelovanjem trebala osigurati transparentnost u ranoj fazi razvoja projekta, poduprijeti pravedna raspodjela troškova i koristi te olakšati djelotvorna provedba projekta i ostvarivanje njegovih koristi. Takvo sudjelovanje, istodobno, ne stvara nikakvu obvezu snošenja troškova projekta.** [...] Nadalje, u sporazumima o prekograničnoj raspodjeli troškova trebalo bi razmotriti *ex post* aranžmane radi pravednog i razmjernog sudjelovanja zemalja koje nisu domaćini, pod uvjetom da su takve prilagodbe jasno definirane i strukturirane na način kojim se štiti sigurnost ulaganja.

- (65) Ključno je osigurati stabilan okvir financiranja razvoja projekata od zajedničkog interesa, ali pritom potrebu za financijskom potporom smanjiti na najmanju moguću mjeru te istodobno odgovarajućim poticajima i financijskim mehanizmima poticati zainteresirane ulagatelje. Pri odlučivanju o prekograničnoj raspodjeli troškova nacionalna regulatorna tijela trebala bi u potpunosti prekogranično raspodijeliti stvarno nastale troškove ulaganja, ovisno o svom nacionalnom pristupu i metodologijama za sličnu infrastrukturu, i uključiti ih u nacionalne tarife. Nakon toga bi, prema potrebi, trebala utvrditi bi li njihov učinak na nacionalne tarife mogao predstavljati nerazmjerno opterećenje za potrošače u njihovim državama članicama. Nacionalna regulatorna tijela trebala bi uzimati u obzir stvarne ili procijenjene pristojbe i prihode kako se ne bi dogodilo da projekti dobiju dvostruku potporu. Te bi pristojbe i prihode trebalo uzeti u obzir samo u mjeri u kojoj su povezani s tim projektima i namijenjeni pokrivanju dotičnih troškova.
- (66) Kako bi se olakšale rasprave o podjeli troškova između relevantnih država članica i trećih zemalja, trebalo bi predvidjeti mogućnost objedinjavanja projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa. Omogućivanjem skupinama država članica da paket projekata smatraju uzajamno korisnim mogu se poticati rješenja od kojih svi imaju koristi, smanjiti rizici i transakcijski troškovi u pregovorima te povećati vjerojatnost provedbe. Dodatnom potporom na razini Unije, primjerice na temelju Instrumenta za povezivanje Europe, ili na regionalnoj razini upotrebom prihoda od zagušenja, mogli bi se dodatno olakšati takvi sporazumi i promicati pravodobna isporuka prioritetne infrastrukture. **Kako bi se olakšali utvrđivanje takvih paketa projekata i rasprave o njima, države članice i nacionalna regulatorna tijela u obzir mogu uzeti relevantan dobrovoljni regionalni rad u području analize troškova i koristi te podjele troškova paketa projekata.**

- (67) U članku 19. stavku 2. Uredbe (EU) 2019/943 utvrđena su tri prioriteta cilja za upotrebu prihoda koji proizlaze iz dodjele prekozonskog kapaciteta, i to: (a) jamčenje stvarne raspoloživosti dodijeljenog kapaciteta, među ostalim naknade za jamstvo, (b) održavanje ili povećanje prekozonskih kapaciteta optimiziranim korištenjem postojećih interkonekcijskih vodova ili pokrivanje troškova ulaganja u mrežu relevantnih za smanjenje zagušenja interkonekcijskog voda te (c) naknada operatorima odobalnih postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora u okolnostima koje su u njima utvrđene. TSO-i bi se trebali pobrinuti da su ispunjena sva tri prioriteta cilja, uključujući cilj iz točke (b). Kako bi se olakšalo financiranje projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa kojima se smanjuje zagušenje interkonekcijskog voda i osigurala predvidljivost i transparentnost u raspravama o odlukama o prekograničnoj raspodjeli troškova u skladu s člankom 16. ove Uredbe, primjereno je zahtijevati od TSO-a da **na poseban interni račun, unutar ili izvan poslovne knjige, te u skladu s nacionalnim pravnim i regulatornim odredbama kako ih je definiralo nadležno tijelo i u skladu s relevantnom metodologijom ACER-a** za takva ulaganja [...] stave ograničeni udio prihoda od zagušenja. Tim se zahtjevom ne dovodi u pitanje njihova odgovornost da odlučuju o prioritetima financiranja, pod nadzorom regulatornih tijela i u skladu s metodologijom odobrenom na temelju članka 19. stavka 4. Uredbe (EU) 2019/943. Taj se zahtjev ne bi trebao primjenjivati ako se **na temelju najnovijeg potvrđenog izvješća ENTSO-a za električnu energiju o utvrđivanju infrastrukturnih potreba** može dokazati da nema potrebe za izgradnjom dodatnih prekograničnih kapaciteta na granicama dotične države članice.
- (67a) Neke su države članice, posebno one s nekoliko zona trgovanja, zabilježile znatno povećanje prihoda od zagušenja zbog svojeg posebnog zemljopisnog položaja. Zahtjev za dodjelu udjela prihoda od zagušenja za projekte od zajedničkog interesa i projekte od uzajamnog interesa stoga se ne bi trebao primjenjivati na prihod od zagušenja koji proizlazi iz unutarnjih granica zone trgovanja u okviru države članice.

- (67b) **Međupovezanost sama po sebi nije dovoljna za primjereno rješavanje pitanja adekvatnosti resursa. Povećana proizvodnja električne energije bez upotrebe fosilnih goriva u blizini potrošnje može poduprijeti aktualnu elektrifikaciju, doprinijeti učinkovitijoj upotrebi postojećih mreža i poboljšati adekvatnost resursa. Države članice zadržavaju pravo da odrede svoju kombinaciju izvora energije i ukupnu strukturu svoje opskrbe energijom.**
- (68) Ako u državi članici ne postoji TSO, upućivanja na TSO-e u ovoj Uredbi trebala bi se primjenjivati *mutatis mutandis* na operatore distribucijskih sustava (ODS).
- (69) Zakonodavstvo o unutarnjem energetsom tržištu nalaže da se tarifama za pristup mrežama osiguravaju odgovarajući poticaji za ulaganja. Međutim, nekoliko će vrsta projekata od zajedničkog interesa vjerojatno imati vanjske učinke koji se u uobičajenom tarifnom sustavu možda neće moći u cijelosti iskazati, pa tako ni podmiriti. Pri primjeni zakonodavstva o unutarnjem energetsom tržištu nacionalna regulatorna tijela trebala bi osigurati stabilan i predvidiv regulatorni i financijski okvir s poticajima za projekte od zajedničkog interesa, uključujući dugoročne poticaje, koji su razmjerni razini specifičnog rizika projekta. Taj bi se okvir posebno trebao primjenjivati na prekogranične projekte, inovativne tehnologije prijenosa električne energije kojima se omogućuje opsežna integracija energije iz obnovljivih izvora, distribuiranih izvora energije ili upravljanja potrošnjom u međusobno povezanim mrežama te na projekte u području energetske tehnologije i digitalizacije čijom će provedbom vjerojatno nastati veći rizici nego provedbom sličnih projekata u jednoj državi članici ili čijom će provedbom Unija imati više koristi. Projekti s visokim operativnim troškovima trebali bi imati i pristup odgovarajućim poticajima za ulaganja. Osobito, odobalne mreže za energiju iz obnovljivih izvora koje istodobno služe kao interkonekcijski vodovi za električnu energiju i povezuju projekte za odobalnu proizvodnju energije iz obnovljivih izvora vjerojatno će dovesti do većih rizika od usporedivih infrastrukturnih projekata na kopnu zbog neraskidive povezanosti s proizvodnim objektima koja rezultira pojavom regulatornih rizika, financijskih rizika kao što su potreba za ulaganjima unaprijed, tržišnih rizika i rizika povezanih s upotrebom novih inovativnih tehnologija.

- (70) Provedba Uredbe (EU) 2022/869 ukazala je na to da je mobiliziranjem privatnog financiranja putem znatne financijske pomoći Unije ostvarena dodana vrijednost i tako omogućena provedba projekata važnih za Uniju. S obzirom na gospodarsku i financijsku situaciju i proračunska ograničenja u okviru višegodišnjeg financijskog okvira trebalo bi nastaviti ciljanu potporu, među ostalim radi smanjenja rizika projekata i privlačenja privatnih ulaganja, kako bi se maksimalno povećao učinak javnog financiranja i njegove koristi za građane Unije te privukli novi ulagatelji u prioritetne koridore i područja energetske infrastrukture iz Priloga I. ovoj Uredbi, pri čemu bi proračunski doprinos Unije trebalo svesti na najmanju moguću mjeru.
- (71) Projekti od zajedničkog interesa trebali bi biti prihvatljivi za financijsku pomoć Unije za studije i, pod određenim uvjetima, za radove, u skladu s Uredbom (EU) 2021/1153 Europskog parlamenta i Vijeća³¹ u obliku bespovratnih sredstava ili inovativnih financijskih instrumenata kako bi se osiguralo da potporu po mjeri mogu dobiti projekti od zajedničkog interesa koji nisu održivi unutar postojećeg regulatornog okvira i u postojećim tržišnim uvjetima. Važno je izbjeći narušavanje tržišnog natjecanja, posebno među projektima kojima se doprinosi izgradnji istog prioritetnoga koridora Unije. Takva bi financijska pomoć trebala donijeti potrebne sinergije s drugim fondovima Unije dostupnima za financiranje pametnih mreža za distribuciju energije i s mehanizmom Unije za financiranje energije iz obnovljivih izvora uspostavljenim Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2020/1294³².

³¹ Uredba (EU) 2021/1153 Europskog parlamenta i Vijeća od 7. srpnja 2021. o uspostavi Instrumenta za povezivanje Europe i stavljanju izvan snage uredaba (EU) br. 1316/2013 i (EU) br. 283/2014 (SL L 249, 14.7.2021., str. 38., <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1153/oj>).

³² Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/1294 od 15. rujna 2020. o mehanizmu Unije za financiranje energije iz obnovljivih izvora (SL L 303, 17.9.2020., str. 1., http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2020/1294/oj).

(71a) U okviru razvoja tržišta vodika u obzir se treba uzeti cijeli lanac vrijednosti. U okviru paketa za tržište vodika i dekarboniziranog plina već su utvrđene odredbe o tarifama, povratu troškova za operatore mreža za vodik, financijskim transferima među reguliranim uslugama i mogućnosti za države članice da uvedu mehanizme međuvremenske raspodjele troškova na nacionalnoj razini, uključujući mogućnost uvođenja mjera, kao što je državno jamstvo, za pokrivanje financijskog rizika operatora mreža za vodik povezanog s početnim jazom u povratu troškova koji proizlazi iz primjene međuvremenske raspodjele troškova. Državama članicama koje provode projekte od zajedničkog interesa u području vodika dopušta se uvođenje takve međuvremenske raspodjele troškova u slučajevima koji obuhvaćaju više od jedne države članice. Međuvremenska raspodjela troškova i metodologija na kojoj se ona temelji trebale bi, kao u slučajevima unutar jedne države članice, podlijegati odobrenju regulatornih tijela uključenih država članica. Kada je riječ o mogućnosti predviđenoj u članku 5. stavku 3. Uredbe 2024/1789 da se na razini država članica uvedu mjere, kao što je državno jamstvo, za pokrivanje financijskog rizika operatora mreža za vodik povezanog s početnim jazom u povratu troškova koji proizlazi iz primjene međuvremenske raspodjele troškova, Komisija bi trebala procijeniti rizike u vezi s prekograničnim projektima povezanim s vodikom. U procjeni bi trebalo utvrditi alternativna rješenja za to pitanje, uključujući njihove učinke, troškove i koristi na integriran i uravnotežen način. Komisija bi u tom kontekstu s relevantnim dionicima trebala započeti strukturiranu razmjenu o djelotvornosti postojećih mjera za prekogranične projekte i o mogućim mjerama za rješavanje izazova kako bi se dodatno ublažili rizici u pogledu projekata od zajedničkog interesa koji se odnose na cjevovode za vodik i koji imaju posebno veliku prekograničnu važnost i stratešku vrijednost za Uniju, te, prema potrebi, o izradi plana provedbe za daljnju potporu širenju mreža za vodik.

- (71b) Uredbom Komisije (EU) br. 838/2010 utvrđuju se pravila za naknadu troškova operatorima prijenosnih sustava za prihvaćanje prekograničnih tokova električne energije, dok se člankom 17. ove Uredbe pruža okvir za prekograničnu raspodjelu troškova za projekte od zajedničkog interesa među državama članicama. Međutim, ti mehanizmi više ne odražavaju u potpunosti sve infraskrutturne kapitalne i operative troškove koje snose države članice koje imaju znatne tranzitne tokove u korist unutarnjeg energetskeg tržišta. Komisija bi stoga u suradnji s Agencijom i relevantnim dionicima trebala preispitati primjerenost postojećih aranžmana s obzirom na trenutačne tranzitne obrasce i stvarne nastale troškove te procijeniti jesu li potrebne dodatne mjere na razini Unije kako bi se osigurala pravednija raspodjela troškova povezanih s tranzitom.
- (72) Na ulaganja u projekte od zajedničkog interesa trebao bi se primjenjivati postupak u tri koraka. Prvo, tržište bi trebalo imati prednost pri ulaganju. Drugo, ako tržište ne ostvaruje ulaganja, trebalo bi istražiti regulatorna rješenja, prema potrebi prilagoditi odgovarajući regulatorni okvir i osigurati ispravnu primjenu odgovarajućeg regulatornog okvira. Treće, ako prva dva koraka nisu dovoljna za osiguravanje potrebnih ulaganja u projekte od zajedničkog interesa, financijska pomoć Unije trebala bi se moći dodijeliti ako projekt od zajedničkog interesa zadovoljava primjenjive kriterije prihvatljivosti **i, prema potrebi, uzimajući u obzir moguće nerazmjerno povećanje tarifa, podložno procjeni relevantnih nacionalnih regulatornih tijela.**

- (73) Projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa ne bi smjeli biti prihvatljivi za financijsku pomoć Unije ako se nositelji projekata, operatori ili ulagatelji nalaze u nekoj od situacija za isključenje iz članka 138. Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509 Europskog parlamenta i Vijeća³³, primjerice u slučajevima osude za prijevaru, korupciju ili postupanje u vezi sa zločinačkom organizacijom. Projekt od zajedničkog interesa trebalo bi moći ukloniti s Unijina popisa ako se njegovo uvrštavanje na taj popis temeljilo na netočnim informacijama koje su bile presudni čimbenik za takvo uvrštavanje ili ako projekt nije u skladu s pravom Unije. Za projekt od zajedničkog interesa koji se nalazi u državama članicama na koje se primjenjuje odstupanje iz ove Uredbe, te države članice trebale bi pri podupiranju zahtjeva za financiranje na temelju Uredbe (EU) 2022/869 za takve projekte osigurati da od projekata izravno ili neizravno ne profitiraju osobe ili subjekti koji su u jednoj od situacija za isključenje iz članka 138. Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509.
- (74) Bespovratna sredstva za radove povezane s projektima od uzajamnog interesa trebala bi biti dostupna pod istim uvjetima kao i za projekte od zajedničkog interesa ako doprinose općim ciljevima energetske i klimatske politike Unije te ako su ciljevi dekarbonizacije te treće zemlje u skladu s Pariškim sporazumom.

³³ Uredba (EU, Euratom) 2024/2509 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. rujna 2024. o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije (SL L, 2024/2509, 26.9.2024., <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj>).

- (75) Unija bi trebala olakšati energetske projekte u regijama u nepovoljnom položaju i slabije povezanim, rubnim, najudaljenijim ili izoliranim regijama kako bi se omogućio pristup transeuropskim energetske mrežama, ubrzao proces dekarbonizacije i smanjila ovisnost o fosilnim gorivima. **U regijama u kojima niska razina međupovezanosti može biti trajni problem, rješenja za fleksibilnost i skladištenje energije imaju ključnu ulogu u integraciji energije iz obnovljivih izvora, kao i znatan pozitivan učinak na energetske i klimatske ciljeve Unije. Takve projekte ne bi trebalo isključiti iz financijske pomoći Unije isključivo zbog niske fizičke međupovezanosti, a njihov prekogranični učinak i doprinos integraciji tržišta trebali bi odražavati njihovu sustavnu ulogu u dekarboniziranim izoliranim ili slabo povezanim energetske sustavima.**
- (76) U skladu sa zaključcima Europskog vijeća od 4. veljače 2011. da nijedna država članica nakon 2015. ne bi smjela biti izolirana od europskih plinskih i elektroenergetskih mreža i da njihova energetska sigurnost ne bi smjela biti ugrožena zbog nedostatka odgovarajućih veza, cilj je ove Uredbe osigurati pristup transeuropskim energetske mrežama tako što će se okončati energetska izolacija Cipra i Malte, koji još nisu međupovezani s transeuropskom plinskom mrežom. Taj bi se cilj trebao postići tako da se dopusti da projekti u fazi razvoja ili planiranja kojima je dodijeljen status projekta od zajedničkog interesa u skladu s Uredbom (EU) 2022/869 zadrže svoj status sve dok Cipar i Malta ne budu međupovezani s transeuropskom plinskom mrežom ili do 31. prosinca 2033. [...], ovisno o tome što nastupi ranije. **S obzirom na njihove jedinstvene zemljopisne okolnosti, povezivanje cjevovoda tih dviju otočnih država članica s transeuropskom plinskom mrežom i dalje je važan cilj Unije.** Osim doprinosa razvoju tržišta energije iz obnovljivih izvora, fleksibilnosti i otpornosti energetske sustava te sigurnosti opskrbe, ti bi projekti omogućili pristup budućim energetske tržištima, među ostalim i tržištu vodika, i doprinijeli postizanju općih ciljeva energetske i klimatske politike Unije.

- (77) Radi dosljednosti predloženih izmjena na temelju ove Uredbe s okvirom Unije za tržišta električne energije, plinova i vodika predlažu se odgovarajuće izmjene članaka 3. i 11. Uredbe (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća³⁴, članka 48. Uredbe (EU) 2019/943 te članaka 60. i 61. Uredbe (EU) 2024/1789. Te se izmjene odnose na primjenu središnjeg scenarija u desetogodišnjem planu razvoja mreže na razini Unije, razmatranje bežičnih rješenja i drugih alternativa proširenju sustava te pojašnjenje vremenskog razdoblja primjene planova. Te bi uredbe trebalo stoga na odgovarajući način izmijeniti.
- (78) Kako bi se osigurao pravodoban razvoj ključnih energetske infrastrukturnih projekata za Uniju, treći Unijin popis projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa trebao bi ostati na snazi do stupanja na snagu prvog Unijina popisa projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa utvrđenog na temelju ove Uredbe. Nadalje, kako bi se omogućili razvoj, praćenje i financiranje projekata od zajedničkog interesa s trećeg Unijina popisa na temelju Uredbe (EU) 2022/869, određene odredbe Uredbe (EU) 2022/869 trebale bi ostati na snazi i proizvoditi učinke do stupanja na snagu prvog Unijina popisa projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa utvrđenog na temelju ove Uredbe.
- (79) Kako bi se na Unijinu popisu nalazili samo projekti koji najviše doprinose provedbi prioritetnih koridora i područja strateške energetske infrastrukture utvrđenih u Prilogu I. ovoj Uredbi, Komisiji bi trebalo delegirati ovlast za donošenje akata u skladu s člankom 290. Ugovora kako bi se izmijenili prilozi ovoj Uredbi radi uspostave i preispitivanja Unijina popisa, poštujući pritom pravo država članica da odobre projekte s Unijina popisa povezane sa svojim državnim područjem.

³⁴ Uredba (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o osnivanju Agencije Europske unije za suradnju energetskih regulatora (SL L 158, 14.6.2019., str. 22., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/942/oj>).

- (80) **Kako bi se osigurali jedinstveni uvjeti za provedbu odredaba ove Uredbe u pogledu izrade središnjeg scenarija, odredili uvjeti pod kojima TSO-i mogu koristiti prihod od zagašenja i utvrdili uvjeti pod kojima se cilj iz članka 19. stavka 2. točke (b) Uredbe (EU) 2019/943 smatra na odgovarajući način ispunjenim, provedbene ovlasti trebalo bi dodijeliti Komisiji. Te bi ovlasti trebalo izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća.**
- (81) [...]
- (82) Posebno je važno da Komisija tijekom svojeg pripremnog rada provede odgovarajuća savjetovanja, uključujući ona na razini stručnjaka, te da se ta savjetovanja provedu u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016.³⁵ Osobito, u cilju osiguravanja ravnopravnog sudjelovanja u pripremi delegiranih akata, Europski parlament i Vijeće primaju sve dokumente istodobno kada i stručnjaci iz država članica te njihovi stručnjaci sustavno imaju pristup sastancima stručnih skupina Komisije koji se odnose na pripremu delegiranih akata.

³⁵ Međuinstitucijski sporazum Europskog parlamenta, Vijeća Europske unije i Europske komisije o boljoj izradi zakonodavstva (SL L 123, 12.5.2016., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinst/2016/512/oj).

- (83) Rasprave u skupinama ključne su kako bi Komisija donijela delegirane akte kojima se utvrđuje Unijin popis. Stoga je primjereno da Europski parlament i Vijeće, u mjeri u kojoj je to moguće, budu obaviješteni o rezultatima i da na sastanke skupina mogu poslati stručnjake u skladu s Međuinstitucijskim sporazumom o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016. S obzirom na potrebu da se osigura postizanje ciljeva ove Uredbe i na dosadašnji broj projekata na Unijinim popisima projekata na Unijinu popisu ukupno bi trebalo biti toliko projekata da se njima može upravljati, odnosno ne puno više od 220.
- (84) Stoga bi uredbe (EU) 2019/942, (EU) 2019/943 i (EU) 2024/1789 trebalo na odgovarajući način izmijeniti, a Uredbu (EU) 2022/869 staviti izvan snage.
- (85) S obzirom na to da ciljeve ove Uredbe, to jest razvoj i interoperabilnost transeuropskih energetske mreže i povezivanje s takvim mrežama koje doprinose osiguravanju ublažavanja klimatskih promjena, a posebno postizanju energetske i klimatske ciljeva Unije i njezina cilja klimatske neutralnosti najkasnije do 2050., kao i osiguravanju međupovezanosti, energetske sigurnosti, integracije tržišta i sustava, tržišnog natjecanja u korist svih država članica i priuštivost energije, ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se zbog opsega i učinaka predloženog djelovanja oni na bolji način mogu ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. Ugovora o Europskoj uniji. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Uredba ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tih ciljeva,

DONIJELI SU OVU UREDBU:

POGLAVLJE I.

Opće odredbe

Članak 1.

Predmet i područje primjene

1. Ovom se Uredbom utvrđuju smjernice za pravodobni razvoj i interoperabilnost prioriternih koridora i područja transeuropske energetske infrastrukture („prioritetni koridori i područja energetske infrastrukture”) iz Priloga I. kojima se doprinosi osiguravanju ublažavanja klimatskih promjena, a posebno postizanju energetske i klimatske ciljeva Unije i njezina cilja klimatske neutralnosti najkasnije do 2050., kao i osiguravanju međupovezanosti, energetske sigurnosti, integracije tržišta i sustava, tržišnog natjecanja u korist svih država članica i pristupačnih cijena energije.
2. Ovom se Uredbom posebno:
 - (a) predviđa utvrđivanje projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa na Unijinu popisu;
 - (b) olakšava pravodobna provedba projekata s Unijina popisa, što se postiže pojednostavnjenjem, bliskijom koordinacijom i ubrzavanjem postupaka izdavanja dozvola te većom transparentnosti i sudjelovanjem javnosti;
 - (c) predviđaju pravila za prekograničnu raspodjelu troškova i poticaje povezane s rizikom za projekte s Unijina popisa;
 - (d) utvrđuju uvjeti prihvatljivosti projekata s Unijina popisa za financijsku pomoć Unije.

Članak 2.

Definicije

Za potrebe ove Uredbe, uz definicije iz uredaba (EU) 2018/1999, (EU) 2019/942, (EU) 2019/943 i (EU) 2024/1789, Direktive (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća³⁶ te direktiva (EU) 2019/944 i (EU) 2024/1788, primjenjuju se sljedeće definicije:

- (1) „energetska infrastruktura” znači svaka fizička oprema ili objekt koji pripada kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u Prilogu II., a nalazi se unutar Unije ili je povezuje s trećim zemljama;
- (2) „usko grlo energetske infrastrukture” znači ograničenje fizičkih protoka u energetsom sustavu zbog nedostatnoga kapaciteta prijenosa uzrokovano, među ostalim, nedostatkom infrastrukture;
- (3) „sveobuhvatna odluka” znači [...] dokument **koji izdaje nacionalno nadležno tijelo**, a dostupan je nositeljima projekata u pisanom ili elektroničkom obliku i sastoji se od **obvezujuće** odluke ili niza **obvezujućih** odluka koje donosi **relevantno** tijelo ili tijela države članice, ne uključujući sudove, ili sadržava takvu odluku ili niz odluka, a u kojem se utvrđuje ima li nositelj projekta ovlaštenje za izgradnju energetske infrastrukture radi realizacije projekta od zajedničkog interesa ili projekta od uzajamnog interesa time što mu se omogućuje započinjanje ili ugovaranje i započinjanje potrebnih građevinskih radova („faza spremnosti”), ne dovodeći u pitanje nijednu odluku donesenu u kontekstu upravnog žalbenog postupka;

³⁶ Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (SL L 328, 21.12.2018., str. 82., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj>).

- (4) „projekt” znači jedan ili više vodova, cjevovoda, objekata, opremu ili instalaciju koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture iz Priloga II.;
- (5) „projekt od zajedničkog interesa” znači projekt koji je potreban za provedbu prioritetnih koridora i područja energetske infrastrukture navedenih u Prilogu I. i koji se nalazi na Unijinu popisu;
- (6) „projekt od uzajamnog interesa” znači projekt koji Unija promiče u suradnji s trećom zemljom, koji podupiru vlade zemalja na koje se on izravno odnosi, koji doprinosi cilju klimatske neutralnosti Unije do 2050., nalazi se na Unijinu popisu i pripada jednoj od infrastrukturnih kategorija za električnu energiju utvrđenih u točki 1. podtočkama (a), (d), [...]i (h) **ili točki 5. Priloga II.** te povezuje elektroenergetski sustav Unije s elektroenergetskom mrežom treće zemlje ili pripada jednoj od infrastrukturnih kategorija za vodik utvrđenih u točki 2. podtočkama **(a) ili (d)** Priloga II. ili pripada jednoj od infrastrukturnih kategorija za CO₂ utvrđenih u točki 4. podtočki (a) ili (c) Priloga [...] **II.**;
- (7) „konkurentni projekti” znači projekti koji se u potpunosti ili djelomično odnose na istu utvrđenu infrastrukturnu potrebu;
- (8) „nositelj projekta” znači jedno od sljedećeg:
- (a) operator prijenosnog sustava (TSO), operator distribucijskog sustava (ODS), operator mreže za vodik (HNO) ili drugi operator ili ulagatelj koji razvija projekt s Unijina popisa;
 - (b) ako postoji više od jednog takvog TSO-a, ODS-a, HNO-a, drugog operatora ili ulagatelja, ili skupina tih osoba, subjekt s pravnom osobnošću na temelju primjenjivog nacionalnog prava koji je određen njihovim ugovornim sporazumom i koji ima ovlasti preuzeti pravne obveze i snositi financijsku odgovornost u ime stranaka ugovornog sporazuma;

- (9) „pametna elektroenergetska mreža” znači elektroenergetska mreža, među ostalim na otocima koji nisu međusobno povezani ili nisu dovoljno povezani s transeuropskim energetske mrežama, koja omogućuje troškovno učinkovitu integraciju i aktivnu kontrolu ponašanja i djelovanja svih korisnika koji su na nju priključeni, uključujući proizvođače, potrošače i proizvođače-potrošače, kako bi se osigurao gospodarski učinkovit i održiv energetske sustav s niskim gubicima i visokom razinom integracije obnovljivih izvora, sigurnosti opskrbe i sigurnosti, i u kojoj mrežni operator može digitalno pratiti aktivnosti korisnika koji su priključeni na nju te informacijske i komunikacijske tehnologije za komunikaciju s povezanim mrežnim operatorima, proizvođačima, postrojenjima za skladištenje energije te potrošačima ili proizvođačima-potrošačima, pri čemu je cilj prijenos i distribucija električne energije na održiv, troškovno učinkovit i siguran način;
- (10) „nacionalno regulatorno tijelo” znači nacionalno regulatorno tijelo određeno u skladu s člankom 76. stavkom 1. Direktive (EU) 2024/1788 ili regulatorno tijelo na nacionalnoj razini određeno u skladu s člankom 57. Direktive (EU) 2019/944;
- (11) „relevantno nacionalno regulatorno tijelo” znači nacionalno regulatorno tijelo u državama članicama koje su domaćin projektima te u državama članicama na koje projekt pozitivno utječe u znatnoj mjeri;
- (12) „dotično tijelo” znači tijelo koje je prema nacionalnom pravu nadležno za izdavanje različitih dozvola i ovlaštenja povezanih s planiranjem, projektiranjem i izgradnjom objekata potrebnih za dovršetak projekta od zajedničkog interesa ili projekta od uzajamnog interesa, uključujući samu energetske infrastrukturu, te tijelo nadležno za izdavanje dozvola i odobrenja povezanih s radovima potrebnima za dovršetak projekta;

- (13) „radovi” znači kupnja, nabava i upotreba sastavnih dijelova, sustava i usluga, uključujući softver, izradu nacrt, prenamjenu, **nadogradnju** te izvođenje građevinskih radova i ugradnje u vezi s projektom, prihvaćanje tehničkih uvjeta ugradnje i početak provedbe projekta;
- (14) „studije” znači aktivnosti potrebne za pripremu provedbe projekta, uključujući pripremne studije, **mapiranje**, studije izvedivosti, evaluacijske studije, studije ispitivanja i validacijske studije, uključujući softver, i sve ostale mjere tehničke podrške, uključujući prethodne aktivnosti utvrđivanja i razvoja projekta te odlučivanja o njegovu financiranju, kao što su izviđanje dotičnih lokacija i priprema financijskog paketa;
- (15) „puštanje u rad” znači postupak puštanja projekta u rad nakon njegove izgradnje;
- (16) „namjenski objekti za vodik” znači infrastruktura za vodik projektirana za isključivi [...] prijevoz **ili skladištenje** čistog vodika bez potrebe za daljnjim radovima na prilagodbi, uključujući mreže cjevovoda ili postrojenja za skladištenje koji su novoizgrađeni, prenamijenjeni iz objekata za prirodni plin ili oboje;
- (17) „prenamjena” znači tehnička nadogradnja ili izmjena postojeće infrastrukture za prirodni plin kako bi se osiguralo da je namijenjena isključivo za upotrebu vodika;
- (18) „prilagodba klimatskim promjenama” znači postupak kojim se osigurava da se otpornost energetske infrastrukture na moguće negativne učinke klimatskih promjena postiže procjenom osjetljivosti na klimatske promjene i rizika, među ostalim pomoću relevantnih mjera prilagodbe;
- (19) „bežična rješenja” znači ulaganja u energetska infrastrukturu u području električne energije koja mogu povećati raspoloživi [...] **prijenosni** kapacitet mreže ili poboljšati učinkovitost rada mreže uvođenjem tehnologija za poboljšanje mreže, uključujući digitalna rješenja.

POGLAVLJE II.

Projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa

Članak 3.

Unijin popis projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa

1. Regionalne skupine („skupine”) osnivaju se u skladu s postupkom iz odjeljka 1. Priloga III. Članstvo u svakoj skupini temelji se na svakom prioritetnom koridoru i području te njihovoj geografskoj pokrivenosti kako je utvrđeno u Prilogu I. Skupine se prema potrebi mogu spojiti ili sastati u različitim sastavima. Međuregionalna konfiguracija sastanaka svih skupina jest Skupina TEN-E. Ovlast odlučivanja u skupinama ograničena je na države članice i Komisiju (zajedno „tijelo za donošenje odluka”) i temelji se na konsenzusu.
2. Skupina TEN-E donosi poslovnik, uzimajući u obzir odredbe utvrđene u Prilogu III. Taj se poslovnik primjenjuje na sve skupine.
3. Tijelo za donošenje odluka svake skupine donosi regionalni popis projekata sastavljen u skladu sa sljedećim: postupkom utvrđenim u odjeljku 2. Priloga III., doprinosom svakog projekta provedbi prioritetnih koridora i područja energetske infrastrukture iz Priloga I. te njihovim ispunjavanjem kriterija utvrđenih u članku 4.

Pri sastavljanju regionalnog popisa tijelo za donošenje odluka skupine:

- (a) za svaki pojedinačni prijedlog projekta traži odobrenje država članica na čije se državno područje projekt odnosi, a ako država članica ne dâ odobrenje, tijelu za donošenje odluka iznosi svoje utemeljene razloge;
- (b) uzima u obzir savjete Komisije kako bi projekata na Unijinu popisu bilo toliko da se njima može upravljati.

4. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranih akata u skladu s člankom 23. radi dopune ove Uredbe utvrđivanjem Unijina popisa, podložno članku 172. drugom stavku Ugovora.

Unijin popis utvrđuje se svake dvije godine na temelju regionalnih popisa koje donose tijela za donošenje odluka skupina osnovanih na temelju odjeljka 1. točke 1. Priloga III. u skladu s postupkom iz stavka 3. ovog članka.

Komisija donosi delegirani akt o utvrđivanju prvog Unijina popisa u skladu s ovom Uredbom do 30. studenoga 2029.

Ako delegirani akt koji je Komisija donijela na temelju ovog stavka ne može stupiti na snagu zbog prigovora Europskog parlamenta ili Vijeća u skladu s člankom 23. stavkom 6., Komisija odmah saziva skupine kako bi sastavila nove regionalne popise uzimajući u obzir razloge za prigovor. Komisija donosi novi delegirani akt o utvrđivanju Unijina popisa što je moguće prije.

5. Pri utvrđivanju Unijina popisa kombiniranjem regionalnih popisa iz stavka 3. Komisija, uzimajući u obzir rasprave skupina:
- (a) osigurava uvrštavanje samo projekata koji ispunjavaju kriterije iz članka 4.;
 - (b) osigurava dosljednost među regijama;
 - (c) uzima u obzir mišljenja država članica iz odjeljka 2. točke 10. Priloga III.;
 - (d) nastoji osigurati da je na Unijinu popisu toliko projekata da se njima može upravljati.
6. Projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 1. podtočkama (a), (b), (c), (d), (f) i (h) Priloga II., ovisno o slučaju, postaju sastavni dio relevantnih regionalnih planova ulaganja donesenih u skladu s člankom 34. Uredbe (EU) 2019/943 i relevantnih nacionalnih desetogodišnjih planova razvoja mreže donesenih u skladu s člankom 51. Direktive (EU) 2019/944 i **drugim nacionalnim infrastrukturnim planovima** [...]. Projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 2. Priloga II., ovisno o slučaju, postaju sastavni dio desetogodišnjeg plana razvoja mreže za vodik na temelju članka 55. Direktive (EU) 2024/1788 i drugih nacionalnih infrastrukturnih planova [...]. Ti projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa dobivaju najveći mogući prioritet u okviru svakog od tih nacionalnih planova. Ovaj se stavak ne primjenjuje na konkurentne projekte ni projekte koji nisu dovoljno razvijeni za provedbu analize troškova i koristi za pojedini projekt kako je navedeno u odjeljku 2. točki 1. podtočki (d) Priloga III.

7. Projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 1. podtočkama (a), (b), (c), (d), (f) i (h) te točki 2. Priloga II., ovisno o slučaju, i koji su konkurentni projekti ili projekti koji nisu dovoljno razvijeni za provedbu analize troškova i koristi za pojedini projekt kako je navedeno u odjeljku 2. točki 1. podtočki (d) Priloga III. mogu se uključiti u relevantne regionalne planove ulaganja, nacionalne desetogodišnje planove razvoja mreže i druge nacionalne infrastrukturne planove, prema potrebi, kao projekti koji se razmatraju.

Članak 4.

Kriteriji za procjenu projekata koju provode skupine

1. Projekt od zajedničkog interesa ispunjava sljedeće opće kriterije:
- (a) projekt je potreban za najmanje jedan od prioriternih koridora i područja energetske infrastrukture iz Priloga I.;
 - (b) potencijalne cjelokupne koristi projekta, procijenjene u skladu s odgovarajućim posebnim kriterijima iz stavka 3., nadilaze njegove troškove, među ostalim i dugoročno;
 - (c) projekt zadovoljava bilo koji od sljedećih kriterija:
 - i. uključuje najmanje dvije države članice tako što izravno ili neizravno, međupovezanošću s trećom zemljom, prelazi granicu dviju ili više država članica;
 - ii. nalazi se na državnom području jedne države članice, u unutrašnjosti ili na moru, uključujući otoke, i ima znatan prekogranični učinak kako je utvrđeno u točki 1. Priloga IV.

2. Projekt od uzajamnog interesa ispunjava sve sljedeće opće kriterije:
- (a) projekt znatno doprinosi ciljevima iz članka 1. stavka 1. i ciljevima treće zemlje, posebno neometanjem kapaciteta treće zemlje da postupno ukine objekte za proizvodnju fosilnih goriva za domaću potrošnju te održivosti;
 - (b) potencijalne cjelokupne koristi projekta, procijenjene u skladu s odgovarajućim posebnim kriterijima iz stavka 3., za Uniju ili kumulativno za Uniju i ugovornu stranku Energetske zajednice ili zemlju EGP-a koja je izravno uključena u projekt, nadilaze njegove troškove za Uniju ili kumulativno za Uniju i ugovornu stranku Energetske zajednice ili zemlju EGP-a, ovisno o slučaju, među ostalim i dugoročno;
 - (c) projekt izravno povezuje državno područje najmanje jedne države članice s državnim područjem treće zemlje izravnim povezivanjem relevantne države članice s prvim mjestom priključenja na elektroenergetsku mrežu treće zemlje ili prvim mjestom priključenja na mrežu za vodik ili CO₂ u trećoj zemlji te ima znatan prekogranični učinak kako je utvrđeno u točki 2. Priloga IV.;
 - (d) dio projekta koji se nalazi na državnom području države članice usklađen je s direktivama (EU) 2019/944 i (EU) 2024/1788 ako pripada kategorijama infrastrukture utvrđenima u točkama 1. i 2. Priloga II. ovoj Uredbi;
 - (e) postoji visoka razina konvergencije okvira politike uključene treće zemlje i dokazani su pravni provedbeni mehanizmi kojima se podupiru ciljevi politike Unije, posebno kako bi se zajamčilo sljedeće:

- i. dobro funkcioniranje unutarnjeg energetskog tržišta u Uniji;
 - ii. sigurnost mreže i sigurnost opskrbe u Uniji koja se, među ostalim, temelji na različitim izvorima, suradnji i solidarnosti;
 - iii. energetska sustav, uključujući proizvodnju, prijenos i distribuciju, koji se kreće prema cilju klimatske neutralnosti, u skladu s Pariškim sporazumom i energetskim i klimatskim ciljevima Unije i njezinim ciljem klimatske neutralnosti do 2050., posebno izbjegavanje istjecanja ugljika;
- (f) uključena treća zemlja podupire prioritetni status projekta, kako je utvrđeno u članku 7., i druga ulaganja u trećoj zemlji potrebna za ostvarenje koristi projekta kako je navedeno u točki (b) ovog stavka te se izričito obvezuje poštovati sličan vremenski okvir za ubranu provedbu i druge mjere politike i regulatorne mjere potpore koje se primjenjuju na projekte od zajedničkog interesa u Uniji.

Kad je riječ o projektima za skladištenje ugljikova dioksida koji pripadaju kategoriji energetske infrastrukture utvrđenoj u točki 4. podtočki (c) Priloga II., projekt je nužan kako bi se omogućili prekogranični transport i skladištenje ugljikova dioksida, a treća zemlja u kojoj se projekt nalazi ima odgovarajući pravni okvir koji se temelji na dokazanim djelotvornim provedbenim mehanizmima kako bi se na projekt primjenjivali standardi i zaštitne mjere kojima se sprečava svako istjecanje ugljikova dioksida. Kad je riječ o klimi, zdravlju ljudi i ekosustavima, jamči se sigurnost i učinkovitost trajnog skladištenja ugljikova dioksida, pri čemu se postiže barem ista razina kao ona predviđena pravom Unije.

3. Sljedeći posebni kriteriji primjenjuju se na projekte od zajedničkog interesa i projekte od uzajamnog interesa, prema potrebi, koji pripadaju posebnim kategorijama energetske infrastrukture:
- (a) kad je riječ o projektima prijenosa, distribucije i skladištenja električne energije koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 1. podtočkama (a), (b), (c), (d), (f) i (h) Priloga II., projekt znatno doprinosi održivosti **smanjenjem emisija stakleničkih plinova, a osobito** integracijom energije iz obnovljivih izvora u mrežu, prijenosom ili distribucijom energije proizvedene iz obnovljivih izvora do glavnih centara potrošnje i skladišta, kao i, prema potrebi, smanjenju ograničavanja energije te doprinosi najmanje jednom od sljedećih posebnih kriterija:
 - i. integraciji tržišta, među ostalim prestankom energetske izolacije najmanje jedne države članice i smanjenjem uskih grla energetske infrastrukture, tržišnom natjecanju, interoperabilnosti i fleksibilnosti sustava;
 - ii. sigurnosti opskrbe, među ostalim interoperabilnošću, fleksibilnošću sustava, **fizičkom sigurnošću i** kibernetičkom sigurnošću, odgovarajućim priključcima te sigurnim i pouzdanim radom sustava;
 - (b) kad je riječ o projektima pametnih elektroenergetskih mreža koji pripadaju kategoriji energetske infrastrukture utvrđenoj u točki 1. podtočki (g) Priloga II., projekt znatno doprinosi održivosti integracijom energije iz obnovljivih izvora u mrežu i doprinosi najmanje dvama sljedećim posebnim kriterijima:
 - i. sigurnosti opskrbe, među ostalim učinkovitošću i operabilnošću prijenosa i distribucije električne energije u svakodnevnom radu mreže, izbjegavanjem zagušenja te integracijom i uključivanjem korisnika mreže;
 - ii. integraciji tržišta, među ostalim učinkovitim radom sustava i upotrebom interkonekcijskih vodova;

- iii. sigurnosti mreže, fleksibilnosti i kvaliteti opskrbe, među ostalim opsežnijim uvođenjem inovacija u uravnoteženju, tržištima fleksibilnosti, kibernetičkoj sigurnosti, praćenju, kontroli sustava i ispravljanju pogrešaka;
 - iv. pametnoj integraciji sektora, bilo u energetsom sustavu povezivanjem različitih nositelja energije i sektora, bilo, u širem smislu, davanjem prednosti sinergijama i koordinaciji između energetske, prometne i telekomunikacijske sektora;
- (c) kad je riječ o projektima koji pripadaju kategoriji infrastrukture utvrđenoj u točki 5.[...] podtočkama (a[...]) i (b) Priloga II., projekt doprinosi sljedećim posebnim kriterijima:
- i. sigurnosti opskrbe, među ostalim zaštitom objekata od rizika i doprinosom mjerama utvrđenima u skladu s člancima 7. i 11. Uredbe (EU) 2019/941 o pripravnosti na rizike u sektoru električne energije;
 - ii. sigurnosti mreže, među ostalim mjerama koje omogućuju viši stupanj fizičke i kibernetičke sigurnosti, praćenja i kontrole sustava;
- (d) kad je riječ o projektima transporta i skladištenja ugljikova dioksida koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 4. Priloga II., projekt znatno doprinosi održivosti smanjenjem emisija ugljikova dioksida u povezanim industrijskim postrojenjima i doprinosi svim sljedećim posebnim kriterijima:
- i. izbjegavanju emisija ugljikova dioksida [...];
 - ii. povećanju otpornosti i sigurnosti transporta i skladištenja ugljikova dioksida;
 - iii. učinkovitim korištenju resursa, omogućivanjem povezivanja više izvora ugljikova dioksida i skladišta putem zajedničke infrastrukture i smanjenjem opterećenja i rizika za okoliš na najmanju moguću mjeru;

- (e) kad je riječ o projektima u području vodika koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 2. Priloga II., projekt znatno doprinosi održivosti, među ostalim smanjenjem emisija stakleničkih plinova, poboljšanjem uvođenja vodika iz obnovljivih izvora ili niskougljičnog vodika, s naglaskom na vodik iz obnovljivih izvora **kako bi se ostvarili ciljevi Unije**, posebno u primjenama u krajnjoj potrošnji, kao što su sektori u kojima je teško smanjiti emisije, u kojima energetski učinkovitija rješenja nisu izvediva, i podupiranjem proizvodnje energije iz varijabilnih obnovljivih izvora tako što nudi fleksibilnost, rješenja za skladištenje ili oboje te projekt znatno doprinosi najmanje jednom od sljedećih posebnih kriterija:
- i. integraciji tržišta, među ostalim povezivanjem postojećih ili novih mreža za vodik država članica ili na drugi način doprinosi nastanku mreže Unije za transport i skladištenje vodika te osigurava interoperabilnost povezanih sustava;
 - ii. sigurnosti opskrbe i fleksibilnosti, među ostalim putem odgovarajućih priključaka te olakšavanjem sigurnog i pouzdanog rada sustava;
 - iii. tržišnom natjecanju, među ostalim omogućivanjem pristupa većem broju izvora opskrbe i korisnika mreže na transparentnoj i nediskriminirajućoj osnovi;
- (f) kad je riječ o elektrolizatorima koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 3. Priloga II., projekt znatno doprinosi svim sljedećim posebnim kriterijima:
- i. održivosti, među ostalim smanjenjem emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem uvođenja vodika iz obnovljivih izvora ili niskougljičnog vodika, posebno iz obnovljivih izvora **kako bi se ostvarili ciljevi Unije**, kao i sintetičkih goriva takvog podrijetla;

- ii. sigurnosti opskrbe, među ostalim doprinosom sigurnom, učinkovitim i pouzdanom radu sustava ili ponudom rješenja za skladištenje ili rješenja za fleksibilnost, ili oboje, kao što su upravljanje potrošnjom i usluge uravnoteženja;
 - iii. omogućivanju usluga fleksibilnosti, kao što su upravljanje potrošnjom i skladištenje olakšavanjem pametne integracije energetskeg sektora stvaranjem poveznica s drugim nositeljima energije i sektorima.
4. Kad je riječ o projektima koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u Prilogu II., kriteriji utvrđeni u stavku 3. ovog članka procjenjuju se u skladu s pokazateljima utvrđenima u točkama od 3. do 8. Priloga IV.
5. Kako bi se olakšala procjena svih projekata koji bi mogli biti prihvatljivi kao projekti od zajedničkog interesa i uvršteni na regionalni popis, svaka skupina transparentno i objektivno procjenjuje doprinos svakog projekta provedbi istog prioritetnoga koridora ili područja energetske infrastrukture. Svaka skupina utvrđuje svoju metodu procjene na temelju ukupnog doprinosa kriterijima iz stavka 3. Na temelju te procjene projekti se rangiraju za internu upotrebu skupine. Projekti se ne rangiraju ni na regionalnim popisima ni na Unijinu popisu niti u bilo koju naknadnu svrhu, osim kako je navedeno u odjeljku 2. točki 15. Priloga III.

Kako bi se osigurala dosljedna metoda procjene među različitim skupinama, pri procjeni projekata svaka skupina uzima u obzir:

- (a) hitnost i doprinos svakog predloženog projekta kako bi se ostvarili energetske i klimatske ciljevi Unije i njezin cilj klimatske neutralnosti do 2050., ciljevi integracije tržišta, tržišnog natjecanja, održivosti i sigurnosti opskrbe;
- (b) komplementarnost svakog predloženog projekta s drugim predloženim projektima, uključujući konkurentne ili potencijalno konkurentne projekte;

- (c) moguće sinergije s prioritetnim koridorima i tematskim područjima utvrđenima u okviru transeuropskih mreža za promet i telekomunikacije;
- (d) za predložene projekte koji su u trenutku procjene projekti s Unijina popisa, napredak u njihovoj provedbi i njihova usklađenost s obvezama izvješćivanja i transparentnosti utvrđenima u ovoj Uredbi;
- (e) eventualna izravna ili neizravna odgovornost treće zemlje kao korisnika, dioničara ili krajnjega korisnika kao nositelja projekta u bilo kojem od predloženih projekata.

Kad je riječ o pametnim elektroenergetskim mrežama koje pripadaju kategoriji energetske infrastrukture utvrđenoj u točki 5.[...] **podtočkama (a[...]) i (b)** Priloga II. i projektima koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 1. podtočki (e) Priloga II., rangiranje se provodi za projekte koji utječu na dvije iste države članice, pri čemu se u obzir uzima i broj korisnika na koje projekt utječe, godišnja potrošnja energije i udio proizvodnje iz izvora koji se ne mogu dispečirati na području koje pokrivaju ti korisnici.

Članak 5.

Provedba i praćenje projekata s Unijina popisa

1. Nositelji projekata sastavljaju **ili, prema potrebi ažuriraju** plan provedbe za projekte s Unijina popisa u roku od dva mjeseca od njihova uvrštenja na Unijin popis **radi njegove objave na platformi za transparentnost kako je utvrđeno u članku 26.**, s rasporedom koji uključuje sve u nastavku:

- (a) studije izvedivosti i projektne studije, uključujući studije procjene rizika u pogledu prilagodbe klimatskim promjenama te fizičke i kibernetičke sigurnosti, na temelju zahtjeva iz direktiva (EU) 2022/2557 i (EU) 2022/2555, ako je primjenjivo, kao i usklađenosti sa zakonodavstvom o okolišu i načelom „nenanošenja bitne štete”;
 - (b) odobrenje nacionalnog regulatornog tijela ili drugog dotičnog tijela;
 - (c) izgradnju i puštanje u rad;
 - (d) postupak izdavanja dozvola iz članka 10. stavka 9. točke (c).
2. TSO-i, ODS-i, HNO-i i drugi operatori surađuju međusobno **i, prema potrebi, s nositeljima projekata** radi olakšavanja razvoja projekata s Unijina popisa na svojem području.
3. Agencija za suradnju energetske regulatora (Agencija) i dotične skupine prate napredak postignut u provedbi projekata s Unijina popisa i prema potrebi daju preporuke radi olakšavanja njihove provedbe. Skupine mogu zahtijevati dodatne informacije u skladu sa stavcima 4., 5. i 6., sazivati sastanke s relevantnim stranama i pozvati Komisiju da provjeri informacije dostavljene na terenu.
4. Do 31. prosinca godine u kojoj Unijin popis na kojem je projekt uvršten stupi na snagu i počne proizvoditi učinke te svake sljedeće godine nositelji projekata nacionalnom nadležnom tijelu iz članka 8. stavka 1. podnose izvješće za svaki projekt od zajedničkog interesa i projekt od uzajamnog interesa koji promiču.

U tom se izvješću navode pojedinosti o:

- (a) napretku postignutom u razvoju, izgradnji i puštanju u rad projekta, kako je utvrđeno u planu provedbe iz stavka 1. ovog članka, posebno u pogledu postupka izdavanja dozvola i postupka savjetovanja, kao i usklađenosti sa zakonodavstvom o okolišu, načelom da se ne nanosi bitna šteta okolišu, poduzetim mjerama prilagodbe klimatskim promjenama i poduzetim mjerama ublažavanja koje proizlaze iz rizika procijenjenih za projekt na temelju članka 5. stavka 1. točke (a), prema potrebi, i na temelju zahtjeva iz direktiva (EU) 2022/2557 i (EU) 2022/2555, ako je primjenjivo;
- (b) prema potrebi, kašnjenjima u odnosu na plan provedbe, razlozima takvih kašnjenja i drugim poteškoćama na koje se naišlo;
- (c) prema potrebi, revidiranom planu provedbe za prevladavanje kašnjenja.

5. Do 28. veljače svake godine nakon što nositelj projekta podnese izvješće iz stavka 4. ovog članka nadležna tijela iz članka 8. stavka 1. Agenciji i odgovarajućoj skupini podnose izvješće iz stavka 4. ovog članka dopunjeno informacijama o napretku i, prema potrebi, kašnjenjima u provedbi i postupcima izdavanja dozvola za projekte s Unijina popisa koji se nalaze na njihovu državnom području, kao i razlozima za ta kašnjenja. Doprinos nadležnih tijela izvješću jasno se označava i sastavlja bez izmjene teksta izvješća koji dostavljaju nositelji projekata.

6. Do 30. travnja svake godine u kojoj bi trebalo donijeti novi Unijin popis Agencija skupinama podnosi konsolidirano izvješće za projekte s Unijina popisa koji su u nadležnosti nacionalnih regulatornih tijela te u njemu evaluira ostvareni napredak i očekivane promjene troškova projekta te, prema potrebi, daje preporuke o tome kako prevladati kašnjenja i poteškoće na koje se naišlo. U tom konsolidiranom izvješću ocjenjuje se i provedba članka 3. stavaka 6. i 7. u pogledu projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa.

U opravdanim slučajevima Agencija od nadležnih tijela može zatražiti dodatne informacije potrebne za obavljanje svojih zadaća utvrđenih u ovom stavku.

7. Ako puštanje u rad projekta s Unijina popisa kasni u odnosu na plan provedbe, osim zbog razloga koji su izvan kontrole nositelja projekta, primjenjuju se sljedeće mjere:
- (a) ako se u skladu s odgovarajućim nacionalnim pravom primjenjuju mjere iz članka 55. stavka 7. točke (a), (b) ili (c) Direktive (EU) 2024/1788 i članka 51. stavka 7. točke (a), (b) ili (c) Direktive (EU) 2019/944, nacionalna regulatorna tijela osiguravaju provedbu ulaganja;
 - (b) ako se ne primjenjuju mjere nacionalnih regulatornih tijela u skladu s točkom (a) ovog stavka, nositelj projekta u roku od 12 mjeseci od datuma puštanja u rad utvrđenog u provedbenom planu odabire treću stranu za financiranje ili izgradnju cijelog projekta ili njegova dijela;
 - (c) ako treća strana nije odabrana u skladu s točkom (b), država članica ili, ako je država članica tako predvidjela, nacionalno regulatorno tijelo, može u roku od dva mjeseca od isteka razdoblja iz točke (b) imenovati treću stranu za financiranje ili izgradnju projekta, a nositelj projekta dužan ju je prihvatiti;

- (d) **u slučaju da treća strana nije imenovana u skladu s točkom (c)**, ako je kašnjenje u odnosu na datum puštanja u rad iz plana provedbe dulje od 26 mjeseci, Komisija, podložno dogovoru i uz punu suradnju dotičnih država članica, može objaviti poziv na podnošenje prijedloga za izgradnju projekta u skladu s dogovorenim vremenskim okvirom koji je otvoren svakoj trećoj strani koja je sposobna postati nositelj projekta;
- (e) u slučaju primjene mjera iz točke (c) ili (d), operator sustava na čijem se području nalazi ulaganje provedbenim operatorima ili ulagateljima ili trećoj strani pruža sve informacije potrebne za realizaciju ulaganja, **uzimajući u obzir sigurnosne aspekte**; priključuje nove objekte na prijenosnu mrežu; ili, ako je primjenjivo, distribucijsku mrežu i općenito postupi najbolje što može kako bi olakšao provedbu ulaganja te siguran, pouzdan i učinkovit rad i održavanje projekta s Unijina popisa.

8. Projekt s Unijina popisa može se ukloniti s Unijina popisa u skladu s postupkom utvrđenim u članku 3. stavku 4. ako se njegovo uvrštavanje na taj popis temeljilo na netočnim informacijama koje su bile presudne za to uvrštavanje ili ako projekt nije u skladu s pravom Unije.

9. Projekti koji više nisu na Unijinu popisu gube sva prava i obveze povezane sa statusom projekta od zajedničkog interesa ili projekta od uzajamnog interesa koji su predviđeni ovom Uredbom.

Međutim, prava i obveze koji su utvrđeni u poglavlju III. zadržavaju se za projekte koji više nisu na Unijinu popisu, ali čiji je spis zahtjeva nadležno tijelo prihvatilo na pregled, osim u slučaju da je projekt uklonjen s Unijina popisa zbog razloga navedenih u stavku 8. ovog članka.

10. Ovim člankom ne dovodi se u pitanje financijska pomoć Unije koja je odobrena bilo kojem projektu s Unijina popisa prije njegova uklanjanja s Unijina popisa.

Europski koordinatori

1. Ako projekt od zajedničkog interesa ili projekt od uzajamnog interesa naiđe na znatne teškoće u provedbi, Komisija u dogovoru s dotičnim državama članicama može odrediti europskog koordinatora na razdoblje do godinu dana, koje se može dvaput obnoviti.
2. Europski koordinator:
 - (a) promiče projekte za koje je imenovan europskim koordinatorom i prekogranični dijalog između nositelja projekata i svih dotičnih dionika;
 - (b) pomaže svim stranama i koordinira ih u savjetovanju s dotičnim dionicima, prema potrebi u raspravi o alternativnim pravcima, i ishodu potrebnih dozvola za projekte;
 - (c) prema potrebi savjetuje nositelje projekta o financiranju projekta;
 - (d) osigurava da dotične države članice dobiju odgovarajuću podršku i strateško usmjerenje za pripremu i provedbu projekata;
 - (e) počevši od dana svojeg imenovanja, svake godine i, prema potrebi, nakon završetka svojeg mandata, podnosi Komisiji izvješće o napretku projekata te o svim poteškoćama i preprekama zbog kojih bi puštanje projekata u rad moglo znatno kasniti; prema potrebi, u izvješću daje preporuke za prevladavanje prepreka i poteškoća.

Komisija prosljeđuje izvješće europskog koordinatora iz točke (e) prvog podstavka Europskom parlamentu, **Vijeću** i dotičnim skupinama.

3. Europski koordinator odabire se u okviru otvorenog, nediskriminirajućeg i transparentnog postupka na temelju iskustva kandidata s obzirom na posebne zadaće koje mu se dodjeljuju za dotične projekte.
4. U odluci o određivanju europskog koordinatora određuju se nadležnosti, s detaljima o trajanju mandata, posebne zadaće i odgovarajući rokovi te metodologija koja se treba poštovati. Rad na koordinaciji razmjeran je složenosti i procijenjenim troškovima projekata.
5. Dotične države članice u potpunosti surađuju s europskim koordinatorom u izvršavanju zadaća iz stavaka 2. i 4.

POGLAVLJE III.

Izdavanje dozvola i sudjelovanje javnosti

Članak 7.

Prioritetni status projekata s Unijina popisa

1. Unijinim popisom utvrđuje se, za potrebe svake odluke donesene u postupku izdavanja dozvola, nužnost projekata s Unijina popisa iz perspektive energetske i klimatske politike, ne dovodeći u pitanje točnu lokaciju, pravac ni tehnologiju projekta.

Prvi podstavak ne primjenjuje se na konkurentne projekte ni na projekte koji nisu dovoljno razvijeni za provedbu analize troškova i koristi za pojedini projekt kako je navedeno u odjeljku 2. točki 1. podtočki (d) Priloga III.

2. Radi učinkovite administrativne obrade spisi zahtjeva koji se odnose na projekte s Unijina popisa, nositelji projekata i sva dotična tijela osiguravaju da se ti zahtjevi obrađuju na najbrži mogući način u skladu s pravom Unije i nacionalnim pravom.
3. Projekti s Unijina popisa imaju status od najvećeg nacionalne važnosti ako takav status postoji u nacionalnom pravu te ih se na odgovarajući način obrađuje u postupku izdavanja dozvola, među ostalim [...] **u vezi s procjenama utjecaja na okoliš, i ako je tako predviđeno nacionalnim pravom**, prostornim planiranjem i dodjelom prava puta [...]. **Ovaj se stavak primjenjuje ne dovodeći u pitanje aspekte u vezi s nacionalnom obranom.**

4. Svi postupci rješavanja sporova, parnični postupci, žalbeni postupci i pravna sredstva koji se odnose na projekte s Unijina popisa i vode pred nacionalnim sudovima i vijećima, uključujući posredovanje i arbitražu, ako postoje u nacionalnom pravu, provode se hitno, ako su te u mjeri u kojoj su takvi hitni postupci predviđeni nacionalnim pravom.
5. Kad je riječ o utjecajima na okoliš navedenima u članku 6. stavku 4. Direktive 92/43/EEZ i članku 4. stavku 7. Direktive 2000/60/EZ, pod uvjetom da su ispunjeni svi uvjeti utvrđeni u tim direktivama, projekti s Unijina popisa koji pripadaju kategorijama infrastrukture iz točaka [...] 3. i 4. Priloga II. ovoj Uredbi smatraju se projektima od javnog interesa iz perspektive energetske politike, a mogu se smatrati i projektima od prevladavajućeg javnog interesa.

Ako je u skladu s člankom 6. stavkom 4. Direktive 92/43/EEZ potrebno mišljenje Komisije, Komisija i nacionalno nadležno tijelo iz članka 8. ove Uredbe osiguravaju da se odluka o prevladavajućem javnom interesu projekta donese u rokovima utvrđenima u članku 10. stavcima 1. i 2. ove Uredbe.

Prvi i drugi podstavak ne primjenjuju se na konkurentne projekte ni na projekte koji nisu dovoljno razvijeni za provedbu analize troškova i koristi za pojedini projekt kako je navedeno u odjeljku 2. točki 1. podtočki (d) Priloga III.

6. Dok se ne postigne klimatska neutralnost [...], u postupku izdavanja dozvola za planiranje, izgradnju i rad projekata koji pripadaju kategoriji infrastrukture iz **točaka 1. i 2.** Priloga II. [...] smatra se da su od prevladavajućeg javnog interesa te da služe javnom zdravlju i sigurnosti pri uspostavljanju ravnoteže pravnih interesa u pojedinačnim slučajevima za potrebe članka 6. stavka 4. i članka 16. stavka 1. točke (c) Direktive 92/43/EEZ, članka 4. stavka 7. Direktive 2000/60/EZ te članka 9. stavka 1. točke (a) Direktive 2009/147/EZ. [...]

Dok se ne postigne klimatska neutralnost, države članice osiguravaju da se, u postupku [...] izdavanja dozvola, za **planiranje**, izgradnju i rad projekata koji pripadaju kategoriji infrastrukture iz točaka 1. i 2. Priloga II. **pretpostavlja da su od prevladavajućeg javnog interesa te da im se u tom slučaju** daje prednost pri uspostavljanju ravnoteže pravnih interesa, [...] osim **onih** [...] iz prvog podstavka. **Države članice mogu isključiti primjenu te pretpostavke u svrhu zaštite** [...] kulturne baštine na temelju pravnih kriterija, kako bi se osigurala [...] **uskladena** provedba.

[...]

7. Dok se [...] ne postigne klimatska neutralnost, u pogledu projekata s Unijina popisa koji pripadaju infrastrukturnim kategorijama iz točaka 1. i 2. Priloga II. ovoj Uredbi, a koji su izričito uključeni u nacionalni razvojni plan koji je podvrgnut strateškoj procjeni utjecaja na okoliš u skladu s Direktivom 2001/42 i, ako bi mogao imati znatan utjecaj na područja mreže Natura 2000, odgovarajućoj procjeni u skladu s člankom 6. stavkom 3. Direktive 92/43/EEZ, države članice u mjeri u kojoj je projekt u skladu s procijenjenim nacionalnim razvojnim planom i ne prelazi ga mogu učiniti sljedeće:

- (a) izuzeti te projekte iz procjene utjecaja na okoliš na temelju članka 2. stavka 1. Direktive 2011/92/EU; i
- (b) izuzeti te projekte iz procjene učinka na područja mreže Natura 2000 na temelju članka 6. stavka 3. Direktive 92/43/EEZ i iz procjene učinka na zaštitu vrsta na temelju članka 12. stavka 1. Direktive 92/43/EEZ i članka 5. Direktive 2009/147/EZ.

Za projekte koji se nalaze na područjima mreže Natura 2000 i područjima određenima u okviru nacionalnih programa zaštite prirode i bioraznolikosti ili kroz njih prolaze izuzeća iz prvog podstavka primjenjuju se samo ako ne postoje razmjerne alternative za njihovu provedbu, uzimajući u obzir ciljeve dotičnih područja. **Izuzeća iz prvog podstavka ne primjenjuju se na [...] projekte iz točke 1. podtočke (c) Priloga II. koji se nalaze na područjima mreže Natura 2000 i područjima određenima u okviru nacionalnih programa zaštite ili ih prelaze.**

8. Ako primjenjuju izuzeća iz stavka 7., države članice pravila o djelotvornim mjerama ublažavanja koje treba donijeti za projekte s Unijina popisa koji pripadaju kategorijama infrastrukture iz Priloga II. točaka 1. i 2. utvrđuju na temelju nacionalnog razvojnog plana kako bi se izbjegli mogući negativni učinci na okoliš ili, ako to nije moguće, kako bi ih se znatno ublažilo. Države članice odgovarajuće mjere ublažavanja primjenjuju pravodobno radi usklađenosti s obvezama utvrđenima u članku 6. stavku 2. Direktive 92/43/EEZ, **članku 5. Direktive 2009/147/EZ** i članku 4. stavku 1. točki (a) podtočki i. Direktive 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te kako bi se izbjeglo pogoršanje i postiglo dobro ekološko stanje ili dobar ekološki potencijal u skladu s člankom 4. stavkom 1. točkom (a) Direktive 2000/60/EZ.

Usklađenost s pravilima iz prvog podstavka ovog stavka i provedba odgovarajućih mjera ublažavanja u okviru pojedinačnih projekata dovode do pretpostavke da projekti ne krše odredbe navedene u tom podstavku, ne dovodeći u pitanje stavak 10. ovog članka.

9. Države članice omogućuju sudjelovanje javnosti u izradi nacionalnog razvojnog plana u skladu s člancima 6. i 7. Direktive 2001/42/EZ, uključujući utvrđivanje dijela javnosti na koji utječe ili bi mogla utjecati provedba tog plana i projekata s Unijina popisa koji pripadaju kategorijama infrastrukture iz točaka 1. i 2. Priloga II. ovoj Uredbi uključenih u taj plan.

10. U vezi s projektima za koje države članice odluče primijeniti izuzeća iz stavka 7. nadležna tijela provode provjeru kako bi utvrdila:

- (a) je li vjerojatno da će projekt imati znatne štetne učinke koji nisu utvrđeni u procjeni utjecaja na okoliš u okviru nacionalnog razvojnog plana provedene u skladu s Direktivom 2001/42/EZ i, prema potrebi, Direktivom 92/43/EEZ;
- (b) je li projekt obuhvaćen područjem primjene članka 7. Direktive 2011/92/EU i članka 2. Konvencije o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica zbog vjerojatnosti da će imati znatne učinke na okoliš u drugoj državi članici ili zbog zahtjeva države članice na koju bi projekt mogao znatno utjecati.

Provjera iz prvog podstavka dovršava se u roku od 45 dana od obavijesti nositelja projekta iz članka 10. stavka 5.

11. Ako je vjerojatno da će projekt na državnom području države članice imati znatne učinke na okoliš drugih država članica, država članica u kojoj se projekt nalazi dužna je primijeniti članak 7. Direktive 2011/92/EU i članke od 2. do 7. Konvencije o procjeni učinka na okoliš preko državnih granica.

12. Ako se u postupku provjere utvrdi da će projekt vrlo vjerojatno imati znatne nepredviđene štetne učinke kako je navedeno u stavku 10. ovog članka, nadležna tijela obavješćuju nositelja projekta da su potrebne procjene iz stavka 7. točaka (a) i (b) ovog članka i na temelju postojećih podataka za te projekte primjenjuju odgovarajuće i razmjerne mjere ublažavanja radi usklađenosti s člankom 12. stavkom 1. Direktive 92/43/EEZ i člankom 5. Direktive 2009/147/EZ. Ako nije moguće primijeniti takve mjere ublažavanja, nadležna tijela osiguravaju da nositelji projekata donesu odgovarajuće kompenzacijske mjere kako bi se odgovorilo na te učinke koje, ako nisu dostupne druge razmjerne kompenzacijske mjere, mogu biti u obliku novčane naknade za programe zaštite vrsta, **ako je to dopušteno na temelju nacionalnog prava**, kako bi se osiguralo ili poboljšalo stanje očuvanosti zahvaćenih vrsta.
- 12.a Stavci od 7. do 12. primjenjuju se ne dovodeći u pitanje pravo država članica da provode postupke izdavanja dozvola u skladu s pravilima koja bi dovela do bržeg odobrenja projekata s Unijina popisa, uključujući postupke u skladu s člankom 15.e Direktive (EU) 2018/2001.
13. Pri procjeni postoje li zadovoljavajuća alternativna rješenja za projekte s Unijina popisa koji pripadaju infrastrukturnim kategorijama iz točaka 1., 2., 3. i 4. Priloga II. ovoj Uredbi za potrebe članka 6. stavka 4. i članka 16. stavka 1. Direktive 92/43/EEZ, članka 4. stavka 7. točke (d) Direktive 2000/60/EZ i članka 9. stavka 1. Direktive 2009/147/EZ uvjet da ne postoje zadovoljavajuća alternativna rješenja ispunjen je ako ne postoje zadovoljavajuća alternativna rješenja kojima se može postići isti cilj dotičnog projekta u smislu razvoja istoga kapaciteta istom tehnologijom u istom ili sličnom vremenskom okviru i bez znatno viših troškova.

14. Pri provedbi kompenzacijskih mjera za projekte s Unijina popisa koji pripadaju kategorijama infrastrukture iz točaka 1., 2., 3. i 4. Priloga II. ovoj Uredbi za potrebe članka 6. stavka 4. Direktive 92/43/EEZ države članice mogu dopustiti da se takve kompenzacijske mjere provode usporedno s provedbom projekta, ali samo u opravdanim slučajevima i ako se prije uvođenja tih mjera može razumno dokazati da plan ili projekt ne bi nepovratno utjecao na ekološke procese ključne za održavanje strukture i funkcija područja te da ne bi ugrozio sveukupnu koherentnost mreže Natura 2000. Države članice mogu dopustiti da se te kompenzacijske mjere s vremenom prilagode u skladu s načelom predostrožnosti, ovisno o tome očekuje li se pojava znatnih negativnih učinaka u kratkoročnom, srednjoročnom ili dugoročnom razdoblju.
15. [...]

Članak 8.

Organizacija postupka izdavanja dozvola

1. Svaka država članica **prema potrebi** [...] **ažurira imenovanje** jednog [...] nadležnog tijela **koje je** odgovorno za [...] **sljedeće**:

- (a) **zaprimanje zahtjeva za izdavanje dozvola i relevantnih dokumenata u elektroničkom obliku i omogućivanje [...] kontakta s dotičnim tijelima kako bi se osiguralo da nositelj projekta ne treba kontaktirati više od jedne kontaktne točke tijekom cijelog postupka [...];**
- (b) [...]
- (c) olakšavanje i koordiniranje postupka izdavanja dozvola za projekte s Unijina popisa na njihovu državnom području zajedno s drugim dotičnim tijelima **i [...]** **utvrđivanje**, u suradnji s njima, koja su odobrenja, dozvole i procjene potrebni za dovršetak postupka izdavanja dozvola i donošenje sveobuhvatne odluke u skladu sa stavkom 3. To uključuje opseg i razinu detaljnosti studija, procjena i dokumentacije koje nositelji projekata trebaju izraditi;
- (d) suradnju i komunikaciju s nacionalnim nadležnim tijelima drugih država članica kako bi se olakšao i koordinirao postupak izdavanja dozvola za projekte s Unijina popisa na njihovu državnom području, kao i tijelima za izdavanje dozvola u trećim zemljama za projekte od zajedničkog interesa, uključujući usklađivanje javnih savjetovanja za prekogranične projekte u skladu s člankom 9. stavkom 5., razmjenu informacija o vjerojatnim znatnim prekograničnim učincima u skladu s člankom 9. stavkom 6., usklađivanje vremenskog okvira i zahtjeva za studije, dozvole ili odobrenja koje treba provesti te organiziranje postupka prije podnošenja zahtjeva u skladu s člankom 10. stavkom 9.; **i**

- (e) praćenje razvoja i kašnjenja projekata s Unijina popisa na njihovu državnom području, među ostalim zaprimanjem i odobravanjem izvješća koja podnose nositelji projekata u skladu s člankom 5. stavkom 4. te izvješćivanjem Agencije i relevantnih skupina o razvoju i kašnjenjima projekata s Unijina popisa koji se nalaze na njihovu državnom području u skladu s člankom 5. stavkom 5.

U slučaju ažuriranja ili promjene imenovanog nacionalnog nadležnog tijela države članice obavješćuju Komisiju čim se donese odluka o promjeni i navode kad te promjene proizvode učinke.

- 2. Odgovornosti nacionalnog nadležnog tijela iz stavka 1. i s njima povezane zadaće mogu se delegirati drugom tijelu za pojedini projekt s Unijina popisa ili za određenu kategoriju projekata s Unijina popisa ili za geografsko područje, pod uvjetom:

- (a) da nacionalno nadležno tijelo obavijesti Komisiju o tom delegiranju i da su informacije o tome lako dostupne javnosti, među ostalim na internetskim stranicama iz članka 9. stavka 7.;
- (b) da je samo jedno tijelo odgovorno za pojedini projekt ili kategoriju projekata s Unijina popisa i da je ono jedina kontaktna točka za nositelje projekata, koja preuzima sve odgovornosti u postupku donošenja sveobuhvatne odluke u zakonskom roku iz članka 10. stavka 2. i koordinira podnošenje svih relevantnih dokumenata i informacija, među ostalim eventualnim drugim dotičnim tijelima;
- (c) da je nacionalno nadležno tijelo bez obzira na delegiranje i dalje odgovorno za objedinjavanje izvješća koja podnose nositelji projekata u skladu s člankom 5. stavkom 4. i izvješćivanje Agencije i relevantnih skupina u skladu s člankom 5. stavkom 5.

Nacionalno nadležno tijelo ujedno može zadržati odgovornost za utvrđivanje rokova, ne dovodeći u pitanje rokove utvrđene u članku 10. stavcima 1. i 2.

3. Nacionalno nadležno tijelo donosi sveobuhvatnu odluku u rokovima utvrđenima u članku 10. stavcima 1. i 2.

Države članice odabiru jedan od sljedećih programa, uzimajući u obzir koji je program najdjelotvorniji s obzirom na nacionalno pravo, posebnosti nacionalnog postupka planiranja i izdavanja dozvola te je li ga moguće provesti na način kojim se doprinosi najučinkovitijem i najpravodobnijem donošenju sveobuhvatne odluke:

(a) integrirani sustav:

- i. sveobuhvatnu odluku donosi nacionalno nadležno tijelo te je ona jedina pravno obvezujuća odluka koja proizlazi iz zakonskog postupka izdavanja dozvola;
- ii. druga tijela, kad se projekt odnosi na njih, mogu u skladu s nacionalnim pravom dati svoje mišljenje u postupku, koje nacionalno nadležno tijelo uzima u obzir;

(b) koordinirani sustav:

- i. sveobuhvatna odluka sastoji se od više pojedinačnih pravno obvezujućih odluka koje je donijelo nekoliko dotičnih tijela, a koje centralno koordinira nacionalno nadležno tijelo;
- ii. nacionalno nadležno tijelo može radi sastavljanja provjere ili detaljnog rasporeda postupka izdavanja dozvola u skladu s člankom 10. stavkom 9. točkom (b) te praćenja i koordiniranja njegova odvijanja osnovati radnu skupinu u kojoj su zastupljena sva dotična tijela;

- iii. nacionalno nadležno tijelo nakon savjetovanja s drugim dotičnim tijelima na pojedinačnoj osnovi utvrđuje razuman rok u kojem se pojedinačne odluke donose u cilju svođenja trajanja postupka na najmanju moguću mjeru, ne dovodeći u pitanje rokove utvrđene u članku 10. stavcima 1. i 2.;
 - iv. nacionalno nadležno tijelo [...] **može** donijeti pojedinačnu odluku u ime drugog dotičnog tijela **na njegovu državnom području** ako je potonje ne donese u utvrđenom roku i ako se kašnjenje ne može primjereno opravdati; nacionalno nadležno tijelo također može zanemariti pojedinačnu odluku drugog dotičnog tijela **na njegovu državnom području** ako smatra da ta odluka nije dovoljno potkrijepljena s obzirom na temeljne dokaze koje je iznijelo dotično tijelo;
- (c) kolaborativni sustav:
- i. sveobuhvatna odluka sastoji se od više pojedinačnih pravno obvezujućih odluka koje je donijelo nekoliko dotičnih tijela i koje koordinira nacionalno nadležno tijelo;
 - ii. nacionalno nadležno tijelo može radi sastavljanja provjere ili detaljnog rasporeda postupka izdavanja dozvola u skladu s člankom 10. stavkom 9. te praćenja i koordiniranja njegova odvijanja osnovati radnu skupinu u kojoj su zastupljena sva dotična tijela;
 - iii. nacionalno nadležno tijelo nakon savjetovanja s drugim dotičnim tijelima na pojedinačnoj osnovi utvrđuje razuman rok u kojem se pojedinačne odluke donose u cilju svođenja trajanja postupka na najmanju moguću mjeru, ne dovodeći u pitanje rokove utvrđene u članku 10. stavcima 1. i 2.;

- iv. nacionalno nadležno tijelo prati poštuju li dotična tijela rokove i, u slučaju kašnjenja, poduzima mjere u cilju svođenja trajanja postupka na najmanju moguću mjeru;
- v. ako država članica odabere kolaborativni sustav, to obrazlaže Komisiji.

Dotična tijela u skladu sa sustavom izdavanja dozvola koji su odabrale države članice delegiraju potrebne nadležnosti nacionalnom nadležnom tijelu ili olakšavaju suradnju s nacionalnim nadležnim tijelom kako bi se sveobuhvatna odluka izdala u rokovima utvrđenima u članku 10. stavcima 1. i 2.

Ako dotično tijelo ne očekuje da će donijeti pojedinačnu odluku u zadanom roku, o tome odmah obavješćuje nacionalno nadležno tijelo te daje obrazloženje kašnjenja. Nacionalno nadležno tijelo zatim određuje drugi rok za donošenje te pojedinačne odluke u skladu s ukupnim rokovima utvrđenima u članku 10. stavcima 1. i 2.

- 4. Države članice mogu na kopnene i odobalne projekte s Unijina popisa primijeniti sustave utvrđene u stavku 3.

U slučaju projekata s Unijina popisa koji su neodvojivo povezani s proizvodnim objektima, kao što su projekti uključeni u kategorije infrastrukture predviđene točkom 1. podtočkom (b) ili (h) Priloga II., nacionalno nadležno tijelo odgovorno je za koordinaciju postupka izdavanja dozvola za odgovarajući projekt s Unijina popisa i postupka izdavanja dozvola za proizvodne objekte kako bi rokovi bili usklađeni i zajedno usmjereni na najučinkovitije i najpravodobnije izdavanje dozvola za sve objekte povezane s projektom.

5. **Relevantna nacionalna nadležna tijela država članica uključenih u projekt s Unijina popisa koji pripada jednom od prioritnih koridora odobalne mreže iz odjeljka 2. Priloga I. za svaki projekt između sebe zajednički određuju jedinstvenu kontaktnu točku za nositelje projekata, koja je odgovorna za olakšavanje razmjene informacija među nacionalnim nadležnim tijelima o postupku izdavanja dozvola za projekt, u cilju olakšavanja tog postupka i donošenja odluka relevantnih nacionalnih nadležnih tijela.**

Ako projekt s Unijina popisa **ne pripada jednom od prioritnih koridora odobalne mreže iz odjeljka 2. Priloga I., ali se** nalazi na državnom području dviju ili više država članica, njihova odgovarajuća nacionalna nadležna tijela [...] **moгу** zajednički imenovati jedno od njih da djeluje kao jedinstvena kontaktna točka odgovorna za olakšavanje razmjene informacija između nacionalnih nadležnih tijela i drugih dotičnih tijela o postupku izdavanja dozvola te za donošenje konačnih sveobuhvatnih odluka u suradnji s drugim dotičnim nacionalnim nadležnim tijelima, **ne dovodeći u pitanje nadležnosti svake države članice za izdavanje vlastite odluke.**

Ako jedinstvena kontaktna točka nije zajednički imenovana, relevantna nacionalna nadležna tijela poduzimaju sve potrebne korake kako bi osigurala učinkovitu i djelotvornu međusobnu suradnju i komunikaciju, uključujući korake iz članka 10. stavka 9.

Države članice nastoje utvrditi zajednički postupak kojim se olakšava suradnja među njihovim dotičnim nacionalnim nadležnim tijelima, stvara postupovna sinergija i usklađuju rokovi kako bi se olakšao postupak izdavanja dozvola za projekte, posebno u pogledu procjene utjecaja na okoliš, i javna savjetovanja koja se zahtijevaju na temelju članka 9.

Na zahtjev država članica Komisija ima ulogu posrednika u podupiranju suradnje među dotičnim nacionalnim nadležnim tijelima. Komisija olakšava postizanje dogovora o jedinstvenom zajedničkom postupku tako što daje mišljenja i preporuke o postupovnim aspektima.

Članak 9.

Transparentnost i sudjelovanje javnosti

1. Država članica ili nacionalno nadležno tijelo, prema potrebi, u suradnji s drugim dotičnim tijelima **do [šest mjeseci nakon stupanja na snagu ove Uredbe [...]]** objavljuje ažurirani priručnik o postupanju u postupku izdavanja dozvola, koji se primjenjuje na projekte s Unijina popisa i sadržava barem informacije utvrđene u točki 1. Priloga VI. Priručnik nije pravno obvezujući, ali se u njemu upućuje na pravne odredbe ili se one navode. Nacionalna nadležna tijela prema potrebi surađuju i pronalaze sinergiju s tijelima susjednih zemalja kako bi se uskladili rokovi i olakšao postupak izdavanja dozvola za projekte, među ostalim za izradu priručnika o postupanju.
2. Ne dovodeći u pitanje zahtjeve za sudjelovanje javnosti na temelju prava o okolišu, Aarhuške konvencije, Konvencije iz Espooa i relevantnog prava Unije, sve strane uključene u postupak izdavanja dozvola poštuju načela sudjelovanja javnosti utvrđena u točki 3. Priloga VI.

3. U okvirnom razdoblju od tri mjeseca od početka postupka izdavanja dozvola na temelju članka 10. stavka 5. nositelj projekta izrađuje i nacionalnom nadležnom tijelu dostavlja koncept sudjelovanja javnosti, u skladu s postupkom opisanim u priručniku iz stavka 1. ovog članka i smjernicama utvrđenima u Prilogu VI.
4. Nacionalno nadležno tijelo zahtijeva izmjene ili odobrava koncept sudjelovanja javnosti u roku od tri mjeseca od primitka koncepta, uzimajući pritom u obzir, bez potrebe za ponavljanjem, svaki oblik sudjelovanja javnosti i javnog savjetovanja provedenog prije početka postupka izdavanja dozvola, u mjeri u kojoj je takvo sudjelovanje javnosti i javno savjetovanje ispunilo zahtjeve iz ovog članka.

Ako nositelj projekta namjerava znatno izmijeniti odobreni koncept sudjelovanja javnosti, o tome obavješćuje nacionalno nadležno tijelo. U tom slučaju nacionalno nadležno tijelo može zatražiti dodatne izmjene.

5. Ako to već nije propisano nacionalnim pravom, nositelj projekta provodi barem jedno javno savjetovanje u ranoj fazi, prije podnošenja konačnog i potpunog zahtjeva za izdavanje dozvole nacionalnom nadležnom tijelu u skladu s člankom 10. stavkom 10. Javno savjetovanje može se provesti u kombinaciji s bilo kojim javnim savjetovanjem nakon podnošenja zahtjeva za odobrenje za provedbu projekta u skladu s člankom 6. stavkom 2. Direktive 2011/92/EU.
6. Javno savjetovanje koje se zahtijeva u prethodnom stavku u skladu je s minimalnim zahtjevima utvrđenima u točki 5. Priloga VI. i njime se dionici iz točke 3. podtočke (a) Priloga VI. u ranoj fazi obavješćuju o projektu te se njime pomaže u utvrđivanju najprikladnije lokacije, pravca razvoja ili tehnologije, među ostalim, prema potrebi, s obzirom na odgovarajuća razmatranja o prilagodbi projekta klimatskim promjenama i sigurnosti, svih utjecaja relevantnih u okviru prava Unije i nacionalnog prava i relevantnih pitanja koja treba riješiti u spisu zahtjeva.

7. Ne dovodeći u pitanje pravila o postupcima i transparentnosti u državama članicama, nositelji projekta na internetskim stranicama iz stavka 10. objavljuju izvješće u kojem su sažeti rezultati aktivnosti povezanih sa sudjelovanjem javnosti u projektu, uključujući sve aktivnosti koje prethode ranom javnom savjetovanju, te u kojem se objašnjava kako su mišljenja izražena u javnim savjetovanjima uzeta u obzir, navode izmjene unesene u pogledu lokacije, pravca razvoja i nacrt projekta ili obrazlaže zašto takva mišljenja nisu uzeta u obzir.

Nositelj projekta dostavlja izvješće nacionalnom nadležnom tijelu zajedno sa zahtjevom za prijavu. Rezultat tog izvješća uzima se u obzir u sveobuhvatnoj odluci.

8. Kad je riječ o prekograničnim projektima koji uključuju dvije ili više država članica, javna savjetovanja provedena na temelju stavka 5. u svakoj se od dotičnih država članica provode, u mjeri u kojoj je to moguće, u roku od najviše dva mjeseca jedno od drugog i, ako je to moguće, mogu se kombinirati.
9. Kad je riječ o projektima koji će vjerojatno imati znatan prekogranični učinak u jednoj ili više susjednih država članica, na koje se primjenjuje članak 7. Direktive 2011/92/EU i Konvencija iz Espooa, relevantne informacije stavljaju se na raspolaganje nacionalnim nadležnim tijelima dotičnih susjednih država članica. Nacionalna nadležna tijela dotičnih susjednih država članica navode, prema potrebi tijekom postupka obavješćivanja, žele li ona ili neko drugo dotično tijelo sudjelovati u relevantnim postupcima javnog savjetovanja.
10. Nositelj projekta uspostavlja i redovito relevantnim informacijama ažurira posebne internetske stranice projekta od zajedničkog interesa, koje su povezane s internetskim stranicama Komisije i platformom za transparentnost iz članka 26. te ispunjavaju zahtjeve utvrđene u točki 6. Priloga VI. Nacionalna nadležna tijela provjeravaju ispunjavaju li nositelji projekata tu obvezu i prema potrebi poduzimaju mjere za osiguravanje usklađenosti.

Članak 10.

Trajanje i provedba postupka izdavanja dozvola

1. Postupak izdavanja dozvola uključuje sljedeća dva postupka:
 - (a) postupak prije podnošenja zahtjeva, koji obuhvaća razdoblje od početka postupka izdavanja dozvola do trenutka kad nacionalno nadležno tijelo prihvati podneseni potpuni spis zahtjeva, a koji se provodi u razdoblju od najviše 24 mjeseca;
 - (b) obvezan zakonski postupak izdavanja dozvola, koji obuhvaća razdoblje od datuma prihvatanja podnesenog potpunog spisa zahtjeva do datuma donošenja sveobuhvatne odluke, a koji traje najdulje 18 mjeseci.

U pogledu prvog podstavka točke (b), ako je to moguće, države članice mogu predvidjeti da zakonski postupak izdavanja dozvola traje kraće od 18 mjeseci.

2. Nacionalno nadležno tijelo osigurava da dva postupka iz stavka 1. ukupno traju najdulje 42 mjeseca.

Međutim, ako nacionalno nadležno tijelo smatra da jedan ili oba postupka neće biti okončana u rokovima utvrđenima u stavku 1., prije njihova isteka i na pojedinačnoj osnovi može produljiti jedan ili oba roka. Nacionalno nadležno tijelo može produljiti ukupno trajanje dvaju postupaka za najviše šest mjeseci, osim u iznimnim okolnostima.

Ako nacionalno nadležno tijelo produlji rokove, obavješćuje dotičnu skupinu o razlozima za to produljenje i predstavlja joj mjere koje su poduzete ili će se poduzeti kako bi se postupak izdavanja dozvola okončao s najmanjim mogućim kašnjenjem. Skupina može zatražiti da je nacionalno nadležno tijelo redovito izvješćuje o napretku postignutom u tom pogledu i da dostavi razloge za moguća kašnjenja.

3. Države članice nacionalnim nadležnim tijelima iz članka 8. stavka 1. stavljaju na raspolaganje odgovarajuće tehničke, financijske i ljudske resurse za donošenje sveobuhvatne odluke u roku navedenom u članku 10. stavku 2.
4. Države članice [...] **moгу predvidjeti** da u postupku izdavanja dozvola iz stavka 1. [...]:
- (a) izostanak odgovora nacionalnih nadležnih tijela u roku utvrđenom u stavku 2. dovodi do toga da se sveobuhvatna odluka smatra odobrenom;
 - (b) izostanak odgovora drugih dotičnih tijela u razumnom roku koji je utvrdilo nacionalno nadležno tijelo u skladu s člankom 8. stavkom 3. dovodi do toga da se njihovo posebno mišljenje, odobrenje ili dozvola **u određenim prijelaznim administrativnim koracima** smatra izdanim ili pozitivnim, [...] **uz iznimku [...]** odluka u području okoliša, **osim ako je takva mogućnost predviđena u njihovim pravnim sustavima [...]**.

Sve odluke javno su dostupne u **skladu s primjenjivim pravom [...]**.

5. Kad traže početak postupka izdavanja dozvola, nositelji projekta u pisanom ili elektroničkom obliku obavješćuju nacionalno nadležno tijelo svake države članice u kojoj se projekt nalazi, uključujući države članice kroz čiji isključivi gospodarski pojas projekt prolazi, te navode razumno detaljan nacrt projekta.

U roku od mjesec dana od primitka obavijesti nacionalno nadležno tijelo u elektroničkom obliku:

- (a) izdaje potvrdu o primitku; ili
- (b) ako smatra da projekt još nije dovoljno razvijen da se započne s postupkom izdavanja dozvola, odbija obavijest i obrazlaže svoju odluku, među ostalim u ime drugih dotičnih tijela.

Datum potvrde primitka označava početak postupka izdavanja dozvola. Ako su uključene dvije ili više država članica, postupak izdavanja dozvola započinje na datum na koji je dotično nacionalno nadležno tijelo prihvatilo posljednju obavijest.

Države članice **mogü uspostaviti** [...] digitalni [...] **portal ili povezane portale** [...] za upravljanje zahtjevima za izdavanje dozvola, postupcima izdavanja dozvola, tekućim odlukama o izdavanju dozvola i donesenim odlukama, i to u lako dostupnom formatu.

[...] **Takav portal ili portali** [...] **mogü** omogućiti pristup relevantnim okolišnim i geološkim podacima i odlukama dostupnima na **jedinstvenom portalu koji se temelji na digitalnom geografskom informacijskom sustavu** [...] iz članka 10. stavka 3. Uredbe [xxxxx]³⁷ Europskog parlamenta i Vijeća.

³⁷ [upućivanje na Uredbu o ubrzanju procjena utjecaja na okoliš]

6. Nacionalna nadležna tijela osiguravaju da se postupak izdavanja dozvola ubrza u skladu s ovim poglavljem za svaku kategoriju projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa. U tu svrhu nacionalna nadležna tijela prilagođavaju svoje zahtjeve za početak postupka izdavanja dozvola i za prihvaćanje potpunog spisa zahtjeva, u skladu s relevantnom kategorijom projekta, njihovom prirodom, dimenzijom, nepostojanjem zahtjeva za procjenu utjecaja na okoliš ili za bilo koju drugu procjenu u skladu s nacionalnim pravom ili činjenicom da mogu zahtijevati manje odobrenja i dozvola za dostizanje faze spremnosti za izgradnju.

U suradnji s nositeljem projekta i, prema potrebi, drugim dotičnim tijelima ili drugim nacionalnim nadležnim tijelima drugih država članica u kojima se projekt nalazi, među ostalim ako projekt prolazi preko njihova isključivog gospodarskog pojasa, nacionalno nadležno tijelo može postupno osmisliti zahtjeve za postupak izdavanja dozvola za određeni projekt i vremenski okvir za javno savjetovanje utvrđen u točki 4. Priloga VI., pod uvjetom da se time ne odgađa cjelokupni razvoj projekta i da se osigurava pojednostavnjenje i ubrzavanje postupka izdavanja dozvola. Maksimalni rokovi iz stavaka 1. i 2. primjenjuju se za svaku fazu.

Stoga nacionalna nadležna tijela mogu odlučiti da postupak prije podnošenja zahtjeva iz stavaka 1. i 6. ovog članka nije potreban ako nositelju projekta to razdoblje nije potrebno za provedbu studija i procjena te prikupljanje podataka za dovršetak njegova spisa zahtjeva za izdavanje dozvole.

7. Nacionalna nadležna tijela pri provjeri za utvrđivanje zahtjeva za postupak izdavanja dozvola uzimaju u obzir sve provedene studije i dozvole ili odobrenja izdana do pet godina prije nego što je projekt ušao u postupak izdavanja dozvola u skladu s ovim člankom, uključujući procjene provedene za provedbu drugih projekata koje su relevantne i mogu se ponovno upotrijebiti, te ne zahtijevaju nepotrebne ili dvostruke studije, procjene, dozvole ili odobrenja. **Nacionalna nadležna tijela u obzir mogu uzeti podatke starije od pet godina ako smatraju da su takvi podaci relevantni i potrebni za utvrđivanje zahtjeva za postupak izdavanja dozvola.**
8. U državama članicama u kojima se utvrđivanje trase ili lokacije provedeno samo za posebne potrebe planiranog projekta, uključujući planiranje specifičnih koridora mrežnih infrastruktura, ne može uvrstiti u postupak izdavanja dozvola koji dovodi do sveobuhvatne odluke, odgovarajuća odluka donosi se u zasebnom roku od šest mjeseci, počevši od datuma na koji je nositelj projekta podnio konačne i potpune dokumente zahtjeva.
9. Postupak prije podnošenja zahtjeva obuhvaća: provjeru i utvrđivanje opsega potrebnih studija, izvješća i dokumentacije koji se očekuju od nositelja projekta, izradu detaljnog rasporeda i provjeru nacrtu spisa zahtjeva, u sljedećim koracima:
- (a) što prije, a najkasnije tri mjeseca nakon obavijesti nositelja projekta iz stavka 5., nacionalno nadležno tijelo utvrđuje odobrenja, dozvole i procjene potrebne za dovršetak postupka izdavanja dozvola i o njima obavješćuje nositelja projekta.

Obavijest nacionalnog nadležnog tijela uključuje kontrolni popis iz točke 1. podtočke (e) Priloga VI., a njezin se sadržaj prema potrebi utvrđuje u suradnji s drugim dotičnim tijelima i nacionalnim nadležnim tijelima u drugim državama članicama u kojima se projekt nalazi, među ostalim i ako projekt prolazi kroz njihov isključivi gospodarski pojas.

Ako je primjenjivo, u obavijesti se detaljno navode uvjeti pod kojima se na projekt primjenjuje izuzeće iz članka 7. stavka 7. te se utvrđuje sljedeće:

- i. postoji li velika vjerojatnost da će projekt imati znatne nepredviđene štetne učinke s obzirom na osjetljivost okoliša geografskih područja na kojima se planira, a koji nisu utvrđeni tijekom procjene utjecaja na okoliš u okviru nacionalnih razvojnih planova provedene u skladu s Direktivom 2001/42/EZ i, prema potrebi, Direktivom 92/43/EEZ;
- ii. odgovarajuće i razmjerne mjere ublažavanja ili novčana naknada za programe zaštite vrsta primjenjive na projekt u skladu s člankom 7. stavkom 8.;
- iii. je li vjerojatno da će bilo koji dio projekta imati znatne učinke na okoliš u drugoj državi članici; u tom slučaju nacionalno nadležno tijelo države članice u kojoj se projekt nalazi primjenjuje članak 7. Direktive 2011/92/EU i članke od 2. do 7. Konvencije o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica;

- (b) nacionalno nadležno tijelo u obavijesti navodi i odobrava li ili mijenja koncept sudjelovanja javnosti koji je nositelj projekta podnio u skladu s člankom 9. stavkom 3. Tijekom razdoblja provjere nacionalno nadležno tijelo u suradnji s drugim dotičnim tijelima utvrđuje opseg i razinu detaljnosti studija, izvješća i dokumentacije, uključujući procjene potrebne za izdavanje okolišne dozvole za projekt, koje bi nositelj projekta trebao izraditi i dostaviti kao dio potpunog spisa zahtjeva.

Ni nacionalno nadležno tijelo ni bilo koje dotično tijelo ne zahtijeva dodatne informacije, studije, izvješća ili procjene uz one utvrđene u tom početnom postupku provjere, osim ako je došlo do bitne promjene projekta ili njegova okruženja. Ako dođe do takve bitne promjene, nacionalno nadležno tijelo može od nositelja projekta zatražiti dodatne informacije na temelju obrazloženih razloga;

- (c) nacionalno nadležno tijelo, u bliskoj suradnji s nositeljem projekta i drugim dotičnim tijelima te nacionalnim nadležnim tijelima u drugim državama članicama u kojima se projekt nalazi, među ostalim ako projekt prolazi kroz njihov isključivi gospodarski pojas, te uzimajući u obzir rezultate aktivnosti provedenih na temelju točke (a) ovog stavka, izrađuje detaljan raspored za postupak izdavanja dozvola u skladu sa smjernicama utvrđenima u točki 2. Priloga VI.;
- (d) po primitku nacrtu spisa zahtjeva nacionalno nadležno tijelo može, u svoje ime ili u ime drugih dotičnih tijela, zatražiti od nositelja projekta da u roku od [...] **45 dana** dostavi informacije koje nedostaju, a odnose se na tražene elemente iz točke (a).

Postupak prije podnošenja zahtjeva uključuje pripremu svih izvješća o utjecaju na okoliš koja će prema potrebi izraditi nositelji projekata, među ostalim dokumentacije i procjena povezanih s prilagodbom klimatskim promjenama te kibernetičkom i fizičkom sigurnošću.

[...]

U roku od [...] **45 dana** od dostave informacija koje nedostaju iz prvog podstavka točke (d) nadležno tijelo prihvaća na razmatranje potpuni zahtjev u pisanom ili elektroničkom obliku ili na namjenskim digitalnim platformama, čime započinje zakonski postupak izdavanja dozvola iz stavka 1. točke (b).

10. Nositelj projekta u dobroj vjeri surađuje s nacionalnim nadležnim tijelima i svim dotičnim tijelima kako bi im pružio potpune i točne informacije, posebno one koje se odnose na informacije utvrđene u postupku provjere.

Nositelj projekta osigurava potpunost i prikladnost spisa zahtjeva te traži mišljenje nacionalnog nadležnog tijela što prije tijekom postupka izdavanja dozvola.

Nositelj projekta u potpunosti surađuje s nacionalnim nadležnim tijelom kako bi se poštovali rokovi utvrđeni u ovoj Uredbi. Eventualna kašnjenja za koja je odgovoran nositelj projekta u dobroj vjeri u tom pogledu ne uračunavaju se u maksimalno trajanje postupka izdavanja dozvola.

11. Države članice osiguravaju da bilo kakve izmjene u nacionalnom pravu ne dovedu do produljenja postupka izdavanja dozvola započetog prije stupanja tih izmjena na snagu. Radi zadržavanja ubrzanog postupka izdavanja dozvola za projekte s Unijina popisa nacionalna nadležna tijela na odgovarajući način prilagođavaju raspored utvrđen u skladu sa stavkom 6. točkom (b) ovog članka kako bi se u mjeri u kojoj je to moguće poštovali rokovi za postupak izdavanja dozvola utvrđeni u ovom članku.
12. Rokovima utvrđenima u ovom članku ne dovode se u pitanje obveze koje proizlaze iz prava Unije i međunarodnog prava, kao ni upravni žalbeni postupci i pravna sredstva pred sudom.

Rokovima utvrđenima u ovom članku za sve postupke izdavanja dozvola ne dovode se u pitanje kraći rokovi koje utvrde države članice.

POGLAVLJE IV.

Međusektorsko planiranje infrastrukture

Članak 11.

Središnji scenarij za desetogodišnje planove razvoja mreže

1. Komisija do [dvije godine nakon stupanja na snagu] i najmanje svake četiri godine nakon toga izrađuje središnji scenarij i **analize osjetljivosti** za sektore električne energije, vodika i plina koji će se upotrebljavati za desetogodišnje planove razvoja mreže na razini Unije iz članka 48. Uredbe (EU) 2019/943 i članka [...] **60.** Uredbe (EU) 2024/1789, postupak utvrđivanja infrastrukturnih potreba iz članka 12. ove Uredbe, analize troškova i koristi energetskeg sustava iz članka 14. ove Uredbe i prekogranične raspodjele troškova iz članka 17. ove Uredbe.
2. Središnji scenarij i **analize osjetljivosti usklađeni su s energetskeim i klimatskeim ciljevima Unije i:**
 - (a) [...] uključuju **srednjoročnu i dugoročnu perspektivu** barem do 2050. u skladu s ciljem klimatske neutralnosti Unije **te u obzir uzimaju nacionalne i regionalne posebnosti;**
 - (aa) zauzimaju međusektorski pristup kojim se jamči dosljednost među sektorima električne energije, vodika i plina te optimizira učinkovitost sustava;
 - (b) [...]

- (b) u obzir uzimaju najnovije nacionalne energetske i klimatske planove ili bilo koji drugi relevantni nacionalni scenarij koji je odobrila dotična država članica ili nacionalno regulatorno tijelo;
- (c) ([...]c) u slučaju analize osjetljivosti, u obzir uzimaju, među ostalim, alternativne kombinacije ponude i obrasce potražnje, kao i postojeće trendove i projekcije.

3. Europska mreža operatora prijenosnih sustava za električnu energiju (ENTSO za električnu energiju), Europska mreža operatora mreža za vodik (ENNOH), Europska mreža operatora transportnih sustava za plin (ENTSO za plin) i države članice na zahtjev Komisije dostavljaju podatke i informacije potrebne za razvoj središnjeg scenarija iz stavka 1. To uključuje, među ostalim, tržišne i mrežne podatke, kao što su predviđanja potražnje i ponude, značajke proizvodnje električne energije, proizvodnje vodika i mreža, izvore fleksibilnosti, pretpostavke o uvozu te podatke o klimatskim uvjetima po godinama. Komisija određuje razumni rok za pružanje podataka i informacija, uzimajući u obzir složenost i hitnost traženih podataka i informacija. Ako adresat ne pruži tražene informacije u roku koji je odredila Komisija ili ako dostavi nepotpune informacije, Komisija može odlukom zatražiti pružanje tih informacija. **Komisija osigurava koordinaciju između postupka prikupljanja podataka za potrebe središnjeg scenarija i analiza osjetljivosti te drugih postupaka prikupljanja podataka, posebno na temelju Uredbe (EU) 2018/1999, kao i ponovnu upotrebu prikupljenih podataka, ako je to izvedivo, kako bi se izbjeglo udvostručavanje izvješćivanja od strane država članica.** Komisija **prema potrebi traži [...]** od Agencije da potvrdi podatke **koje su mrežni operatori** dostavili Komisiji, među ostalim provjerom nacionalnih podataka s relevantnim nacionalnim regulatornim tijelima.

4. Komisija se savjetuje s Agencijom, nacionalnim regulatornim tijelima, ENTSO-om za električnu energiju, ENNOH-om, ENTSO-om za plin, Europskim tijelom za [...] operatore distribucijskih sustava [...] (tijelo EU-a za ODS-ove), državama članicama, **skupinom TEN-E** i drugim relevantnim dionicima o podacima prikupljenima za potrebe postupka izrade središnjeg scenarija, [...] među ostalim o pretpostavkama i njihovoj upotrebi u izradi središnjeg scenarija. **Komisija poziva države članice da provjere podatke, pretpostavke i njihovu upotrebu te saziva sastanak skupine TEN-E kako bi se o njima raspravilo.**
5. Komisija podnosi nacrt središnjeg scenarija skupini TEN-E, zajedno s informacijama o tome na koji su način uzete u obzir primjedbe primljene tijekom savjetovanja iz stavka 4. Članovi skupine TEN-E dostavljaju svoje primjedbe, ako ih ima, u roku od [...] **dva mjeseca** od dana od primitka nacrt središnjeg scenarija.
6. [...] **Komisija središnji scenarij donosi provedbenim aktom. Taj se provedbeni akt donosi u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 23.a stavka 2.**
7. Nakon objave [...] **provedbenog akta** o središnjem scenariju Komisija objavljuje ulazne i izlazne podatke na kojima se temelji središnji scenarij, podložno ograničenjima na temelju nacionalnog prava i primjenjivih sporazuma o povjerljivosti.

8. Komisija, [...] **nakon savjetovanja sa skupinom TEN-E, [...] najmanje svaka 24 mjeseca nakon donošenja središnjeg scenarija** izrađuje [...] **dodatne analize [...] osjetljivosti ili ažurira središnji scenarij** [...] [...] prema potrebi na temelju kretanja na tržištu ili u politikama. Komisija **obavješćuje skupinu TEN-E i** može izmijeniti [...] **provedbeni** akt iz stavka 6. ovog članka kako bi uključila takve **dodatne** analize osjetljivosti ili **ažuriranja središnjeg scenarija**.

Članak 12.

Izvješće o utvrđivanju infrastrukturnih potreba

1. ENTSO za električnu energiju i ENNOH izrađuju izvješće o utvrđivanju infrastrukturnih potreba kako bi utvrdili infrastrukturne nedostatke koji utječu na ciljeve Unije povezane s električnom energijom i vodikom.
2. Ta izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba:
 - (a) temelje se na središnjem scenariju koji je izradila Komisija u skladu s člankom 11. i njezinim analizama osjetljivosti;
 - (b) u skladu su s metodologijom koju je Agencija razvila na temelju stavka 11.;
 - (c) u skladu su s načelima utvrđenim u Prilogu VII. ovoj Uredbi;
 - (d) primjenjuju međusektorski pristup kojim se jamči dosljednost između sektora električne energije i sektora vodika te, ako je primjenjivo, sektora plina, centraliziranoga grijanja i CO₂ [...];
 - (e) **u obzir uzimaju trenutačne i buduće zahtjeve za razvoj nacionalne mreže.**

3. ENTSO za električnu energiju i ENNOH [...] **osiguravaju transparentno i strukturirano savjetovanje** s relevantnim dionicima o dodatnim podacima, pretpostavkama i njihovoj upotrebi za izradu izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba.
4. U roku od šest mjeseci od objave središnjeg scenarija u skladu s člankom 11., osim ako je objava ograničena na dodavanje analize osjetljivosti, ENTSO za električnu energiju i ENNOH skupini TEN-E podnose svoje nacрте izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba, uključujući procjenu načina na koji projekti podneseni za uključivanje u desetogodišnji plan razvoja mreže na razini Unije odgovaraju utvrđenim potrebama. Ako je objava ograničena na dodavanje analize osjetljivosti, Komisija od ENTSO-a za električnu energiju i ENNOH-a može zatražiti da izrade novo izvješće o utvrđivanju infrastrukturnih potreba u skladu s postupkom utvrđenim u ovom članku.
5. U roku od dva mjeseca od trenutka kad skupina TEN-E primi nacрте izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba, Agencija ocjenjuje njihovu usklađenost, uključujući procjenu u kojoj mjeri projekti podneseni za uključivanje u desetogodišnji plan razvoja mreže na razini Unije odgovaraju utvrđenim potrebama, s metodologijom iz stavka **11.** [...] i načelima utvrđenima u Prilogu VII. te o tome obavješćuje skupinu TEN-E.
6. U roku od [...] **dva mjeseca** nakon što ih je Agencija obavijestila o usklađenosti nacрта izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba, članovi skupine TEN-E, uzimajući u obzir mišljenje Agencije o usklađenosti, mogu dostaviti svoje primjedbe i obavijestiti ENTSO za električnu energiju i ENNOH.

7. U roku od dva mjeseca od primitka primjedbi članova skupine TEN-E, ENTSO za električnu energiju i ENNOH prilagođavaju nacrt izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba, uzimajući u obzir primjedbe skupine TEN-E i Agencije, radi potpune usklađenosti sa zahtjevima iz stavka 2., te Komisiji podnose završni **nacrt** izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih **potreba**.
8. [...] **Komisija** može zatražiti ažuriranja i poboljšanja uz odgovarajuće obrazloženje i u razumnom roku ako utvrdi da konačni nacrt izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba ne odražava na odgovarajući način primjedbe članova skupine TEN-E i kako bi se osigurala potpuna usklađenost s načelima utvrđenima u Prilogu VII. ENTSO za električnu energiju i ENNOH u potpunosti ispunjavaju te zahtjeve u roku od mjesec dana i Komisiji ponovno podnose revidirane konačne nacрте izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba.
9. **Komisija završna izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba podnosi na odobrenje [...] tijelu za donošenje odluka skupine TEN-E [...], koje u tu svrhu djeluje** u roku od mjesec dana nakon njihova primitka.
10. U roku od dva tjedna od odobrenja izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba u skladu sa stavkom 9. [...], ENTSO za električnu energiju i ENNOH objavljuju ih na svojim internetskim stranicama. ENTSO za električnu energiju i ENNOH prema potrebi na zahtjev Komisije ažuriraju izvješća o utvrđivanju infrastrukturnih potreba, **uključujući planove razvoja mreža na moru iz članka 15.** u skladu s analizama osjetljivosti donesenima na temelju članka 11. stavka 8.

11. Nakon što provede opsežno savjetovanje s Komisijom, državama članicama, ENTSO-om za električnu energiju, ENTSO-om za plin, ENNOH-om, tijelom EU-a za ODS-e i drugim relevantnim dionicima, Agencija do [9 mjeseci nakon stupanja na snagu ove Uredbe] objavljuje obvezujuću metodologiju za utvrđivanje infrastrukturnih potreba.
12. Metodologijom se osigurava da je izvješće o utvrđivanju infrastrukturnih potreba u skladu s načelima utvrđenima u Prilogu VII.
13. Agencija na vlastitu inicijativu ili na zahtjev Komisije prema potrebi ažurira tu metodologiju.
14. Do 1. siječnja 2027. ovaj se članak primjenjuje podložno prijelaznim odredbama utvrđenima u članku 61. Uredbe (EU) 2024/1789.

Članak 13.

Postupak za odgovor na potrebe u elektroenergetskom sustavu

1. Ako se u izvješću o utvrđivanju infrastrukturnih potreba za električnu energiju zaključi da projekti podneseni za uključivanje u desetogodišnji plan razvoja mreže na razini Unije ne ispunjavaju u potpunosti infrastrukturne potrebe utvrđene u skladu s člankom 12., Komisija **u suradnji s drugim relevantnim skupinama** može pokrenuti postupak za iznalaženje mogućih rješenja za odgovor na neispunjene potrebe.

2. Komisija u suradnji s ENTSO-om za električnu energiju, državama članicama i Agencijom poziva operatore sustava iz relevantnih skupina da u roku od šest mjeseci od poziva predlože projekte kojima se može odgovoriti na neispunjene potrebe. Komisija predložene projekte podnosi na raspravu relevantnim skupinama osnovanima u skladu s člankom 3. Komisija može uključiti druge relevantne dionike i druge forume za regionalnu suradnju. Nositelji projekata koji mogu odgovoriti na neispunjene potrebe što je prije moguće podnose [...] projekte kako bi ih se uključilo u sljedeće nacionalne razvojne planove, desetogodišnji plan razvoja mreže na razini Unije i Unijin popis, **podložno primjenjivim zahtjevima u pogledu prihvatljivosti.**
3. Ako se u okviru postupka iz stavka 2. ne utvrde projekti koji mogu odgovoriti na neispunjene potrebe, Komisija može objaviti poziv na podnošenje prijedloga otvoren bilo kojoj trećoj strani koja može postati nositelj projekta kako bi predložila projekte kojima se može odgovoriti na neispunjene potrebe. Nositelji projekata koji mogu odgovoriti na neispunjene potrebe što je prije moguće podnose [...] projekte kako bi ih se uključilo u sljedeće nacionalne razvojne planove, desetogodišnji plan razvoja mreže na razini Unije i Unijin popis, **podložno primjenjivim zahtjevima u pogledu prihvatljivosti. Na svaki projekt utvrđen postupkom usklađivanja potreba primjenjuju se postupci odabira za projekte od zajedničkog interesa i projekte od uzajamnog interesa na temelju ove Uredbe.**
4. Komisija prati ishod postupka i napredak projekata iz stavaka 2. i 3. te blisko uključuje relevantne skupine osnovane u skladu s člankom 3. i druge relevantne forume za regionalnu suradnju.

Analiza troškova i koristi cijelog energetskeg sustava

1. Za projekte koji pripadaju kategorijama infrastrukture utvrđenima u točki 1. podtočkama (a), (b), (c), (d), [...], (f) i (h) te točkama 2., [...] 3. i 5. Priloga II. ENTSO za električnu energiju i ENNOH [...] **razvijaju** dosljedne [...] metodologije za usklađenu analizu troškova i koristi energetskeg sustava na razini Unije i **koriste ih prema potrebi** pri procjeni projekata radi njihova uključivanja u odgovarajuće desetogodišnje planove razvoja mreže na razini Unije.
2. Te metodologije:
 - (a) izrađuju se u skladu s načelima utvrđenim u Prilogu V.;
 - (b) temelje se na zajedničkim pretpostavkama koje omogućuju usporedbu projekata;
 - (c) u skladu su s energetskeim i klimatskeim ciljevima Unije i njezinim ciljem klimatske neutralnosti do 2050. te sa središnjim scenarijem iz članka 11., kao i s pravilima i pokazateljima utvrđenima u Prilogu IV.;
 - (d) omogućuju procjenu paketa projekata u skladu s člankom 18. i, u sektoru električne energije, razmatranje bežičnih rješenja;
 - (e) primjenjuju međusektorski pristup.
3. ENTSO za električnu energiju i ENNOH izrađuju i objavljuju preliminarne nacрте metodologija za potrebe savjetovanja s tijelom EU-a za ODS-e, **državama članicama** i drugim relevantnim dionicima. Postupak savjetovanja otvoren je, pravodoban i transparentan. ENTSO za električnu energiju i ENNOH pripremaju i objavljuju izvješće o postupku savjetovanja.

4. ENTSO za električnu energiju i ENNOH objavljuju nacрте metodologija i podnose ih državama članicama, Komisiji i Agenciji. ENTSO za električnu energiju i ENNOH daju obrazloženje u slučajevima u kojima nisu uzeli u obzir, ili su samo djelomično uzeli obzir, primjedbe [...] **zaprимljene tijekom postupka savjetovanja na temelju stavka 3.** ENTSO za električnu energiju i ENNOH do prosinca 2027. objavljuju i dostavljaju državama članicama, Komisiji i Agenciji svoje [...] dosljedne [...] nacрте metodologija.
5. U roku od tri mjeseca od primitka nacрта metodologija Agencija i države članice mogu dostaviti svoja mišljenja ENTSO-u za električnu energiju i ENNOH-u te Komisiji. Komisija može organizirati posebne sastanke skupina kako bi se raspravljalo o nacrtu metodologija.
6. U roku od tri mjeseca od primitka mišljenja Agencije i država članica, ENTSO za električnu energiju i ENNOH mijenjaju svoje metodologije kako bi u potpunosti uzeli u obzir mišljenja Agencije i država članica te ih podnose Komisiji na odobrenje.
7. Komisija donosi odluku u roku od tri mjeseca od primitka odgovarajućih metodologija.
8. Ako Komisija odbije nacrt metodologije, dužna je to obrazložiti. ENTSO za električnu energiju i ENNOH redigiraju nacrt metodologije i ponovno ga podnose Komisiji na odobrenje.
9. U roku od dva tjedna od odobrenja Komisije ENTSO za električnu energiju i ENNOH objavljuju svaki svoju metodologiju na svojim internetskim stranicama.

10. Komisija i Agencija mogu zatražiti od ENTSO-a za električnu energiju i ENNOH-a, ovisno o slučaju, da ažuriraju svoje metodologije i utvrde vremenski raspored. Agencija može djelovati na vlastitu inicijativu ili na propisno obrazložen zahtjev nacionalnih regulatornih tijela ili dionika. Agencija objavljuje zahtjeve koje primi i sve relevantne poslovno neosjetljive dokumente na kojima se temelji njezin zahtjev.
11. Na zahtjev Agencije ili Komisije ENTSO za električnu energiju i ENNOH ažuriraju dosljedne metodologije troškova i koristi za pojedine sektore u skladu s postupkom odobrenja na temelju stavaka od 3. do 9.
12. ENTSO za električnu energiju i ENNOH u kontekstu svakog desetogodišnjeg plana razvoja mreže na razini Unije objavljuju ažurirane ulazne podatke relevantne za primjenu metodologija, uključujući metode izračuna, modele mreže, relevantne podatke o toku opterećenja i tržištu. Ti se podaci objavljuju u dovoljno točnom obliku podložno ograničenjima na temelju nacionalnog prava i relevantnih sporazuma o povjerljivosti. Komisija i Agencija osiguravaju povjerljivo postupanje s primljenim podacima, bilo da je riječ o postupanju njih samih ili bilo koje strane koja za njih obavlja analitički posao na temelju tih podataka.
13. ENTSO za električnu energiju i ENNOH u okviru desetogodišnjeg plana razvoja mreže na razini Unije izračunavaju i objavljuju rezultate analiza troškova i koristi za sve projekte iz kojih je vidljivo kako su koristi raspodijeljene među zemljama. To uključuje koristi za zemlje domaćine i zemlje koje nisu domaćini, a koje imaju koristi od odgovarajućeg projekta.

14. Za projekte koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture iz točke 1. podtočke (g) i točke 4. Priloga II. Komisija razvija metodologije za usklađenu analizu troškova i koristi energetskeg sustava na razini Unije. Te metodologije u pogledu koristi i troškova usklađene su s metodologijama koje izrađuju ENTSO za električnu energiju i ENNOH. Metodologije se razvijaju na transparentan način, među ostalim uz sveobuhvatno savjetovanje s Agencijom, državama članicama i svim relevantnim dionicima.
15. Počevši od [travnja 2028.] i svake dvije godine Agencija utvrđuje i objavljuje skup pokazatelja i odgovarajuće referentne vrijednosti za usporedbu jediničnih troškova ulaganja za usporedive projekte iz kategorija energetske infrastrukture uvrštenih u Prilog II. Nositelji projekta dostavljaju tražene podatke nacionalnim regulatornim tijelima i Agenciji. ENTSO za električnu energiju i ENNOH mogu upotrebljavati navedene referentne vrijednosti za analize troškova i koristi koje se provode za naknadne desetogodišnje planove razvoja mreže na razini Unije.

POGLAVLJE V.

Odobalne mreže za integraciju energije iz obnovljivih izvora

Članak 15.

Planiranje odobalne mreže

1. Do [šest mjeseci od datuma stupanja na snagu] države članice uz potporu Komisije unutar svojih pojedinih prioritetnih koridora odobalne mreže utvrđenih u odjeljku 2. Priloga I., uzimajući u obzir posebnosti i razvoj svake regije, **kao i suradnju s relevantnim trećim zemljama**, ažuriraju neobvezujući sporazum o suradnji na ciljevima u pogledu energije proizvedene iz obnovljivih izvora na moru koja će se uvesti u svakome morskom bazenu do 2030., 2040. i 2050., u skladu sa svojim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima te potencijalom energije iz obnovljivih izvora na moru u svakome morskom bazenu. Sporazum prema potrebi uključuje ciljeve za vodik iz obnovljivih izvora na moru i **posebne ciljeve u pogledu tehnologije u području obnovljivih izvora na moru**.

U okviru neobvezujućih sporazuma države članice uz potporu Komisije unutar svojih posebnih prioritetnih koridora odobalne mreže utvrđenih u odjeljku 2. Priloga I. također razmatraju bi li u svojim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima između dviju ili više država članica trebalo utvrditi posebne prekogranične ciljeve, kao što su hibridni ili prekogranični radijalni projekti, **koji mogu uključivati i vodik**, kako bi se postigli ciljevi za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na moru koja će se uvesti u svakome morskom bazenu na najučinkovitiji način.

Taj se neobvezujući sporazum sastavlja u pisanom obliku za svaki morski bazen povezan s državnim područjem država članica i njime se ne dovodi u pitanje pravo država članica na razvoj projekata u svojem teritorijalnome moru i isključivom gospodarskom pojasu. Komisija pruža smjernice za rad u skupinama.

2. Do [12 mjeseci od datuma stupanja na snagu] i svake četiri godine nakon toga u okviru narednog desetogodišnjeg plana razvoja mreže ENTSO za električnu energiju, uz sudjelovanje relevantnih TSO-a, **prema potrebi ENNOH-a i ODS-ova**, nacionalnih regulatornih tijela, država članica i Komisije te u skladu s neobvezujućim sporazumom iz stavka 1. ovog članka izrađuje i u zasebnom izvješću koje je dio desetogodišnjeg plana razvoja mreže na razini Unije objavljuje strateške planove razvoja integrirane odobalne mreže na visokoj razini za svaki morski bazen u skladu s prioritetnim koridorima odobalne mreže iz Priloga I., uzimajući u obzir zaštitu okoliša, **prostorno planiranje morskog područja** i druge načine iskorištavanja mora.

Pri izradi strateških planova razvoja integrirane odobalne mreže na visokoj razini u skladu s rokom iz stavka 1. [...], neobvezujući sporazumi iz stavka 1. **uzimaju se u obzir** za izradu središnjeg scenarija desetogodišnjeg plana razvoja mreže na razini Unije.

Strateški planovi razvoja integrirane odobalne mreže na visokoj razini pružaju opći pregled potencijalnih kapaciteta odobalne proizvodnje te povezanih potreba za odobalnim mrežama, uključujući potencijalne potrebe za interkonekcijskim vodovima, hibridnim projektima, radijalnim vezama, pojačanjima i infrastrukturu za vodik.

3. Strateški planovi razvoja integrirane odobalne mreže na visokoj razini usklađeni su s regionalnim planovima ulaganja koji su objavljeni u skladu s člankom 34. stavkom 1. Uredbe (EU) 2019/943 i integrirani u desetogodišnjim planovima razvoja mreže na razini Unije kako bi se osigurali koherentan razvoj planiranja kopnenih i odobalnih mreža i potrebna pojačanja.
4. Najkasnije svake četiri godine nakon donošenja neobvezujućeg sporazuma iz stavka 1. države članice ažuriraju svoje neobvezujuće sporazume iz stavka 1. ovog članka, među ostalim uzimajući u obzir rezultate primjene najnovije analize troškova i koristi te najnovije podjele troškova na prioritetne koridore odobalne mreže, **kao i sve relevantne analize na temelju dobrovoljne regionalne suradnje.**

5. Nakon svakog ažuriranja neobvezujućih sporazuma u skladu sa stavkom 4. ENTSO za električnu energiju za svaki morski bazen ažurira strateški plan razvoja integrirane odobalne mreže na visokoj razini u okviru sljedećeg desetogodišnjeg plana razvoja mreže na razini Unije, kako je naveden u stavku 2.

Članak 16.

Smjernice o okvirima za zajednička ulaganja za projekte u području energije iz obnovljivih izvora na moru

1. Komisija uz sudjelovanje država članica, relevantnih TSO-a, Agencije i nacionalnih regulatornih tijela razmatra je li potrebno ažurirati smjernice o okvirima za zajednička ulaganja za projekte u području energije iz obnovljivih izvora na moru, kojima se predviđaju posebna analiza troškova i koristi te podjela troškova za provedbu planova razvoja integrirane odobalne mreže za morske bazene iz članka 15. stavka 2. u skladu s neobvezujućim sporazumima iz članka [...] **15. stavka 1.**, te prema potrebi objavljuje ažuriranu verziju smjernica. Te su smjernice usklađene s člankom 17. stavkom 1. Komisija prema potrebi ažurira svoje smjernice, uzimajući u obzir rezultate njihove provedbe.
2. ENTSO za električnu energiju uz sudjelovanje relevantnih TSO-a, Agencije, nacionalnih regulatornih tijela, Komisije i **prema potrebi ENNOH-a**, ažurira rezultate primjene analize troškova i koristi te podjele troškova na prioritetne koridore odobalne mreže, među ostalim kad god Komisija objavi ažurirane smjernice za posebnu analizu troškova i koristi te podjelu troškova za provedbu planova razvoja integrirane odobalne mreže za morske bazene iz članka 15. stavka 2. u skladu s neobvezujućim sporazumima iz članka 15. stavka 1.

POGLAVLJE VI.

Regulatorni okvir

Članak 17.

Omogućivanje ulaganja s prekograničnim učinkom

1. Stvarno nastale troškove ulaganja, koji ne uključuju troškove održavanja, povezane s projektom od zajedničkog interesa koji pripada kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 1. podtočkama (a), (b), (c), (d), [...], (f) i (h) i u točkama 2. i 5. Priloga II., a u nadležnosti su nacionalnih regulatornih tijela u svakoj dotičnoj državi članici, snose relevantni TSO, HNO, drugi operatori ili nositelji projekata prijenosne infrastrukture država članica u kojima projekt ima neto pozitivan učinak te ih, u mjeri u kojoj nisu pokriveni naknadama za zagušenje ili drugim naknadama, plaćaju korisnici mreže putem tarifa za pristup mreži u toj ili tim državama članicama.
2. Odredbe ovog članka primjenjuju se na projekt od zajedničkog interesa koji pripada kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u članku 27. i točki 1. podtočkama (a), (b), (c), (d), [...], (f) i (h) te točkama 2. i 5. Priloga II. ako najmanje jedan nositelj projekta od relevantnih nacionalnih tijela zatraži njihovu primjenu na troškove projekta.

Odredbe ovog članka mogu se primjenjivati na projekte koji pripadaju kategoriji energetske infrastrukture utvrđenoj u točki 1. podtočki (g) Priloga II. ako to od relevantnih nacionalnih tijela zatraži najmanje jedan nositelj projekta.

Ako projekt ima nekoliko nositelja projekta, relevantna nacionalna regulatorna tijela bez odgode od svih nositelja projekta zahtijevaju da zajednički podnesu zahtjev za ulaganje u skladu sa stavkom 4.

3. Kad je riječ o projektu od zajedničkog interesa na koji se primjenjuje stavak 1., nositelji projekta o njegovu napretku te utvrđivanju povezanih troškova i učinka redovito, a najmanje jednom godišnje od uvrštavanja projekta na Unijin popis, obavješćuju sva relevantna nacionalna regulatorna tijela sve do puštanja projekta u rad.
4. Čim se takav projekt od zajedničkog interesa dovoljno razvije te se procijeni da će u sljedećih 36 mjeseci biti spreman za početak faze izgradnje, nositelji projekta podnose zahtjev za ulaganje nakon savjetovanja s TSO-ima **ili ODS-ovima** iz država članica u kojima projekt ima znatan neto pozitivan učinak. Taj zahtjev za ulaganje uključuje zahtjev za prekograničnu raspodjelu troškova i podnosi se svim relevantnim dotičnim nacionalnim regulatornim tijelima te mu se prilaže sljedeće:
 - (a) ažurirana analiza troškova i koristi za pojedini projekt u skladu sa središnjim scenarijem iz članka 11. i eventualnim **analizama osjetljivosti** [...] iz članka 11. te metodologijom za usklađenu analizu troškova i koristi energetskog sustava iz članka 14., uzimajući u obzir koristi izvan granica država članica na čijem se državnom području projekt nalazi;
 - (b) poslovni plan s evaluacijom financijske održivosti projekta, uključujući odabrano financijsko rješenje te, za projekt od zajedničkog interesa koji pripada kategoriji energetske infrastrukture iz točke 3. Priloga II., rezultati ispitivanja tržišta;
 - (c) obrazloženi prijedlog prekogranične raspodjele troškova ako se s njim usuglase nositelji projekta.

Ako projekt ima više nositelja projekta, oni zajednički podnose zahtjev za ulaganje.

Relevantna nacionalna regulatorna tijela po primitku bez odgode šalju primjerak svakog zahtjeva za ulaganje Agenciji u svrhu informiranja.

Relevantna nacionalna regulatorna tijela i Agencija čuvaju povjerljivost poslovno osjetljivih informacija.

5. U roku od šest mjeseci od datuma na koji je posljednje relevantno nacionalno regulatorno tijelo primilo zahtjev za ulaganje, ta tijela nakon savjetovanja s dotičnim nositeljima projekta, zajednički donose koordinirane odluke o raspodjeli stvarno nastalih troškova ulaganja koje za projekt treba snositi svaki operator sustava, kao i o njihovu uključivanju u tarife, ili o odbijanju zahtjeva za ulaganje, u cijelosti ili djelomično, ako se zajedničkom analizom relevantnih nacionalnih regulatornih tijela dođe do zaključka da projekt ili jedan njegov dio ne donosi znatnu neto korist ni u jednoj državi članici relevantnih nacionalnih regulatornih tijela.

Relevantna nacionalna regulatorna tijela uključuju relevantne stvarno nastale troškove ulaganja u tarife, kako je definirano u preporuci iz stavka 14., u skladu s raspodjelom troškova ulaganja koje za projekt treba snositi svaki operator sustava.

Za projekte na državnim područjima njihovih država članica relevantna nacionalna regulatorna tijela potom procjenjuju, prema potrebi, može li uključivanje troškova ulaganja u tarife uzrokovati probleme u pogledu cjenovne pristupačnosti.

6. Pri raspodjeli troškova relevantna nacionalna regulatorna tijela uzimaju u obzir sljedeće:

- (a) stvarne ili procijenjene naknade za zagušenje ili druge naknade;
- (b) stvarne ili procijenjene prihode koji proizlaze iz mehanizma naknade među operatorima prijenosnih sustava uspostavljenog na temelju članka 49. Uredbe (EU) 2019/943.

Pri prekograničnoj raspodjeli troškova u obzir se uzimaju gospodarski, socijalni i okolišni troškovi i koristi projekata u dotičnim državama članicama te potreba da se za razvoj projekata od zajedničkog interesa osigura stabilan okvir financiranja, a da pritom potreba za financijskom potporom bude što manja. Pri prekograničnoj raspodjeli troškova relevantna nacionalna regulatorna tijela nakon savjetovanja s dotičnim TSO-ima i **ODS-ovima** nastoje postići zajednički dogovor na temelju, među ostalim, informacija navedenih u stavku 4. prvom podstavku točkama (a) i (b) ovog članka. Njihova se procjena temelji na središnjem scenariju i [...] eventualnoj **analizi osjetljivosti** iz članka 11., čime se omogućuje pouzdana analiza doprinosa projekta od zajedničkog interesa energetskej politici Unije u pogledu dekarbonizacije, integracije tržišta, tržišnog natjecanja, održivosti i sigurnosti opskrbe.

7. Pri raspodjeli troškova relevantna nacionalna regulatorna tijela primjenjuju sljedeća opća načela:

- (a) ako se najmanje 10 % procijenjenih **neto** koristi projekta ostvaruje u državi članici, **na temelju informacija koje su dostavili ENTSO za električnu energiju i ENNOH na temelju članka 14. stavka 13.**, ta država članica i relevantno nacionalno regulatorno tijelo sudjeluju u postupku prekogranične raspodjele troškova **za potrebe analize i savjetovanja, ne dovodeći u pitanje troškove koje snosi svaki operator sustava i osim ako države članice u kojima se projekt razmatra odluče drukčije;**

- (b) prema potrebi, raspodjela troškova među državama članicama temelji se na udjelima u neto koristima, pazeći da ključ raspodjele troškova odražava te udjele;
- (c) prekogranična raspodjela troškova temelji se na *ex ante* sporazumu o raspodjeli troškova osmišljenom kako bi se osigurala sigurnost ulaganja, pri čemu je sporazum transparentan i predvidljiv, a prekograničnom raspodjelom troškova može se predvidjeti mogućnost *ex post* prilagodbi, pod uvjetom da su te prilagodbe izričito navedene u odluci o raspodjeli troškova i jasno definirane, među ostalim u pogledu vremenskih okvira, **okolnosti** i kategorija obuhvaćenih troškova.

Ako se projektom od zajedničkog interesa ublažavaju negativni vanjski učinci, kao što su zaobilazni tokovi, i ako se taj projekt od zajedničkog interesa provodi u državi članici na mjestu nastanka tih vanjskih učinaka, takvo ublažavanje ne smatra se prekograničnom korišću i stoga nije temelj za raspodjelu troškova na TSO-e država članica pogođenih tim negativnim vanjskim učincima.

8. Na temelju prekogranične raspodjele troškova iz stavka 5. ovog članka relevantna nacionalna regulatorna tijela pri određivanju ili odobravanju tarifa u skladu s člankom 78. stavkom 1. Direktive (EU) 2024/1788 i člankom 59. stavkom 1. točkom (a) Direktive (EU) 2019/944 uzimaju u obzir stvarne troškove koje TSO, HNO ili drugi nositelj projekta snosi kao rezultat ulaganja ako ti troškovi odgovaraju troškovima učinkovitog i strukturno usporedivog operatora.

9. Relevantna nacionalna regulatorna tijela bez odgode obavješćuju Agenciju o odluci o raspodjeli troškova i svim relevantnim informacijama koje se odnose na tu odluku. U odluci o raspodjeli troškova posebno se navode detaljni razlozi za raspodjelu troškova među državama članicama, uključujući:
- (a) evaluaciju utvrđenog učinka na svaku od dotičnih država članica, među ostalim u pogledu mrežnih tarifa;
 - (b) evaluaciju poslovnog plana iz stavka 4. prvog podstavka točke (b);
 - (c) pozitivne vanjske učinke projekta na regionalnoj razini ili razini Unije, kao što su sigurnost opskrbe, fleksibilnost sustava, solidarnost ili inovacije;
 - (d) rezultate savjetovanja s dotičnim nositeljima projekta.

Odluka o raspodjeli troškova objavljuje se na internetskim stranicama relevantnih nacionalnih regulatornih tijela i dijeli s Agencijom i Komisijom.

Agencija do *[6 mjeseci od stupanja na snagu]* uspostavlja središnji repozitorij svih **verzija** odluka o prekograničnoj raspodjeli troškova **koje nisu povjerljive**, a koje su donijela nacionalna regulatorna tijela i smješta ga na svojim internetskim stranicama.

10. Ako relevantna nacionalna regulatorna tijela ne postignu dogovor o zahtjevu za ulaganje u roku od šest mjeseci od datuma na koji je ga je primilo posljednje relevantno nacionalno regulatorno tijelo, o tome bez odgode obavješćuju Agenciju.

U tom slučaju ili na zajednički zahtjev relevantnih nacionalnih regulatornih tijela odluku o zahtjevu za ulaganje, uključujući prekograničnu raspodjelu troškova iz stavka 5., donosi Agencija u roku od tri mjeseca od datuma na koji joj se uputi zahtjev.

Prije donošenja takve odluke Agencija se savjetuje s relevantnim nacionalnim regulatornim tijelima i nositeljima projekta. Tromjesečno razdoblje iz drugog podstavka može se produljiti za dodatno razdoblje od dva mjeseca ako Agencija traži dodatne informacije. Taj dodatni rok počinje teći sljedećeg dana od dana primitka potpunih informacija.

Procjena Agencije temelji se na središnjem scenariju utvrđenom na temelju članka 11. i eventualnim **analizama osjetljivosti** [...], čime se omogućuje pouzdana analiza doprinosa projekta od zajedničkog interesa ciljevima energetske politike Unije u pogledu dekarbonizacije, integracije tržišta, tržišnog natjecanja, održivosti i sigurnosti opskrbe.

U odluci o zahtjevu za ulaganje koji obuhvaća prekograničnu raspodjelu troškova Agencija relevantnim nacionalnim tijelima prepušta da u trenutku provedbe te odluke u skladu s nacionalnim pravom utvrde na koji će se način troškovi ulaganja uključiti u tarife u skladu s propisanom prekograničnom raspodjelom troškova.

Odluka o zahtjevu za ulaganje, uključujući prekograničnu raspodjelu troškova, objavljuje se. Primjenjuju se članak 25. stavak 3. te članci 28. i 29. Uredbe (EU) 2019/942.

11. Agencija bez odgode Komisiji dostavlja primjerak svih odluka o raspodjeli troškova, zajedno sa svim relevantnim informacijama s obzirom na svaku odluku. Agencija na svojim internetskim stranicama objavljuje sve verzije odluka koje nisu povjerljive. Te se informacije mogu dostaviti u agregiranom obliku. Agencija i Komisija čuvaju povjerljivost komercijalno osjetljivih informacija.
12. Odluke o raspodjeli troškova ne utječu na pravo TSO-a da primjenjuju naknade za pristup mrežama ni nacionalnih regulatornih tijela da ih odobre u skladu s uredbama (EU) 2019/943 i (EU) 2024/1789 te direktivama (EU) 2019/944 i (EU) 2024/1788.

13. Ovaj se članak ne primjenjuje na projekte od zajedničkog interesa na koje se primjenjuje barem jedno od sljedećeg:
- (a) izuzeće od članaka 31., 32. i 33., članka 78. stavka 7. [...] Direktive (EU) 2024/1788 na temelju članka 78. Uredbe (EU) 2024/1789;
 - (b) izuzeće od članka 19. stavaka 2. i 3. Uredbe (EU) 2019/943 ili članka 6., članka 59. stavka 7. i članka 60. stavka 1. Direktive (EU) 2019/944 na temelju članka 63. Uredbe (EU) 2019/943;
 - (c) odstupanje od pravila o razdvajanju ili o pristupu trećih strana, na temelju članka 17. Uredbe (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća³⁸ ili članka 64. Uredbe (EU) 2019/943 i članka 66. Direktive (EU) 2019/944.
14. Agencija do [*šest mjeseci nakon stupanja na snagu ove Uredbe*] donosi preporuku za utvrđivanje dobre prakse za obradu zahtjeva za ulaganje u projekte od zajedničkog interesa u skladu s načelima iz stavka 7. ovog članka.

Agencija tu preporuku prema potrebi redovito ažurira. Pritom uzima u obzir sektorske posebnosti i jamči dosljednost s načelima o prekograničnoj podjeli troškova odobalnih mreža za energiju iz obnovljivih izvora iz članka 16. stavka 1. Pri donošenju ili ažuriranju preporuke Agencija provodi opsežan postupak savjetovanja koji uključuje sve relevantne dionike. Ta preporuka uključuje i neobvezujući predložak za prekograničnu raspodjelu troškova kako bi se olakšao rad nacionalnih regulatornih [...] **tijela**.

³⁸ Uredba (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1228/2003 (SL L 211, 14.8.2009., str. 15., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2009/714/oj>)

15. Projekti od uzajamnog interesa ostvaruju prekograničnu raspodjelu troškova na temelju istih pravila i uvjeta iz ovog članka s obzirom na koristi koje donose Uniji. Relevantna nacionalna regulatorna tijela država članica korisnica izdaju je na koordiniran način.
16. Ovaj se članak primjenjuje *mutatis mutandis* na paket projekata na temelju članka 18.

Članak 18.

Omogućivanje objedinjavanja energetske infrastrukturnih projekata radi podjele troškova

1. Nositelji projekata mogu objединiti dva ili više projekata s Unijina popisa kako bi olakšali rasprave o podjeli troškova između relevantnih država članica i, prema potrebi, trećih zemalja te odluke o prekograničnoj raspodjeli troškova među [...] dotičnim **regulatornim** tijelima država članica ili između [...] **regulatornih** tijela država članica i trećih zemalja, prema potrebi.
2. Komisija može pozvati nositelje projekata da relevantnim skupinama na raspravu podnesu prijedlog za jedan ili više paketa dvaju ili više projekata s Unijina popisa, [...] **uključujući obrazloženje za objedinjavanje i njegove očekivane koristi**. Paket projekata može uključivati projekte u različitim fazama razvoja, pod uvjetom da njihovo objedinjavanje ne odgađa provedbu najrazvijenijih projekata. **Analize troškova i koristi te prijedlozi za prekograničnu podjelu troškova za pakete koje nositelji projekata dostave relevantnim skupinama procjenjuju se u okviru postupka koordiniranog na regionalnoj razini među regulatornim tijelima, kao temelj za ažuriranu analizu troškova i koristi i prijedlog za prekograničnu raspodjelu troškova iz stavka 5. ovog članka.**

3. Nakon rasprava u okviru skupina Komisija može zatražiti od ENTSO-a za električnu energiju ili ENNOH-a da dostave zajedničku analizu troškova i koristi za predložene pakete dvaju ili više projekata s Unijina popisa. Zajednička analiza troškova i koristi usklađena je sa središnjim scenarijem i [...] **analizom osjetljivosti** iz članka 11. te metodologijom izrađenom na temelju članka [...] **14.** ENTSO za električnu energiju ili ENNOH u roku od dva mjeseca od zahtjeva Komisiji dostavlja zajedničku analizu troškova i koristi.
4. Relevantne države članice uz sudjelovanje odgovarajućih nacionalnih regulatornih tijela i uz potporu Komisije donose zaključke o paketu projekata i prema potrebi pozivaju nositelje projekata da dodaju projekte u paket ili iz njega izbrišu projekte ako se time olakšavaju rasprave o podjeli troškova, pod uvjetom da se brojem projekata s Unijina popisa uključenih u paket i dalje može upravljati.
5. Relevantne države članice mogu odlučiti potvrditi pakete i pozvati nositelje projekata da podnesu zajednički zahtjev za ulaganje u skladu s člankom 17. stavkom 4. Ta se odluka dostavlja relevantnim skupinama i Komisiji. Za potrebe članka 17. stavka 4. u zahtjev za ulaganje uključuje se samo jedna ažurirana analiza troškova i koristi te jedan prijedlog za prekograničnu raspodjelu troškova kako bi se olakšalo moguće podnošenje zahtjeva za financijsku pomoć Unije na temelju članka 21. **ili drugih relevantnih mehanizama potpore.**

6. **Države članice koje provode pakete projekata iz ovog članka koji se sastoje od projekata od zajedničkog interesa navedenih u Prilogu II. točki 2. podtočki (a) mogu operatorima mreža za vodik zajednički dopustiti da na takve pakete projekata na temelju zajedničke metodologije, podložno odobrenju relevantnih regulatornih tijela primijene međuvremensku raspodjelu troškova kako je predviđeno u članku 5. stavku 3. Uredbe 2024/1789. Komisija u roku od [šest mjeseci od stupanja na snagu ove Uredbe] provodi procjenu učinkovitosti postojećih mjera kojima se podupire smanjenje rizika i povećanje prekograničnih infrastrukturnih projekata za vodik, utvrđujući moguće alternativne mjere, uključujući financijska jamstva na razini Unije. Komisija se savjetuje s Agencijom i drugim relevantnim dionicima i u obzir uzima njihov relevantan rad.**

Članak 19.

[...] Prihod od zagušenja za elektroenergetske projekte s Unijina popisa

1. TSO-i od **[1. siječnja 2028. [...]** izdvajaju [...] **10 % godišnjeg prihoda** od zagušenja [...] **koji** nije potrošen za jamčenje stvarne dostupnosti dodijeljenoga kapaciteta na temelju članka 19. stavka 2. točke (a) Uredbe (EU) 2019/943 i za naknadu operatorima odobalnih postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora na temelju članka 19. stavka 2. točke (c) Uredbe (EU) 2019/943, [...] **za** ulaganja u mrežu u okviru projekata s Unijina popisa relevantnih za smanjenje zagušenja interkonekcijskog voda na temelju članka 19. stavka 2. točke (b) Uredbe (EU) 2019/943. **Udio dodijeljenog godišnjeg prihoda od zagušenja povećava se za pet postotnih bodova godišnje, sve dok ne dosegne 25 %, počevši od [1. siječnja 2031. [...]]. To ne dovodi u pitanje nadležnosti nacionalnih regulatornih tijela u pogledu upotrebe prihoda od zagušenja na temelju članka 19. Uredbe (EU) 2019/943.**

Ovaj se članak ne primjenjuje na prihod od zagušenja koji proizlazi iz unutarnjih granica zone trgovanja u okviru države članice ili na prihod od zagušenja koji je prikupljen prije stupanja na snagu ove Uredbe.

2. **Ako se sredstva iz stavka 1. ovog članka ne mogu dodijeliti projektima s Unijina popisa, TSO-i [...] ih stavljaju na poseban interni račun [...] na temelju članka 19. stavka 3. Uredbe (EU) 2019/943 [...] dok ih se bude moglo potrošiti na financiranje projekata s Unijina popisa koji se odnose na smanjenje zagušenja interkonekcijskog voda ili, ako na Unijinu popisu ne postoje dovoljno razrađeni projekti, na financiranje alternativnih projekata koji imaju isti cilj i uključeni su u desetogodišnji plan razvoja mreže ili dok TSO-i [...] dokažu, na temelju najnovijeg odobrenog izvješća ENTSO-a za električnu energiju o utvrđivanju infrastrukturnih potreba na temelju članka 12., da na granicama dotičnih država članica [...] nema potrebe [...] za dodatnim prekograničnim kapacitetom [...] kako bi se smanjilo zagušenje interkonekcijskog voda [...], nakon čega se sredstva mogu koristiti u druge svrhe na temelju članka 19. Uredbe (EU) 2019/943. TSO-i to dokazuju, ako je primjenjivo, u okviru svojih izvješća na temelju članka 19. stavka 5. Uredbe (EU) 2019/943.**
- 2.a **Iznos sredstava koje je potrebno dodijeliti na temelju stavka 1. ovog članka izračunava se na godišnjoj osnovi u skladu s metodologijom izrađenom na temelju članka 19. stavka 4. Uredbe (EU) 2019/943. Sredstva stavljena na poseban interni račun iz stavka 2. ovog članka prepoznatljiva su i prenose se iz jedne kalendarske godine u drugu u skladu s metodologijom izrađenom na temelju članka 19. stavka 4. Uredbe 2019/943.**
- 2.b **Ako sredstva dodijeljena nakon 1. siječnja 2031. nisu potrošena na projekte s Unijina popisa ili alternativne projekte koji imaju isti cilj i uključeni su u desetogodišnji plan razvoja mreže u skladu sa stavkom 2., sredstva izdvojena u određenoj kalendarskoj godini na kraju osme kalendarske godine nakon njihova izdvajanja stavljaju se na raspolaganje za upotrebu u skladu s člankom 19. Uredbe 2019/943. Za sredstva dodijeljena na temelju stavka 2. prije 1. siječnja 2031. osmogodišnje razdoblje za njihovo oslobađanje počinje 1. siječnja 2031.**

3. Korištenje sredstava iz stavka 1.:

- (a) namijenjeno je rješavanju manjka financijskih sredstava za projekte s Unijina popisa [...] koji se nalaze u državi članici u kojoj se prikuplja prihod od zagušenja, uzimajući u obzir očekivano financiranje tarifa. Sredstva se mogu koristiti i za rješavanje manjka financijskih sredstava za projekte s Unijina popisa koji se nalaze izvan granica te države članice i imaju znatne koristi za tu državu članicu u skladu s odlukom o prekograničnoj raspodjeli troškova tog projekta, podložno suglasnosti regulatornog tijela dotične države članice, kao i za pokrivanje troškova projekata koji su prethodno imali status projekta od zajedničkog interesa ili projekta od uzajamnog interesa, koji su dovršeni i više nisu uvršteni na Unijin popis, u mjeri u kojoj se prihod od zagušenja i dalje primjenjuje za pokrivanje povezanih troškova ulaganja;
- (b) transparentno se navodi u izvješćima TSO-a na temelju članka 19. stavka 5. Uredbe 2019/943 te u zahtjevima za odluke o prekograničnoj raspodjeli troškova na temelju članka 17. stavka 4. točke (c) ove Uredbe;

- (c) [...] osigurava proporcionalnost, transparentnost i nediskriminaciju;
- (d) ne ugrožava ispunjavanje prioriternih ciljeva iz članka 19. stavka 2. Uredbe (EU) 2019/943; [...]
- (e) **ne sprečava nositelje projekata da podnesu zahtjev za financijsku pomoć Unije.**

4. Komisija **može donijeti provedbeni akt kojim se utvrđuju provedbena pravila [...] u svrhu detaljnijeg pojašnjenja [...] [...] upotrebe sredstava iz stavka 1. ovog članka i uvjeta pod kojima se, na temelju najnovijeg odobrenog izvješća ENTSO-a za električnu energiju o utvrđivanju infrastrukturnih potreba na temelju članka 12., kako je utvrđeno u stavku 3., može dokazati da na granici dotične države članice nije potreban dodatni prekogranični kapacitet za smanjenje zagušenja interkonekcijskog voda na temelju stavka 2. ovog članka. Provedbeni akt donosi se u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 23.a stavka 2. [...]**
5. U roku od *[6 mjeseci]* nakon stupanja na snagu [...] **ove Uredbe** Agencija ažurira metodologiju o upotrebi prihoda od zagušenja na temelju članka 19. stavka 4. Uredbe (EU) 2019/943 **isključivo za potrebe ovog članka**. Ažurirana metodologija usklađena je sa stavcima 1., 2., **2.a** i 3. ovog članka i s [...] **provedbenim** aktima donesenima na temelju stavka 4. ovog članka.

Članak 20.

Regulatorni poticaji

1. Ako se nositelj projekta pri razvoju, izgradnji, radu ili održavanju projekta od zajedničkog interesa za koji su nadležna nacionalna regulatorna tijela susreće s rizicima većima od uobičajenih rizika za usporedivi infrastrukturni projekt, nacionalna regulatorna tijela **ili, ako je država članica tako predviđela, drugo nadležno tijelo**, mogu dodijeliti primjerene poticaje tom projektu u skladu s uredbama (EU) 2019/943 i 2024/1789 te direktivama (EU) 2019/944 i (EU) 2024/1788.

Prvi podstavak ne primjenjuje se ako se na projekt od zajedničkog interesa primjenjuje barem jedno od sljedećeg:

- (a) izuzeće od članka 31., 32. i 33. te članka 78. stavaka 7. i 9. Direktive (EU) 2024/1788 na temelju članka 78. Uredbe (EU) 2024/1789;
- (b) izuzeće od članka 19. stavaka 2. i 3. Uredbe (EU) 2019/943 ili od članka 6., članka 59. stavka 7. i članka 60. stavka 1. Direktive (EU) 2019/944 na temelju članka 63. Uredbe (EU) 2019/943;
- (c) izuzeće na temelju članka 36. Direktive 2009/73/EZ;
- (d) odstupanje na temelju članka 17. Uredbe (EZ) br. 714/2009.

2. U slučaju odluke o dodjeli poticaja iz stavka 1. ovoga članka nacionalna regulatorna tijela uzimaju u obzir rezultate analize troškova i koristi u skladu s metodologijom razvijenom na temelju članka 14., a posebno pozitivne vanjske učinke projekta na regionalnoj razini ili razini Unije. Nacionalna regulatorna tijela nadalje analiziraju posebne rizike s kojima se suočavaju nositelji projekta, poduzete mjere ublažavanja rizika i razloge za profil rizika s obzirom na neto pozitivan učinak projekta u usporedbi s manje rizičnom alternativom. Prihvatljivi su posebno rizici povezani s novim tehnologijama prijenosa na kopnu i moru, rizici povezani s nedostatnim povratom troškova i rizici razvoja.
3. U odluci o dodjeli poticaja u obzir se uzima posebna priroda nastalog rizika te se mogu dodijeliti poticaji koji obuhvaćaju, među ostalim, jednu od sljedećih mjera ili više njih:
- (a) pravila o ulaganju unaprijed;
 - (b) pravila o priznavanju stvarno nastalih troškova prije puštanja projekta u rad;
 - (c) pravila o postizanju dodatnog povrata na uloženi kapital za projekt;
 - (d) sve druge mjere koje se smatraju potrebnima i primjerenima.

POGLAVLJE VII.

Financiranje

Članak 21.

Prihvatljivost projekata za financijsku pomoć Unije u skladu s Uredbom (EU) 2021/1153

1. Projekti od zajedničkog interesa koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u članku 27. i Prilogu II. prihvatljivi su za financijsku pomoć Unije u obliku bespovratnih sredstava za studije i financijskih instrumenata.
2. Projekti od zajedničkog interesa koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u članku 27. te točki 1. podtočkama (a), (b), (c), (d), [...], (f) i (h) i točkama 2. i 5. Priloga II., a za koje su nadležna nacionalna regulatorna tijela, također su prihvatljivi za financijsku pomoć Unije u obliku bespovratnih sredstava za radove ako ispunjavaju sve sljedeće kriterije:
 - (a) analiza troškova i koristi za pojedini projekt izrađena u skladu s člankom 17. stavkom 4. točkom (a) dokazuje postojanje znatnih pozitivnih vanjskih učinaka, kao što su sigurnost opskrbe, fleksibilnost sustava, solidarnost ili inovacije;
 - (b) za projekt je donesena odluka o prekograničnoj raspodjeli troškova na temelju članka 17.;
 - (c) projekt se ne može financirati na tržištu ili putem regulatornog okvira u skladu s poslovnim planom i drugim procjenama, posebno onima koje su proveli potencijalni ulagatelji, vjerovnici ili nacionalno regulatorno tijelo, uzimajući u obzir sve odluke o poticajima i razloge iz članka 20. stavka 2. pri procjeni potrebe projekta za financijskom pomoći Unije.

3. Projekti od zajedničkog interesa koji se provode u skladu s postupkom iz članka 5. stavka 7. točke (d) također su prihvatljivi za financijsku pomoć Unije u obliku bespovratnih sredstava za radove ako ispunjavaju kriterije utvrđene u stavku 2. ovog članka.
4. Projekti od zajedničkog interesa koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u Prilogu II., osim onih iz stavka 2. i uz iznimku kategorije infrastrukture iz točke 3. tog priloga, također su prihvatljivi za financijsku pomoć Unije u obliku bespovratnih sredstava za radove ako ispunjavaju sve sljedeće kriterije:
 - (a) analiza troškova i koristi za pojedini projekt koju je izradio nositelj projekta primjenom relevantne metodologije analize troškova i koristi razvijene u skladu s člankom [...] **14.** pruža dokaze o postojanju znatnih pozitivnih vanjskih učinaka, kao što su sigurnost opskrbe, fleksibilnost sustava, solidarnost ili inovacije;
 - (b) tržište ne može financirati projekt u skladu s poslovnim planom koji je izradio nositelj projekta i drugim procjenama, posebno onima koje su proveli potencijalni ulagatelji, vjerovnici ili nacionalno regulatorno tijelo;
 - (c) projekt je dobio evaluaciju koju je provelo relevantno nacionalno tijelo ili, ako je primjenjivo, nacionalno regulatorno tijelo, uz savjetovanje s TSO-ima ili relevantnim ODS-ovima iz država članica u kojima projekt ima znatan neto pozitivan učinak, kojom se jasno pokazuje postojanje znatnih pozitivnih vanjskih učinaka projekta, kao što su sigurnost opskrbe, fleksibilnost sustava, solidarnost ili inovacije, i koja uključuje evaluaciju tih učinaka te kojom se pružaju jasni dokazi o njihovoj komercijalnoj neodrživosti, u skladu s analizom troškova i koristi, poslovnim planom i procjenama koje su proveli nositelj projekta i potencijalni ulagatelji ili vjerovnici te, ako je primjenjivo, nacionalno regulatorno tijelo.

5. Evaluacija iz stavka 4. točke (c) ovog članka temelji se na scenariju utvrđenom u skladu s člankom 11. i eventualnim postojećim analizama osjetljivosti tog scenarija te uključuje točnu evaluaciju i procjenu stvarno nastalih troškova, točan opis koristi od projekta, među ostalim njihovu prekograničnu podjelu za pojedinačne države članice ili treće zemlje, uključujući zemlje koje nisu domaćini, opis prekogranične podjele troškova i svih izvora financiranja relevantnih za projekt koji su već izvjesni.
6. Ovaj se članak primjenjuje *mutatis mutandis* na projekte od uzajamnog interesa i pakete projekata u skladu s člankom 18.

Projekti od uzajamnog interesa prihvatljivi su za financijsku pomoć Unije pod uvjetima utvrđenima u Uredbi (EU) 2021/1153. Kad je riječ o bespovratnim sredstvima za radove, projekti od uzajamnog interesa prihvatljivi su za financijsku pomoć Unije ako ispunjavaju kriterije utvrđene u stavku 2. ili 4. ovog članka, kako je primjenjivo, i ako projekt doprinosi općim ciljevima energetske i klimatske politike Unije.

Članak 22.

Smjernice za kriterije dodjele financijske pomoći Unije

Posebni kriteriji utvrđeni u članku 4. stavku 3. ove Uredbe i parametri utvrđeni u članku 4. stavku 5. ove Uredbe primjenjuju se za potrebe utvrđivanja kriterija za dodjelu financijske pomoći Unije u skladu s Uredbom (EU) 2021/1153. Za projekte od zajedničkog interesa obuhvaćene člankom 27. ove Uredbe, uz zahtjeve iz članka 21. stavka 2., primjenjuju se kriteriji integracije tržišta, sigurnosti opskrbe, tržišnog natjecanja i održivosti.

POGLAVLJE VIII.

Završne odredbe

Članak 23.

Izvršavanje delegiranja ovlasti

1. Ovlast za donošenje delegiranih akata dodjeljuje se Komisiji podložno uvjetima utvrđenima ovim člankom.
2. Ovlast za donošenje delegiranih akata iz članka 3. stavka 4. [...] dodjeljuje se Komisiji na razdoblje od sedam godina počevši od 23. lipnja 2027. Komisija izrađuje izvješće o delegiranju ovlasti najkasnije devet mjeseci prije kraja razdoblja od sedam godina. Delegiranje ovlasti prešutno se produljuje za razdoblja jednakog trajanja, osim ako se Europski parlament ili Vijeće tom produljenju usprotive najkasnije tri mjeseca prije kraja svakog razdoblja.
3. Europski parlament ili Vijeće u svakom trenutku mogu opozvati delegiranje ovlasti iz članka 3. stavka 4. [...] Odlukom o opozivu prekida se delegiranje ovlasti koje je u njoj navedeno. Opoziv počinje proizvoditi učinke sljedećeg dana od dana objave spomenute odluke u *Službenom listu Europske unije* ili na kasniji dan naveden u spomenutoj odluci. On ne utječe na valjanost delegiranih akata koji su već na snazi.
4. Prije donošenja delegiranog akta Komisija se savjetuje sa stručnjacima koje je imenovala svaka država članica u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016.
5. Čim donese delegirani akt, Komisija ga istodobno priopćuje Europskom parlamentu i Vijeću.

6. Delegirani akt donesen na temelju članka 3. stavka 4. [...] stupa na snagu samo ako ni Europski parlament ni Vijeće u roku od dva mjeseca od priopćenja tog akta Europskom parlamentu i Vijeću na njega ne podnesu prigovor ili ako su prije isteka tog roka i Europski parlament i Vijeće obavijestili Komisiju da neće podnijeti prigovore. Taj se rok produljuje za dva mjeseca na inicijativu Europskog parlamenta ili Vijeća.

Članak 23.a

Postupak odbora

1. **Komisiji pomaže odbor. Navedeni odbor je odbor u smislu Uredbe (EU) br. 182/2011.**
2. **Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuje se članak 5. Uredbe (EU) br. 182/2011.**

Članak 24.

Izvješćivanje i evaluacija

1. Komisija do 30. lipnja 2032. objavljuje izvješće o provedbi projekata s Unijina popisa i podnosi ga Europskom parlamentu i Vijeću. U tom se izvješću evaluira sljedeće:
 - (a) napredak postignut u planiranju, razvoju, izgradnji i puštanju u rad projekata s Unijina popisa te, prema potrebi, kašnjenja u provedbi i druge poteškoće na koje se naišlo;

- (b) sredstva koja je Unija rezervirala i isplatila za projekte s Unijina popisa u odnosu na ukupnu vrijednost financiranih projekata s Unijina popisa;
- (c) napredak koji je u integraciji obnovljivih izvora energije, uključujući obnovljive izvore energije na moru, i smanjenju emisija stakleničkih plinova postignut planiranjem, razvojem, izgradnjom i puštanjem u rad projekata s Unijina popisa;
- (d) u sektoru električne energije i sektoru vodika, razvoj međupovezanosti država članica i odgovarajuće promjene cijena energije;
- (e) postupak izdavanja dozvola i sudjelovanje javnosti, a posebno:
 - i. prosječno i najdulje ukupno trajanje postupka izdavanja dozvola za projekte s Unijina popisa, uključujući trajanje svakoga koraka postupka prije podnošenja zahtjeva, u odnosu na vrijeme predviđeno početnim glavnim ključnim etapama iz članka 10. stavka 9.;
 - ii. najbolje i inovativne prakse u vezi s uključivanjem dionika;
 - iii. najbolje i inovativne prakse u vezi s ublažavanjem utjecaja na okoliš, uključujući prilagodbu klimatskim promjenama, tijekom postupaka izdavanja dozvola i provedbe projekta;
 - iv. djelotvornost sustava predviđenih člankom 8. stavkom 3. u pogledu poštovanja rokova utvrđenih u članku 10. stavcima 1. i 2.;
 - v. stopa digitalizacije postupaka izdavanja dozvola;

- (f) regulatorne obrade, posebno:
 - i. broj projekata od zajedničkog interesa ili paketa projekata za koje je donesena odluka o prekograničnoj raspodjeli troškova na temelju članka 17.;
 - ii. broj i vrsta projekata od zajedničkog interesa kojima su dodijeljeni posebni poticaji u skladu s člankom 20.;
- (g) djelotvornost ove Uredbe u doprinosu energetske i klimatske ciljevima Unije te postizanju klimatske neutralnosti najkasnije do 2050.;
- (h) poboljšanje fizičke otpornosti i otpornosti kibernetičke sigurnosti prekogranične energetske infrastrukture;
- i. prihvaćanje bežičnih rješenja u smislu broja projekata i odgovarajućeg povećanja kapaciteta mreže.
- (j) upotreba dodijeljenih sredstava u skladu s člankom 19. stavkom 1., uključujući usklađenost s člankom 19. stavkom 2. točkom (b) Uredbe (EU) 2019/943, i upotreba sredstava za projekte kojima se ublažavaju sistemski učinci zagušenja na neizravno pogođene države članice, u skladu s izvješćem regulatornih tijela ACER-u na temelju članka 19. stavka 5. Uredbe (EU) 2019/943.**

2. Komisija do 31. prosinca 2032. [...] objavljuje izvješće o provedbi projekata s Unijina popisa iz kategorije navedene u stavku 5. Priloga II. ovoj Uredbi i podnosi ga Europskom parlamentu i Vijeću. U tom se izvješću evaluira sljedeće:

- (a) broj projekata, njihova razina razrađenosti i njihov doprinos poboljšanju fizičke i kibernetičke sigurnosti te otpornosti prekogranične energetske infrastrukture;
- (b) utjecaj nove kategorije na proračun i mjere koje je Komisija donijela u cilju osiguravanja toga da sredstva dodijeljena projektima na temelju te kategorije ne premašuju 5 % dostupnih sredstava.

Članak 25.

Preispitivanje

Komisija do 30. lipnja 2033. provodi preispitivanje ove Uredbe na temelju rezultata izvješćivanja i evaluacije predviđenih u članku 24. ove Uredbe, kao i praćenja, izvješćivanja i evaluacije koji se provode u skladu s člancima 22. i 23. Uredbe (EU) 2021/1153.

Članak 26.

Informiranje i promotivne aktivnosti

Komisija uspostavlja i održava platformu za transparentnost koja je lako dostupna javnosti putem interneta. Platforma se redovito ažurira: informacijama iz izvješća iz članka 5. stavka 4., informacijama s internetskih stranica iz članka 9. stavka 7. te izravnim informacijama nositelja projekata o projektima koji više nisu na Unijinu popisu. Platforma sadržava sljedeće informacije:

- (a) ažurirane opće informacije, uključujući geografske informacije, za svaki projekt s Unijina popisa;
- (b) plan provedbe iz članka 5. stavka 1. za svaki projekt s Unijina popisa predstavljen tako da se u svakom trenutku može procijeniti napredak u provedbi;
- (c) glavne očekivane koristi i doprinos ostvarenju ciljeva iz članka 1. stavka 1. te troškove projekata, osim poslovno osjetljivih informacija;
- (d) Unijin popis;
- (e) sredstva koja je Unija dodijelila i isplatila za svaki projekt s Unijina popisa;
- (f) poveznice na nacionalni priručnik o postupanju iz članka 9.;
- (g) informacije i ažuriranja statusa projekata koji se više ne nalaze na Unijinu popisu.

Članak 27.

Odstupanje za međupovezanost u slučaju Cipra i Malte

1. U slučaju Cipra i Malte, koji još nisu međupovezani s transeuropskom plinskom mrežom, primjenjuje se odstupanje od članka 3., članka 4. stavka 1. točaka (a) i (b.), članka 4. stavka 5. te priloga I., II. i III. Jedna međuveza za svaku od tih država članica zadržava status projekta od zajedničkog interesa u skladu s ovom Uredbom sa svim relevantnim pravima i obvezama ako ta međuveza ispunjava sljedeće uvjete:

- (a) nalazi se u fazi razvoja ili planiranja 23. lipnja 2022.;
- (b) dodijeljen joj je status projekta od zajedničkog interesa u skladu s Uredbom (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća³⁹;
- (c) potrebna je da bi se osigurala trajna međupovezanost tih država članica s transeuropskom plinskom mrežom.

Tim se projektima u budućnosti osigurava mogućnost pristupa novim energetske tržištima, među ostalim i tržištu vodika.

2. Nositelji projekata dostavljaju dostatne dokaze o tome kako će međupovezanost iz stavka 1. omogućiti pristup novim energetske tržištima, među ostalim i tržištu vodika, u skladu s općim ciljevima energetske i klimatske politike Unije. Takvi dokazi uključuju procjenu ponude i potražnje za obnovljivi ili niskougljični vodik te izračun smanjenja emisija stakleničkih plinova koje projekt omogućuje.

Komisija redovito provjerava tu procjenu i taj izračun, kao i pravodobnu provedbu projekta.

³⁹ Uredba (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2013. o smjernicama za transeuropsku energetske infrastrukturu te o stavljanju izvan snage Odluke br. 1364/2006/EZ i izmjeni uredaba (EZ) br. 713/2009, (EZ) br. 714/2009 i (EZ) br. 715/2009 (SL L 115, 25.4.2013., str. 39., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/347/oj>).

3. Uz ispunjavanje posebnih kriterija utvrđenih u članku 21. za financijsku pomoć Unije, međupovezanost iz stavka 1. projektirana je tako da osigurava pristup budućim energetskeim tržištima, među ostalim i tržištu vodika, ne dovodi do produljenja životnog vijeka objekata za prirodni plin, **ne odgađa dekarbonizaciju gospodarstva ili uvođenje čistih izvora energije i s njima povezane infrastrukture, osigurava dosljednost i komplementarnost s nacionalnim energetskeim i klimatskeim planom i doprinosi njegovoj provedbi** te osigurava prekograničnu interoperabilnost susjednih mreža. Svaka prihvatljivost za financijsku pomoć Unije na temelju članka 21. završava 31. prosinca 2031.[...]
4. U svakom zahtjevu za financijsku pomoć Unije za radove s pomoću plana koji sadržava precizan vremenski okvir jasno se dokazuje cilj pretvaranja objekta u namjenski objekt za vodik do 2036. ako to dopuštaju tržišni uvjeti.
5. Odstupanje iz stavka 1. primjenjuje se dok Cipar odnosno Malta ne budu izravno povezani s transeuropskom plinskom mrežom ili do 31. prosinca [...] **2033.**, ovisno o tome što nastupi ranije.

Članak 28.

Izmjene Uredbe (EU) 2019/942

Uredba (EU) 2019/942 mijenja se kako slijedi:

(1) u članku 3. stavku 2. prvi podstavak zamjenjuje se sljedećim:

„Na zahtjev ACER-a regulatorna tijela, ENTSO za električnu energiju, ENTSO za plin, ENNOH, regulatorni koordinacijski centri, tijelo EU-a za ODS-ove, operatori transportnih sustava, operatori mreža za vodik, imenovani operatori na tržištu električne energije, subjekti koje su osnovali operatori transportnih sustava za prirodni plin, operatori terminala za UPP, operatori sustava skladišta prirodnog plina ili operatori skladišta vodika ili operatori terminala za vodik, ACER-u daju informacije potrebne za izvršavanje zadaća ACER-a iz ove Uredbe, osim ako je ACER već zatražio i dobio takve informacije.”;

(2) u članku 11. točke (c) i (d) zamjenjuju se sljedećim:

„(c) ispunjava obveza utvrđene u člancima 5., 11., 12., 14. i 17. Uredbe (EU) .../... Europskog parlamenta i Vijeća* [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*] i u odjeljku 2. točki 8. Priloga III. toj uredbi;

(d) donosi odluke o zahtjevima za ulaganje, uključujući prekograničnu raspodjelu troškova, u skladu s člankom 17. stavkom 9. Uredbe (EU) .../... [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*].

* Uredba (EU) .../... Europskog parlamenta i Vijeća [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*] (SL..., ELI: ...).”.

Članak 29.

Izmjene Uredbe (EU) 2019/943

Članak 48. Uredbe (EU) 2019/943 zamjenjuje se sljedećim:

„Članak 48.

Desetogodišnji plan razvoja mreže

1. Plan razvoja mreže na razini Unije iz članka 30. stavka 1. točke (b) ove Uredbe temelji se na središnjem scenariju **i, prema potrebi, njegovim analizama osjetljivosti** te izvješću o utvrđivanju potreba sustava na temelju članka 11. i 12. Uredbe (EU) .../... Europskog parlamenta i Vijeća* [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*] te uključuje modeliranje integrirane mreže i procjenu otpornosti sustava. Relevantni ulazni parametri za modeliranje središnjeg scenarija **i, prema potrebi, njegovih analiza osjetljivosti**, kao što su pretpostavke o cijenama goriva i ugljika ili postrojenjima povezanim s obnovljivim izvorima energije, te pretpostavke za europsku procjenu adekvatnosti resursa izrađenu u skladu s člankom 23. ove Uredbe trebali bi biti dosljedni u mjeri u kojoj je to moguće.

Plan razvoja mreže na razini Unije posebno:

- (a) temelji se na projektima od prekogranične važnosti uključenima u nacionalne desetogodišnje planove razvoja mreže i nacionalne planove ulaganja, uzimajući u obzir regionalne planove ulaganja iz članka 34. stavka 1. ove Uredbe, te se temelji na aspektima planiranja mreže u Uniji kako je navedeno u Uredbi (EU) .../... [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*]; podliježe analizi troškova i koristi primjenom metodologije utvrđene kako je navedeno u članku 14. te uredbe;

- (b) treba [...] razmotriti alternative proširenju mreže, kao što su bežična rješenja u skladu s Uredbom (EU) .../... [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*] ili nefosilna rješenja za fleksibilnost;
- (c) u pogledu prekogranične međupovezanosti, također se temelji na opravdanim potrebama različitih korisnika sustava i integrira dugoročne obveze ulagača iz članka 44. i 51. Direktive (EU) 2019/944;
- (d) identificira prekide ulaganja, posebice u pogledu prekograničnih kapaciteta.

Kad je riječ o drugom podstavku točki (d), planu razvoja mreže na razini cijele Unije može se priložiti pregled prepreka povećanju prekograničnih kapaciteta mreže koje proizlaze iz različitih postupaka i praksi odobrenja.

2. ACER daje mišljenje o nacionalnim desetogodišnjim planovima razvoja mreže kako bi procijenio njihovu usklađenost s planom razvoja mreže na razini Unije, među ostalim usklađenost sa zahtjevima iz članka 3. stavaka 6. i 7. Uredbe (EU) .../... [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*]. Ako ACER utvrdi neusklađenost između nacionalnog desetogodišnjeg plana razvoja mreže i plana razvoja mreže na razini Unije, preporučuje izmjenu nacionalnog desetogodišnjeg plana razvoja mreže ili plana razvoja mreže na razini Unije, ovisno o slučaju, u roku od dva mjeseca od njegova primitka. Ako je takav nacionalni desetogodišnji plan razvoja mreže razrađen u skladu s člankom 40.a Direktive (EU) 2019/944, ACER preporučuje regulatornom tijelu, **ili, ako je država članica tako predvidjela, drugom nadležnom tijelu**, da izmijeni nacionalni desetogodišnji plan razvoja mreže u skladu s člankom 40.a stavkom 7. te direktive i da o tome obavijesti Komisiju.

* Uredba (EU) .../... Europskog parlamenta i Vijeća [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*] (SL..., ELI: ...).”.

Članak 30.

Izmjene Uredbe (EU) 2024/1789

Uredba (EU) 2024/1789 mijenja se kako slijedi:

(1) članak 60. zamjenjuje se sljedećim:

„Članak 60.

Plan razvoja mreže za vodik na razini Unije

1. Plan razvoja mreže za vodik na razini Unije temelji se na središnjem scenariju i izvješću o utvrđivanju potreba sustava u skladu s člancima 11. i 12. Uredbe (EU) .../... Europskog parlamenta i Vijeća* [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*] te uključuje modeliranje integrirane mreže za vodik, europsku prognozu dostatnosti opskrbe i procjenu otpornosti sustava.

Plan razvoja mreže za vodik na razini Unije posebno:

- (a) temelji se na nacionalnim planovima razvoja transportne mreže za vodik kako je utvrđeno u članku 55. Direktive (EU) 2024/1788 i na aspektima planiranja mreže u Uniji kako je navedeno u Uredbi (EU) .../... [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*];
- (b) u pogledu prekogranične međupovezanosti, temelji se na opravdanim potrebama različitih korisnika sustava i integrira dugoročne obveze ulagača iz članka 55. stavka 7. Direktive (EU) 2024/1788;
- (c) identificira nedostatke u ulaganjima, posebno u pogledu potrebnih prekograničnih kapaciteta, radi uvođenja prioritetnih koridora za vodik i elektrolizatore iz točke 3. Priloga I. Uredbi (EU) .../... [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*].

Kad je riječ o drugom podstavku točki (c), planu razvoja mreže za vodik na razini cijele Unije može se priložiti pregled prepreka povećanju prekograničnih kapaciteta mreže koje proizlaze iz različitih postupaka i praksi odobrenja. Takav pregled može se, prema potrebi, popratiti sveobuhvatnim planom za uklanjanje takvih prepreka i ubrzavanje uvođenja prioritetnih koridora za vodik i elektrolizatore.

2. ACER prema potrebi daje mišljenje o nacionalnim planovima razvoja transportne mreže za vodik kako bi procijenio njihovu usklađenost s planom razvoja mreže za vodik na razini Unije, među ostalim usklađenost sa zahtjevima iz članka 3. stavaka 6. i 7. Uredbe (EU) .../... [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*]. Ako ACER utvrdi nedosljednosti između nacionalnog plana razvoja transportne mreže za vodik i plana razvoja mreže za vodik na razini Unije, preporučuje izmjenu nacionalnog plana razvoja transportne mreže za vodik ili plana razvoja mreže za vodik na razini Unije, prema potrebi, najkasnije dva mjeseca od primitka nacionalnog plana razvoja transportne mreže za vodik.
3. Pri izradi plana razvoja mreže za vodik na razini Unije, ENNOH surađuje s ENTSO-om za električnu energiju i ENTSO-om za plin, a posebno pri izradi analize troškova i koristi na razini cijelog energetskeg sustava iz članka 14. Uredbe (EU) .../... [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*] i utvrđivanju infrastrukturnih nedostataka iz članka 13. te uredbe.

* Uredba (EU) .../... Europskog parlamenta i Vijeća ... [*Uredba TEN-E kako je predložena u dokumentu COM(2025) xxxx*] (SL..., ELI: ...).”.

(2) članak 61. zamjenjuje se sljedećim:

„Članak 61.

Integrirano planiranje mreže na razini Unije

1. Tijekom prijelaznog razdoblja do 1. siječnja 2027. ENTSO za plin izrađuje plan razvoja mreže za vodik na razini Unije za 2026., uz puno sudjelovanje operatora transportnih mreža za vodik i zajedno s ENNOH-om čim se on uspostavi. Plan razvoja mreže za vodik na razini Unije za 2026. sastoji se od dvaju zasebnih poglavlja, jednoga za vodik i jednoga za prirodni plin. ENTSO za plin bez odgode prenosi ENNOH-u sve informacije, uključujući podatke i analize koje je prikupio tijekom pripreme planova razvoja mreže za vodik na razini Unije do 1. siječnja 2027.
2. ENNOH izrađuje plan razvoja mreže za vodik na razini Unije za 2028. na temelju ovog članka i članka 60.
3. ENNOH blisko surađuje s ENTSO-om za električnu energiju i ENTSO-om za plin radi izrade integriranih planova razvoja mreže na razini Unije na temelju članaka 32. i 60. ove Uredbe odnosno članka 30. Uredbe (EU) 2019/943.
4. Ako je potrebno donijeti odluke kako bi se osigurala učinkovitost sustava kako je utvrđeno u članku 2. točki 4. Direktive (EU) 2023/1791 Europskog parlamenta i Vijeća za sve nositelje energije, Komisija osigurava blisku suradnju ENTSO-a za električnu energiju, ENTSO-a za plin i ENNOH-a.
5. ENNOH, ENTSO za električnu energiju i ENTSO za plin surađuju na učinkovit, ukljuživ i transparentan način, olakšavaju donošenje odluka konsenzusom i razvijaju potrebne radne aranžmane kako bi omogućili takvu suradnju i osigurali njihovu pravednu zastupljenost.

ENNOH, zajedno s ENTSO-om za električnu energiju i ENTSO-om za plin, može osnovati radne skupine radi ispunjavanja svojih obveza na temelju prvog podstavka točaka (a), (b) i (d) te u tim radnim skupinama osigurava pravednu i jednaku zastupljenost sektora vodika, električne energije i plina.”.

Članak 31.

Prijelazne odredbe

1. Ova Uredba ne utječe na odobravanje, nastavak ni izmjenu financijske pomoći koju dodjeljuje Komisija na temelju Uredbe (EU) br. 1316/2013 Europskog parlamenta i Vijeća⁴⁰ i Uredbe (EU) 2021/1153.
2. Eventualni postupci za razvoj metodologije analize troškova i koristi koje su ENTSO za električnu energiju ili ENNOH pokrenuli u skladu s člankom 11. Uredbe (EU) 2022/869 prije [*datum stupanja na snagu / početka primjene ove Uredbe*] nastavljaju se na temelju članka 14. ove Uredbe.

Eventualni koraci poduzeti u skladu s člankom 11. Uredbe (EU) 2022/869 smatraju se dovršenima na temelju odgovarajućih odredaba članka 14. ove Uredbe.

Eventualna metodologija analize troškova i koristi energetskeg sustava koju je Komisija odobrila na temelju članka 11. stavka 4. Uredbe (EU) 2022/869 smatra se odobrenom na temelju članka 14. stavka 7. ove Uredbe i ostaje valjana dok se ne zamijeni novom metodologijom analize troškova i koristi energetskeg sustava razvijenom na temelju članka 14. ove Uredbe.

⁴⁰ Uredba (EU) br. 1316/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o uspostavi Instrumenta za povezivanje Europe, izmjeni Uredbe (EU) br. 913/2010 i stavljanju izvan snage uredaba (EZ) br. 680/2007 i (EZ) br. 67/2010 (SL L 348, 20.12.2013., str. 129., <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1316/oj>).

3. Zajedničke scenarije koje razvijaju ENTSO za električnu energiju, ENTSO za plin i ENNOH na temelju članka 12. Uredbe (EU) 2022/869 i dalje se razvijaju, a Komisija ih odobrava u skladu s postupkom utvrđenim u tom članku. Ti zajednički scenariji, nakon što ih Komisija odobri, smatraju se središnjim referentnim scenarijima na temelju članka 11. ove Uredbe i valjani su dok se ne zamijene novim središnjim referentnim scenarijima izrađenima na temelju članka 11. ove Uredbe.
4. Prilog VII. Uredbi (EU) 2022/869 kojim se utvrđuje [] Unijin popis projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa te članci [] Uredbe (EU) 2022/869 i prilozi [] toj uredbi nastavljaju se primjenjivati na projekte od zajedničkog interesa i projekte od uzajamnog interesa uvrštene na [] Unijin popis do početka primjene delegiranog akta iz članka 3. stavka 4. ove Uredbe kojim se utvrđuje prvi Unijin popis.

Članak 32.

Stavljanje izvan snage

Uredba (EU) 2022/869 stavlja se izvan snage. Upućivanja na Uredbu (EU) 2022/869 tumače se kao upućivanja na ovu Uredbu.

Članak 33.

Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu

Za Europski parlament

Za Vijeće

Predsjednik/Predsjednica

Predsjednik/Predsjednica

PRILOG I.

PRIORITETNI KORIDORI I PODRUČJA ENERGETSKE INFRASTRUKTURE

(kako je navedeno u članku 1. stavku 1.)

Ova se Uredba primjenjuje na sljedeće prioritetne koridore i područja transeuropske energetske infrastrukture:

1. PRIORITETNI ELEKTROENERGETSKI KORIDORI

- (1) Elektroenergetska međupovezanost sjevera i juga u zapadnoj Europi (NSI Zapad – elektroenergetika): međusobna povezivanja među državama članicama regije i s područjem Sredozemlja, uključujući Pirinejski poluotok, posebno radi integracije električne energije iz obnovljivih izvora energije, jačanja unutarnjih infrastruktura mreže u cilju poticanja integracije tržišta u regiji te kako bi se okončala izoliranost Irske, povećala sigurnost opskrbe i sigurnost mreže i osiguralo potrebno produljenje odobalnih mreža za energiju iz obnovljivih izvora na kopnu i pojačanje domaće mreže potrebno za osiguravanje odgovarajuće i pouzdane prijenosne mreže i opskrbu država članica bez izlaza na more električnom energijom proizvedenom na moru.

Dotične države članice: Belgija, Danska, Njemačka, Irska, Španjolska, Francuska, Italija, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Austrija i Portugal.

- (2) Elektroenergetska međupovezanost sjevera i juga u srednjoistočnoj i jugoistočnoj Europi (NSI Istok – elektroenergetika): međusobna povezivanja i unutarnji dalekovodi u smjeru sjever-jug i istok-zapad u cilju uspostave unutarnjeg tržišta i integracije proizvodnje iz obnovljivih izvora energije kako bi se okončala izolacija Cipra, povećala sigurnost opskrbe i sigurnost mreže i osiguralo potrebno produljenje odobalnih mreža za energiju iz obnovljivih izvora na kopnu i pojačanje domaće mreže potrebno za osiguranje odgovarajuće i pouzdane prijenosne mreže i opskrbu država članica bez izlaza na more električnom energijom proizvedenom na moru.

Dotične države članice: Bugarska, Češka, Njemačka, Hrvatska, Grčka, Cipar, Italija, Mađarska, Austrija, Poljska, Rumunjska, Slovenija i Slovačka.

- (3) Plan međusobnog povezivanja baltičkog energetskeg tržišta u području električne energije (BEMIP Elektroenergetika): međusobna povezivanja među državama članicama i unutarnji dalekovodi u baltičkoj regiji kako bi se potaknula integracija tržišta, integrirali sve veći udjeli obnovljivih izvora energije u regiji i povećala sigurnost opskrbe i sigurnost mreže.

Dotične države članice: Danska, Njemačka, Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Finska i Švedska.

2. PRIORITETNI KORIDORI ODOBALNE MREŽE

- (4) Odobalne mreže sjevernih mora (NSOG): razvoj odobalne elektroenergetske mreže, razvoj integrirane odobalne elektroenergetske mreže te, prema potrebi, mreže vodika i povezani interkonekcijski vodovi u Sjevernome moru, Irskome moru, Keltskome moru, La Mancheu i susjednim vodama za prijenos električne energije ili, prema potrebi, transport vodika iz obnovljivih izvora energije na moru do centara potrošnje i skladišta ili u cilju povećanja prekogranične razmjene energije iz obnovljivih izvora **i povećanja sigurnosti opskrbe i sigurnosti mreže.**

Dotične države članice: Belgija, Danska, Njemačka, Irska, Francuska, Luksemburg, Nizozemska i Švedska.

- (5) Odobalne mreže u okviru Plana međusobnog povezivanja baltičkog energetskeg tržišta (BEMIP odobalno): razvoj odobalne elektroenergetske mreže, razvoj integrirane odobalne elektroenergetske mreže, kao i, prema potrebi, razvoj mreže vodika i povezani interkonekcijski vodovi u Baltičkom moru i susjednim vodama za prijenos električne energije ili, prema potrebi, transport vodika iz obnovljivih izvora energije na moru do centara potrošnje i skladišta ili u cilju povećanja prekogranične razmjene energije iz obnovljivih izvora **i povećanja sigurnosti opskrbe i sigurnosti mreže.**

Dotične države članice: Danska, Njemačka, Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Finska i Švedska.

- (6) Južne i zapadne odobalne mreže (SW odobalno): razvoj odobalne elektroenergetske mreže, razvoj integrirane odobalne elektroenergetske mreže, kao i, prema potrebi, razvoj mreže vodika i povezani interkonekcijski vodovi u Sredozemnome moru, među ostalim u Kadiškom zaljevu, i susjednim vodama za prijenos električne energije ili, prema potrebi, transport vodika iz obnovljivih izvora energije na moru do centara potrošnje i skladišta ili u cilju povećanja prekogranične razmjene energije iz obnovljivih izvora **i povećanja sigurnosti opskrbe i sigurnosti mreže.**

Dotične države članice: Grčka, Španjolska, Francuska, Italija, Malta i Portugal.

- (7) Južne i istočne odobalne mreže (SE odobalno): razvoj odobalne elektroenergetske mreže, razvoj integrirane odobalne elektroenergetske mreže, kao i, prema potrebi, razvoj mreže vodika i povezani interkonekcijski vodovi u Sredozemnome moru, Crnome moru i susjednim vodama za prijenos električne energije ili, prema potrebi, transport vodika iz obnovljivih izvora energije na moru do centara potrošnje i skladišta ili u cilju povećanja prekogranične razmjene energije iz obnovljivih izvora **i povećanja sigurnosti opskrbe i sigurnosti mreže.**

Dotične države članice: Bugarska, Hrvatska, Grčka, Italija, Cipar, Rumunjska i Slovenija.

- (8) Atlantske odobalne mreže: razvoj odobalne elektroenergetske mreže ili razvoj integrirane odobalne elektroenergetske mreže i povezani interkonekcijski vodovi u vodama Sjevernog Atlantskog oceana za prijenos električne energije iz obnovljivih izvora energije na moru do centara potrošnje i skladišta te u cilju povećanja prekogranične razmjene električne energije i **povećanja sigurnosti opskrbe i sigurnosti mreže**.

Dotične države članice: Irska, Španjolska, Francuska i Portugal.

3. PRIORITETNI KORIDORI ZA VODIK I ELEKTROLIZATORI

- (9) Interkonekcije za vodik u zapadnoj Europi (HI Zapad): infrastruktura za vodik i prenamjena infrastrukture za plin, čime se omogućuje uspostava integriranog sustava za vodik, kojim se izravno ili neizravno (putem interkonekcija s trećom zemljom) povezuju zemlje u regiji i ispunjavaju njihove konkretne potrebe za infrastrukturom za vodik, čime se podupire stvaranje mreže na razini Europske unije za transport vodika u Uniji.

Elektrolizatori: podupiranje uvođenja aplikacija za pretvaranje električne energije u plin kako bi se omogućilo smanjenje emisija stakleničkih plinova i doprinijelo sigurnom, učinkovitom i pouzdanom radu sustava i integraciji pametnog energetskog sustava u Uniji.

Dotične države članice: Belgija, Češka, Danska, Njemačka, Irska, Španjolska, Francuska, Italija, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Austrija, Portugal.

- (10) Interkonekcije za vodik u srednjoistočnoj i jugoistočnoj Europi (HI Istok): infrastruktura za vodik i prenamjena infrastrukture za plin, čime se omogućuje uspostava integriranog sustava za vodik, kojim se izravno ili neizravno (putem interkonekcija s trećom zemljom) povezuju zemlje u regiji i ispunjavaju njihove konkretne potrebe za infrastrukturom za vodik, čime se podupire stvaranje mreže na razini Europske unije za transport vodika u Uniji.

Elektrolizatori: podupiranje uvođenja aplikacija za pretvaranje električne energije u plin kako bi se omogućilo smanjenje emisija stakleničkih plinova i doprinijelo sigurnom, učinkovitom i pouzdanom radu sustava i integraciji pametnog energetskeg sustava u Uniji.

Dotične države članice: Bugarska, Češka, Njemačka, Grčka, Hrvatska, Italija, Cipar, Mađarska, Austrija, Poljska, Rumunjska, Slovenija i Slovačka.

- (11) Plan međusobnog povezivanja baltičkog energetskeg tržišta u području vodika (BEMIP Vodik): infrastruktura za vodik i prenamjena infrastrukture za plin, čime se omogućuje uspostava integriranog sustava za vodik, kojim se izravno ili neizravno (putem interkonekcija s trećom zemljom) povezuju zemlje u regiji i ispunjavaju njihove konkretne potrebe za infrastrukturu za vodik, čime se podupire stvaranje mreže na razini Europske unije za transport vodika u Uniji.

Elektrolizatori: podupiranje uvođenja aplikacija za pretvaranje električne energije u plin kako bi se omogućilo smanjenje emisija stakleničkih plinova i doprinijelo sigurnom, učinkovitom i pouzdanom radu sustava i integraciji pametnog energetskeg sustava u Uniji.

Dotične države članice: Danska, Njemačka, Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Finska i Švedska.

4. PRIORITETNA TEMATSKA PODRUČJA

- (12) Uvođenje pametnih elektroenergetskih mreža: usvajanje tehnologija pametnih mreža u Uniji kako bi se učinkovito integriralo ponašanja i djelovanja svih korisnika povezanih s elektroenergetskom mrežom, posebno proizvodnju velikih količina električne energije iz obnovljivih ili distribuiranih izvora energije i odgovor potrošača na potražnju, pohranu energije, električna vozila i ostale izvori fleksibilnosti te, osim toga, kad je riječ o otocima i otočnim sustavima, smanjenje energetske izoliranosti, podupiranje inovativnih i drugih rješenja koja uključuju najmanje dvije države članice sa znatnim pozitivnim učinkom na energetske i klimatske ciljeve Unije i njezin cilj klimatske neutralnosti do 2050. te znatno doprinošenje održivosti otočnog energetskog sustava i energetskog sustava Unije.

Dotične države članice: sve.

- (13) Prekogranična mreža ugljikova dioksida: razvoj infrastrukture za transport i skladištenje ugljikova dioksida među državama članicama i sa susjednim trećim zemljama za hvatanje i skladištenje ugljikova dioksida uhvaćenog iz industrijskih postrojenja u svrhu trajnog geološkog skladištenja, kao i korištenja ugljikova dioksida za sintetičke ložive plinove, što dovodi do trajne neutralizacije ugljikova dioksida.

Dotične države članice: sve.

PRILOG II.

KATEGORIJE ENERGETSKE INFRASTRUKTURE

Kategorije energetske infrastrukture koju treba razvijati u cilju realizacije prioriteta energetske infrastrukture utvrđenih u Prilogu I. su sljedeće:

- (1) za električnu energiju:
 - (a) nadzemni prijenosni vodovi visokog i iznimno visokog napona koji prelaze granicu ili se nalaze unutar državnog područja države članice, uključujući isključiv gospodarski pojas, ako su projektirani za napon od 220 kV ili veći te podzemni i podmorski prijenosni kabeli ako su projektirani za napon od 150 kV ili veći. Za države članice i male izolirane sustave s općim prijenosnim sustavom nižeg napona ti su pragovi napona jednaki najvišoj razini napona u njihovim elektroenergetskim sustavima;
 - (b) sva oprema ili instalacije koje pripadaju kategoriji energetske infrastrukture iz točke (a) kojima se omogućuje prijenos električne energije iz obnovljivih izvora na moru s lokacija za odobalnu proizvodnju energije (energetska infrastruktura za električnu energiju iz obnovljivih izvora na moru);
 - (c) pojedinačna ili zajednička postrojenja za skladištenje energije namijenjeni za trajno ili privremeno skladištenje energije u nadzemnoj ili podzemnoj infrastrukturi ili na geološkim lokacijama, pod uvjetom da su izravno povezani s visokonaponskim prijenosnim [...] ili distribucijskim vodovima [...].

- (d) sva oprema ili instalacije bitne za zaštićen, siguran i učinkovit rad sustava navedenih u točkama (a), (b) i (c), uključujući sustave za zaštitu, otpornost, praćenje, kontrolu i digitalizaciju opreme ili instalacija za sve razine napona i trafostanice;
- (e) [...]
- (f) sva oprema ili instalacije bitne za siguran i učinkovit rad postojećih elemenata mreže visokog i **vrlo visokog** napona, koje se odnose na opremu ili instalacije za praćenje, kontrolu i digitalizaciju;
- (g) pametne elektroenergetske mreže: sva oprema ili instalacije, digitalni sustavi i komponente kojima se integriraju informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) putem operativnih digitalnih platformi, kontrolnih sustava i senzorskih tehnologija na razini prijenosa te srednjenaponske i visokonaponske distribucije, s ciljem osiguravanja učinkovitije i inteligentnije mreže za prijenos i distribuciju električne energije, povećanog kapaciteta za integraciju novih oblika proizvodnje, skladištenja i potrošnje energije te olakšavanja novih poslovnih modela i tržišnih struktura, uključujući ulaganja u otoke i otočne sustave radi smanjenja energetske izoliranosti, podupiranje inovativnih i drugih rješenja koja uključuju najmanje dvije države članice sa znatnim pozitivnim učinkom na energetske i klimatske ciljeve Unije i njezin cilj klimatske neutralnosti do 2050. te znatno doprinošenje održivosti ot očnog energetskog sustava i Unije;

- (h) odobalne mreže za energiju iz obnovljivih izvora: sva oprema i instalacije koje pripadaju kategoriji energetske infrastrukture iz točke (a) i imaju dvojnu funkciju: međupovezanost i sustav za priključivanje na odobalnu mrežu na lokaciji za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na moru u dvjema državama članicama ili više njih i trećoj zemlji, uključujući produžetke te opreme do prve podstanice prijenosnog sustava na kopnu, kao i svaka odobalna oprema ili instalacija koja je nužna za zaštićeno, sigurno i učinkovito funkcioniranje, uključujući sustave zaštite, praćenja i kontrole, te potrebne trafostanice ako se njima također osigurava interoperabilnost tehnologije, među ostalim, kompatibilnost sučelja među različitim tehnologijama;

(2) za vodik:

- (a) cjevovodi za transport vodika, uglavnom pod visokim tlakom, uključujući prenamjenu infrastrukture za prirodni plin, koji na transparentnoj i nediskriminirajućoj osnovi omogućuju pristup većem broju korisnika mreže;
- (b) postrojenja za skladištenje koja su povezana s visokotlačnim cjevovodima za vodik iz točke (a);
- (c) objekti za prihvrat, skladištenje i uplinjavanje ili dekompresiju ukapljenog vodika ili vodika ugrađenog u druge kemijske tvari u cilju ubrizgavanja vodika, ako je primjenjivo, u mrežu;
- (d) sva oprema ili instalacije koji su bitni za zaštićen, siguran i učinkovit rad sustava vodika ili omogućivanje dvosmjernog kapaciteta, uključujući kompresorske stanice.

Svi objekti navedeni u točkama od (a) do (d) mogu biti novoizgrađeni ili prenamijenjeni iz objekata za prirodni plin u objekte za vodik ili njihova kombinacija;

(3) za objekte za elektrolizu:

(a) elektrolizatori:

i. koji imaju kapacitet od najmanje [...] **150 MW**, koji osigurava jedan elektrolizator ili skup elektrolizatora koji čine jedan koordinirani projekt; i

ii. kod kojih se proizvodnja smatra niskougljičnim vodikom u skladu s Direktivom (EU) 2024/1788 ako je riječ o niskougljičnom vodikom ili obnovljivim gorivom nebiološkog podrijetla u skladu s Direktivom (EU) 2018/2001; i

iii. koji imaju funkciju povezanu s mrežom za elektroenergetske mreže i mreže vodika, posebno s obzirom na sveukupnu fleksibilnost sustava i sveukupnu učinkovitost sustava tih dviju mreža;

(b) pripadajuća oprema, uključujući priključivanje cjevovoda na mrežu;

(4) za ugljikov dioksid:

(a) namjenski cjevovodi, osim mreže proizvodnih plinova, koji se upotrebljavaju za transport ugljikova dioksida iz više izvora, za potrebe trajnog geološkog skladištenja ugljikova dioksida na temelju Direktive 2009/31/EZ;

(b) fiksni objekti za ukapljivanje i privremeno skladištenje ugljikova dioksida i pretvarači ugljikova dioksida radi njegova daljnjeg transporta cjevovodima i namjenskim načinima prijevoza kao što su brodovi, teglenice, kamioni i vlakovi;

- (c) ne dovodeći u pitanje bilo kakvu zabranu geološkog skladištenja ugljikova dioksida u nekoj državi članici, postrojenja na površini i postrojenja za utiskivanje povezana s infrastrukturom unutar geološke formacije koji se u skladu s Direktivom 2009/31/EZ koriste za trajno geološko skladištenje ugljikova dioksida, ako ne uključuju korištenje ugljikova dioksida za poboljšano prikupljanje ugljikovodika i ako su potrebni za omogućivanje prekograničnog transporta i skladištenja ugljikova dioksida;
 - (d) sva oprema ili instalacije koje su bitne za pravilan, siguran i učinkovit rad dotičnog sustava, uključujući sustave zaštite, praćenja i kontrole.
- (5) Kad je riječ o sigurnosti, otpornosti i popravcima postojeće elektroenergetske infrastrukture:**
- (a) sva oprema ili instalacije, uključujući povezane radove koje su prijeko potrebne za njihovo uvođenje, koje su posebno projektirane za pružanje zaštite i osiguravanje otpornosti postojećih kritičnih elemenata mreže na temelju Uredbe (EU) 2019/943 ili interkonekcijskih vodova između Malte i Italije ili interkonekcijskih vodova između najmanje jedne države članice i ugovorne stranke Energetske zajednice ili treće zemlje, fizički su izravno povezane s njima i ključne su za siguran, zaštićen i učinkovit rad sustava;**
 - (b) sve kritične komponente ili instalacije, uključujući relevantne radove, koje su posebno namijenjene hitnom popravku štete nastale zbog namjernog poremećaja ili regionalne rezerve kritičnih komponenata za hitne slučajeve, za postojeće kritične elemente mreže na temelju Uredbe (EU) 2019/943 koji su se prethodno financirali iz Instrumenta za povezivanje Europe ili koji su podmorske infrastrukture koje su dio prekogranične visokonaponske kritične elektroenergetske mreže, koji prelaze međunarodne vode, kapaciteta od najmanje 350 MW, ili za interkonekcijske vodove između Malte i Italije ili za interkonekcijske vodove između najmanje jedne države članice i ugovorne stranke Energetske zajednice ili treće zemlje, pod uvjetom da takva komponenta:**

- i. namijenjena je brzom uvođenju kako bi se osigurao kontinuitet rada i pravodobna obnova prijenosnog kapaciteta;**
- ii. namijenjena je privremenoj ili trajnoj integraciji u popravljenu infrastrukturu nakon uvođenja;**
- iii. pruža se u svrhe hitnih popravaka, te nije prvenstveno namijenjena rutinskom održavanju, planiranoj zamjeni ili redovitoj nadogradnji infrastrukture;**
- iv. nije komponenta, oprema ili materijal isključivo logističke prirode; i**
- v. ključna je za siguran, zaštićen i učinkovit rad sustava.**

Nakon namjernih poremećaja, ako je to primjereno i potrebno kako bi se osigurao siguran, zaštićen i učinkovit rad sustava ili pravodobna obnova prijenosnog kapaciteta, Komisija procjenjuje bi li potporu za takve mjere popravka trebalo pružiti u okviru Instrumenta za povezivanje Europe. Financiranje mjera popravka koje se odnose na navedene kritične elemente mreže iznimno je i odobrava se samo ako nije dostupno dostatno alternativno financiranje. U tom se slučaju u roku od tri mjeseca objavljuje zaseban poziv na podnošenje prijedloga za projekte od zajedničkog interesa koji se odnosi na projekte popravka koji se mogu prijaviti za status projekta od zajedničkog interesa. Ako se u okviru tog poziva na podnošenje prijedloga odabere projekt od zajedničkog interesa za koji je potrebno financiranje u okviru Instrumenta za povezivanje Europe, u roku od tri mjeseca objavljuje se poseban poziv na podnošenje prijedloga za financiranje iz tog instrumenta.

PRILOG III.

REGIONALNI POPISI PROJEKATA

1. PRAVILA ZA SKUPINE

- (1) Kad je riječ o energetskej infrastrukturi koja je u nadležnosti nacionalnih regulatornih tijela, svaka se skupina sastoji od predstavnika država članica, nacionalnih regulatornih tijela, TSO-ova, kao i Komisije, Agencije, tijela EU-a za ODS-ove te ENTSO-a za električnu energiju ili ENNOH-a.

Kad je riječ o ostalim kategorijama energetske infrastrukture svaka se skupina sastoji od Komisije i predstavnika država članica i nositelja projekata na koje se odnosi svaki od relevantnih prioriteta utvrđenih u Prilogu I.

- (2) Ovisno o broju projekata koji su predloženi za uvrštavanje na Unijin popis, regionalnim infrastrukturnim nedostacima i razvoju tržišta, skupine i tijela odlučivanja skupina mogu se prema potrebi podijeliti, spojiti ili sastati u različitim sastavima kako bi raspravljali o pitanjima koja su zajednička svim skupinama putem skupine TEN-E ili koja se odnose isključivo na određene regije. Takva pitanja mogu, među ostalim, biti povezana s dosljednošću među regijama ili s potencijalno prevelikim brojem predloženih projekata uvrštenih u nacrt regionalnih popisa.
- (3) Svaka skupina organizira svoj rad u skladu s aktivnostima regionalne suradnje na temelju članaka 31. i 65. Uredbe (EU) 2024/1789, članka 80. Direktive (EU) 2024/1788, članka 34. Uredbe (EU) 2019/943 i članka 61. Direktive (EU) 2019/944 te u okviru drugih postojećih struktura za regionalnu suradnju.
- (4) U svrhu realizacije relevantnih prioritetnih koridora i područja energetske infrastrukture navedenih u Prilogu I., svaka skupina prema potrebi poziva nositelje projekta koji bi mogao biti prihvatljiv za odabir kao projekt od zajedničkog interesa ili projekt od uzajamnog interesa, kao i predstavnike nacionalnih uprava, regulatornih tijela i civilnog društva te TSO-ove iz trećih zemalja.

- (5) Za prioritetne koridore energetske infrastrukture utvrđene u odjeljku 2. Priloga I. svaka skupina prema potrebi poziva predstavnike država članica bez izlaza na more, nadležnih tijela, nacionalnih regulatornih tijela i TSO-ova.
- (6) Svaka skupina na sastanke prema potrebi poziva organizacije koje predstavljaju relevantne dionike, uključujući predstavnike iz trećih zemalja, i, ako se to smatra prikladnim, izravno dionike, uključujući proizvođače, ODS-ove, dobavljače, potrošače, lokalno stanovništvo i organizacije za zaštitu okoliša iz Unije kako bi podijelili svoje konkretno stručno znanje. Svaka skupina organizira rasprave ili savjetovanja kad je to potrebno za provedbu njezinih zadaća.
- (7) Kad je riječ o sastancima skupina, Komisija na platformi dostupnoj dionicima objavljuje interna pravila, ažurirani popis organizacija članica, redovito ažurirane informacije o napretku rada, dnevne redove sastanaka te zapisnike sa sastanaka, ako su dostupni. Rasprave tijela odlučivanja skupina i rangiranje projekata u skladu s člankom 4. stavkom 5. povjerljivi su. Sve odluke koje se odnose na funkcioniranje i rad skupina donose se konsenzusom između država članica i Komisije.
- (8) Komisija, Agencija i skupine teže ka dosljednosti između skupina. Stoga Komisija i Agencija osiguravaju, prema potrebi, razmjenu informacija među dotičnim skupinama o radu od međuregionalnog interesa.
- (9) Sudjelovanje nacionalnih regulatornih tijela i Agencije u skupinama ne ugrožava izvršenje njihovih ciljeva i dužnosti na temelju ove Uredbe ili Uredbe (EU) 2019/942, članaka 77., 78. i 79. Direktive (EU) 2024/1788 i članaka 58., 59. i 60. Direktive (EU) 2019/944.

2. POSTUPAK UTVRĐIVANJA REGIONALNIH POPISA

- (1) Nositelji projekta potencijalno prihvatljivog za odabir kao projekta s Unijina popisa koji žele dobiti taj status podnose skupini zahtjev za odabir kao projekta s Unijina popisa koji uključuje:
- (a) procjenu doprinosa njihovih projekata provedbi prioriteta navedenih u Prilogu I.;
 - (b) relevantnu kategoriju projekta iz Priloga II.;
 - (c) analizu ispunjenja relevantnih kriterija utvrđenih u članku 4.;
 - (d) za projekte koji su dovoljno razvijeni, analizu troškova i koristi koja je u skladu s metodologijama iz članka 14. i koju je za kategorije energetske infrastrukture koje se odnose na električnu energiju obuhvaćenu točkom 1. podtočkama (a), (b), (c), (d), (f) i (h) Priloga II., na vodik obuhvaćen točkom 2. Priloga II. i na elektrolizatore obuhvaćene točkom 3. Priloga II. proveo ENTSO za električnu energiju ili ENNOH, ovisno o slučaju, u okviru desetogodišnjeg plana razvoja mreže na razini Unije;
 - (e) informacije o njihovim krajnjim stvarnim vlasnicima i njihovoj unutarnjoj vlasničkoj strukturi, s kojima Komisija i članovi tijela za donošenje odluka na visokoj razini postupaju kao s povjerljivima na propisno obrazložen zahtjev nositelja projekta u slučaju poslovnih tajni / povjerljivih poslovnih informacija;

- (f) za projekte od uzajamnog interesa, neobvezujuće sporazume za konkretan projekt među vladama zemalja na koje se on izravno odnosi ili pisma potpore vlada zemalja na koje se on izravno odnosi u kojima izražavaju svoju izričitu potporu projektu i, za treću zemlju, potvrđuju svoju izričitu predanost poštovanju sličnog vremenskog okvira za ubranu provedbu i drugih mjera politike i regulatornih mjera potpore koje se primjenjuju na projekte od zajedničkog interesa u Uniji u skladu s člankom 4. stavkom 2. točkom (f), a, za kategorije energetske infrastrukture koje se odnose na električnu energiju obuhvaćene točkom 1. podtočkama (a), (d) ili (h), preliminarnu studiju sigurnosti i stabilnosti mreže koju su proveli operatori prijenosnih sustava i kojom se potvrđuje da se projekt može u potpunosti integrirati u elektroenergetske mreže dotičnih zemalja;
- (g) sve druge informacije relevantne za evaluaciju projekta.
- (2) Projekti s popisa Unije koji su dobili regulatorno odobrenje ili za koje je donesena konačna odluka o ulaganju kojom se u dovoljnoj mjeri jamči izgradnja projekta ili projekti čija je izgradnja u tijeku i koji pokazuju dovoljan napredak u godišnjem izvješću koje se zahtijeva na temelju članka 5. [...] **ostaju na popisu Unije** i za njih se ne zahtijeva ponovno podnošenje informacija [...] na temelju **podtočaka** od (a) do (f) [...] točke 1., **osim ako država članica na čije se državno područje projekt odnosi ne odobri uvrštenje projekta u skladu člankom 3. stavkom 3. točke (a).** Svi primatelji osiguravaju povjerljivost poslovno osjetljivih informacija.

- (3) Predloženi projekti za prijenos i skladištenje električne energije od zajedničkog interesa i uzajamnog interesa koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 1. podtočkama (a), (b), (c), (d), (f) i (h) Priloga II. ovoj Uredbi, ovisno o slučaju, projekti su koji su dio posljednjeg dostupnog desetogodišnjeg plana razvoja mreže na razini Unije za električnu energiju, koji je izradio ENTSO za električnu energiju u skladu s člankom 30. Uredbe (EU) 2019/943. Predloženi projekti od zajedničkog interesa za prijenos električne energije koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 1. podtočkama (b) i (h) Priloga II. ovoj Uredbi projekti su koji proizlaze iz razvoja integrirane odobalne mreže i pojačanja mreže iz članka 15. stavka 2. ove Uredbe i u skladu su s njima.
- (4) Predloženi projekti od zajedničkog interesa i projekti od uzajamnog interesa u području vodika koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točkama 2. i 3. Priloga II. ovoj Uredbi projekti su koji su dio posljednjeg dostupnog desetogodišnjeg plana razvoja mreže na razini Unije za vodik, koji je izradio ENNOH [...] na temelju članka 60. Uredbe (EU) 2024/1789.
- (5) Do 30. lipnja 2027. i potom za svaki desetogodišnji plan razvoja mreže na razini Unije, ENTSO za električnu energiju i ENNOH izdaju ažurirane smjernice za uključivanje projekata u svoj desetogodišnji plan razvoja mreže na razini Unije iz točaka 3. i 4. kako bi se osiguralo jednako postupanje i transparentnost postupka. Za sve projekte na Unijinu popisu koji je u to vrijeme na snazi u smjernicama se uspostavlja pojednostavnjeni postupak uključivanja u desetogodišnje planove razvoja mreže na razini Unije, pri čemu se u obzir uzimaju dokumentacija i podaci koji su već dostavljeni tijekom prethodnih postupaka izrade desetogodišnjih planova razvoja mreže na razini Unije pod uvjetom da su dokumentacija i dostavljeni podaci i dalje valjani.

ENTSO za električnu energiju i ENNOH savjetuju se s Komisijom i Agencijom o svojim nacrtima smjernica za uključivanje projekata u desetogodišnje planove razvoja mreže na razini Unije i uzimaju u obzir njihove preporuke prije objave konačnih smjernica.

- (6) ENTSO za električnu energiju i ENNOH pružaju informacije skupini za TEN-E o tome kako su primjenjivali smjernice za evaluaciju uključivanja u desetogodišnje planove razvoja mreže na razini Unije.
- (7) Predloženi projekti za transport i skladištenje ugljikova dioksida koji pripadaju kategoriji energetske infrastrukture iz točke 4. Priloga II. predstavljaju se kao dio plana za razvoj prekogranične infrastrukture za transport i skladištenje ugljikova dioksida koji izrađuju najmanje dvije države članice, a Komisiji ga predstavljaju dotične države članice ili subjekti koje su odredile te države članice.
- (8) Za projekte koji su u njihovoj nadležnosti nacionalna regulatorna tijela i Agencija, uzimajući u obzir regionalnu suradnju na temelju članka 80. Direktive (EU) 2024/1788 i članka 61. Direktive (EU) 2019/944, provjeravaju dosljednost primjene kriterija i metodologije analize troškova i koristi za pojedini projekt na temelju članka 14. ove Uredbe te evaluiraju prekograničnu važnost i napredak postignut u pogledu projekata s Unijina popisa, uzimajući u obzir izvješća podnesena na temelju članka 5. stavka 4. ove Uredbe. Svoju procjenu predstavljaju skupini. Komisija osigurava da se kriteriji i metodologije iz članka 4. ove Uredbe i Priloga IV. primjenjuju na usklađen način kako bi se osigurala dosljednost u svim regionalnim skupinama.
- (9) Za sve projekte koji nisu obuhvaćeni točkom 8. ovog Priloga Komisija evaluira primjenu kriterija iz članka 4. ove Uredbe. Komisija uzima u obzir i mogućnost budućeg proširenja kako bi se uključile dodatne države članice. Komisija svoju procjenu predstavlja skupini. Kad je riječ o projektima koji se prijavljuju za status projekta od uzajamnog interesa, predstavnici trećih zemalja i regulatorna tijela pozivaju se na predstavljanje procjene.

- (10) Svaka država članica na čije se državno područje predloženi projekt ne odnosi, ali na koju može imati neto pozitivan učinak ili znatan učinak, na primjer na okoliš ili na rad energetske infrastrukture na njezinu državnom području, može skupini iznijeti svoje mišljenje i u njemu navesti relevantna pitanja.
- (11) Skupina ispituje, na zahtjev države članice iz te skupine, utemeljene razloge koje je država članica iznijela u skladu s člankom 3. stavkom 3. za neodobravanje projekta koji se odnosi na njezino državno područje.
- (12) Skupina razmatra primjenjuje li se načelo energetske učinkovitosti na prvom mjestu u pogledu utvrđivanja regionalnih infrastrukturnih potreba i u pogledu svakog od predloženih projekata. Skupina osobito prioritetskim smatra rješenja kao što su bežična rješenja, upravljanje potražnjom, nefosilna rješenja za fleksibilnost, rješenja za uređenje tržišta, provedba digitalnih rješenja i renoviranje zgrada, kad se procijeni da su iz perspektive cijelog sustava troškovno učinkovitija od izgradnje nove infrastrukture na strani opskrbe.
- (13) Skupina se sastaje kako bi ispitala i rangirala predložene projekte na temelju transparentne procjene projekata s pomoću kriterija iz članka 4. uzimajući u obzir procjenu nacionalnih regulatornih tijela ili, ako je riječ o projektima koji nisu u nadležnosti nacionalnih regulatornih tijela, procjenu Komisije.

- (14) Najkasnije dva mjeseca prije datuma donošenja *članka 22.* s Unijina popisa tijelo za donošenje odluka svake skupine donosi konačni popis predloženih projekata, poštujući odredbe iz članka 3. stavka 3., na temelju prijedloga skupina i uzimajući u obzir procjenu nacionalnih regulatornih tijela i Agencije te, ako je riječ o projektima koji nisu u nadležnosti nacionalnih regulatornih tijela, procjenu Komisije u skladu s točkom 9. i savjete Komisije, kako bi se osiguralo da je ukupan broj projekata s Unijina popisa toliki da se njima može upravljati, osobito na granicama u vezi s konkurentnim ili potencijalno konkurentnim projektima. Tijela skupina za donošenje odluka dostavljaju Komisiji konačne popise sa svim mišljenjima kako je navedeno u točki 10.
- (15) Ako bi na temelju nacrtu popisa ukupan broj predloženih projekata na Unijinu popisu bio toliki da se njima ne može upravljati, Komisija savjetuje svakoj dotičnoj skupini da na regionalni popis ne uvrsti projekte koje je dotična skupina najniže rangirala u skladu s rangiranjem utvrđenim na temelju članka 4. stavka 5.

PRILOG IV.

PRAVILA I POKAZATELJI U VEZI S KRITERIJIMA ZA PROJEKTE

- (1) Projekt od zajedničkog interesa sa znatnim prekograničnim učinkom jest projekt na državnom području države članice koji ispunjava sljedeće uvjete:
- (a) kad je riječ o projektima za prijenos električne energije iz točke 1. podtočaka (a), (b) i (d) [...] Priloga II., projekt povećava neto prijenosni kapacitet, **u usporedbi sa stanjem bez puštanja projekta u rad, za najmanje 400 megavata (MW) na granici te države članice s jednom ili više drugih država članica ili za najmanje 50 % neto prijenosnog kapaciteta na granici te države članice s bilo kojom drugom državom članicom; [...]**
 - (aa) kad je riječ o projektima za prijenos električne energije iz točke 1. podtočke (f) Priloga II., projekt povećava neto prijenosni kapacitet na granici te države članice s drugom državom članicom za najmanje 200 megavata (MW) u usporedbi sa stanjem bez puštanja projekta u rad;
 - (b) sva oprema i instalacije iz točke [...] 5.[...] podtočke (a) Priloga II. trebaju se uvesti na postojećim kritičnim elementima mreže, kako su definirani u članku 2. točki 69. Uredbe (EU) 2019/943, **ili na interkonekcijskim vodovima između Malte i Italije,** biti uključene u mjere definirane u planovima za pripravnost na rizike koje su pripremile države članice na temelju Uredbe o pripravnosti na rizike kako bi se uklonili rizici povezani s energetsom sigurnošću, i povećavati energetska sigurnost u najmanje još [...] **dvije** države članice;

- (bb) sva oprema i instalacije iz točke 5. podtočke (b) Priloga II. usmjerene su na rizike za energetska sigurnost, uključuju najmanje dva operatora prijenosnih sustava iz najmanje dvije države članice i povećavaju energetska sigurnost u najmanje dvije države članice, kako je navedeno u planu za pripravnost na rizike koji su države članice izradile na temelju Uredbe o pripravnosti na rizike;
- (c) kad je riječ o projektima za skladištenje električne energije iz točke 1. podtočke (c) Priloga II., projekt osigurava instalirani kapacitet od najmanje 225 MW i ima kapacitet za skladištenje kojim se omogućuje neto godišnja proizvodnja električne energije od 250 gigavatsati godišnje;
- (d) kad je riječ o projektima za pametne elektroenergetske mreže iz točke 1. podtočke (g) Priloga II., projekt je namijenjen opremi i instalacijama pri visokom i srednjem naponu i uključuje TSO-ove, TSO-ove i ODS-ove ili ODS-ove iz najmanje dvije države članice. Projekt može uključivati samo ODS-ove pod uvjetom da su iz najmanje dvije države članice i da je osigurana interoperabilnost. Projekt ispunjava najmanje dva od sljedećih kriterija: uključuje 50 000 korisnika, proizvođača, potrošača ili proizvođača-potrošača električne energije, obuhvaća područje potrošnje od najmanje 300 GW sati godišnje, najmanje 20 % potrošnje električne energije povezane s projektom potječe iz varijabilnih obnovljivih izvora ili se njime smanjuje energetska izoliranost međusobno nepovezanih sustava u jednoj državi članici ili više njih. Projekt ne treba uključivati zajedničku fizičku granicu. Za projekte povezane s malim izoliranim sustavima kako su definirani u članku 2. točki 42. Direktive (EU) 2019/944, uključujući otoke, te su razine napona jednake najvišoj razini napona u relevantnom elektroenergetskom sustavu;

- (e) kad je riječ o transportu vodika, projekt **omogućuje transport vodika preko granica dotičnih država članica** ili se postojeći kapacitet za prekogranični transport vodika na granici između dviju država članica povećava za najmanje 10 % u usporedbi sa stanjem prije puštanja projekta u rad, pri čemu je u dovoljnoj mjeri vidljivo da je projekt ključan dio planirane prekogranične mreže vodika te se u okviru njega daje dostatan dokaz o postojećim planovima i suradnji sa susjednim zemljama i mrežnim operatorima, ili za projekte kojima se smanjuje energetska izoliranost međusobno nepovezanih sustava u jednoj državi članici li više njih, cilj projekta je opskrbiti, izravno ili neizravno, najmanje dvije države članice;
- (f) kad je riječ o objektima za skladištenje ili prihvat vodika iz točke 2. Priloga II., cilj je projekta izravno ili neizravno opskrbljivati najmanje dvije države članice;
- (g) kad je riječ o elektrolizatorima, projektom se osigurava instalirani kapacitet od najmanje [...] **150 MW** koji osigurava jedan elektrolizator ili skup elektrolizatora koji čine jedan koordinirani projekt i donosi koristi najmanje dvjema državama članicama;
- (h) kad je riječ o prijenosu električne energije iz obnovljivih izvora na moru, projekt je projektiran za prenošenje električne energije s lokacija za odobalnu proizvodnju energije kapaciteta najmanje 500 MW i omogućuje prijenos električne energije u kopnenu **ili odobalnu** mrežu određene države članice, čime se povećava količina električne energije iz obnovljivih izvora koja je dostupna na unutarnjem tržištu. Projekt se **osobito** razvija u područjima [...] s niskim udjelom električne energije iz odobalnih obnovljivih izvora i ima znatan pozitivan učinak na energetske i klimatske ciljeve Unije i njezin cilj klimatske neutralnosti do 2050.;
- (i) kad je riječ o projektima u području ugljikova dioksida, projekt se koristi za transport i, ako je primjenjivo, skladištenje [...] ugljikova dioksida koji potječe iz najmanje dviju država članica.

- (2) Projekt od uzajamnog interesa sa znatnim prekograničnim učinkom ispunjava sljedeće uvjete:
- (a) kad je riječ o projektima od uzajamnog interesa u kategoriji utvrđenoj u točki 1. podtočkama (a), (d) i (h) Priloga II., projektom se povećava neto prijenosni kapacitet mreže na granici te države članice s jednom trećom zemljom te se osiguravaju znatne koristi za najmanje dvije zemlje na koje se projekt izravno ili neizravno odnosi;
 - (b) kad je riječ o projektima od uzajamnog interesa u kategoriji utvrđenoj u točki 2. podtočki (a) Priloga II., projektom se omogućuje transport vodika preko granice države članice s trećom zemljom te se osiguravaju znatne koristi za najmanje dvije zemlje na koje se projekt izravno ili neizravno odnosi;
 - (c) kad je riječ o projektima od uzajamnog interesa u kategoriji utvrđenoj u točki 4. Priloga II., najmanje dvije države članice i treća zemlja mogu upotrebljavati projekt za transport i skladištenje [...] ugljikova dioksida.
 - (d) **kad je riječ o projektima od uzajamnog interesa koji se odnose na kategoriju utvrđenu u točki 5. Priloga II., potrebno ih je uvesti na postojeće interkonekcijske vodove između Unije i ugovornih stranaka Energetske zajednice ili trećih zemalja, povećati energetske sigurnost barem u državi članici i ugovornoj stranci Energetske zajednice ili trećoj zemlji, uključiti ih u planove za pripravnost na rizike koje dotične države članice utvrđuju na temelju Uredbe o pripravnosti na rizike te uključiti najmanje dva operatora prijenosnih sustava iz najmanje jedne države članice i jednu ugovornu stranku Energetske zajednice ili treću zemlju.**

- (3) Kad je riječ o projektima koji pripadaju kategorijama energetske infrastrukture utvrđenima u točki 1. podtočkama (a), (b), (c), (d), (f) i (h) Priloga II., kriteriji navedeni u članku 4. evaluiraju se na sljedeći način:
- (a) **smanjenje emisija stakleničkih plinova, osobito** prijenosom proizvodnje energije iz **varijabilnih** obnovljivih izvora u glavne centre potrošnje i skladišta, koje se mjeri u skladu s analizom iz posljednjeg dostupnog desetogodišnjeg plana razvoja elektroenergetske mreže na razini Unije, posebno:
- i. kad je riječ o prijenosu električne energije iz točke 1. podtočaka (a), (b), (d), (f) i (h) Priloga II., procjenjivanjem kapaciteta proizvodnje energije iz obnovljivih izvora **i niskougličnih izvora energije** (prema tehnologiji, u megavatima), koja je povezana i prenesena zahvaljujući projektu, u usporedbi s količinom planiranog ukupnog proizvodnog kapaciteta iz tih vrsta obnovljivih **i niskougličnih** izvora energije u dotičnoj državi članici u skladu s nacionalnim energetskim i klimatskim planovima koje su države članice dostavile u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999, **kao i s procjenom izbjegnutog ograničavanja proizvodnje električne energije iz varijabilnih obnovljivih izvora;**
 - ii. kad je riječ o skladištenju energije iz točke 1. podtočke (c) Priloga II., usporedbom novog kapaciteta predviđenog projektom s ukupnim postojećim kapacitetom za istu tehnologiju skladištenja u području analize iz Priloga V.;

- (b) integracija tržišta, tržišno natjecanje i fleksibilnost sustava, koji se mjere u skladu s analizom iz posljednjeg dostupnog desetogodišnjeg plana razvoja elektroenergetske mreže na razini Unije, posebno:
- i. kad je riječ o prekograničnim projektima, uključujući projekte ponovnog ulaganja, izračunom učinka na prijenosnu sposobnost mreže u oba smjera protoka energije izmjerenog u odnosu na količinu električne energije (u megavatima) i njihova doprinosa postizanju cilja međupovezanosti, a kad je riječ o projektima sa znatnim prekograničnim učinkom, izračunom učinka na prijenosnu sposobnost mreže na granicama između dotičnih država članica, između dotičnih država članica i treće zemlje ili unutar dotičnih država članica te na ravnotežu ponude i potražnje i rad mreža u dotičnim državama članicama;
 - ii. kad je riječ o području analize iz Priloga V., procjenom učinka projekta u odnosu na troškove proizvodnje i prijenosa te razvoja i konvergencije tržišnih cijena za cjelokupni energetska sustav u okviru različitih scenarija planiranja, posebno vodeći računa o promjenama nastalima prema važnosti;
- (c) sigurnost opskrbe, interoperabilnost i siguran rad sustava, koji se mjere u skladu s analizom provedenom u posljednjem dostupnom desetogodišnjem planu razvoja elektroenergetske mreže na razini Unije, posebno procjenom učinka projekta na očekivani gubitak opterećenja za područje analize iz Priloga V. u smislu adekvatnosti proizvodnje i prijenosa za skup karakterističnih razdoblja opterećenja, uzimajući u obzir očekivane promjene ekstremnih vremenskih uvjeta povezanih s klimom i njihov učinak na otpornost infrastrukture. Prema potrebi, mjeri se učinak projekta na samostalnu i pouzdanu kontrolu rada sustava i usluga [...];

- (d) u obzir se treba uzeti posebna situacija s kojom se suočavaju periferne i otočne države članice čije su fizičke mogućnosti za povezivanje s drugim državama članicama EU-a ograničene, što se mjeri u skladu s analizom iz posljednjeg dostupnog desetogodišnjeg plana razvoja elektroenergetske mreže na razini Unije.
- (4) Kad je riječ o projektima koji pripadaju kategoriji energetske infrastrukture utvrđenoj u točki 1. podtočki (g) Priloga II., kriteriji navedeni u članku 4. evaluiraju se na sljedeći način:
- (a) razina održivosti, koja se mjeri na temelju procjene mogućnosti mreža za priključivanje i prijenos varijabilne energije iz obnovljivih izvora;
 - (b) sigurnost opskrbe, koja se mjeri procjenom gubitaka u distribucijskim ili prijenosnim mrežama ili u oba slučaja, postotka iskorištenosti (tj. prosječnog opterećenja) sastavnih dijelova elektroenergetske mreže, raspoloživosti sastavnih dijelova mreže (u vezi s planiranim i neplaniranim održavanjem) i utjecaja projekta na učinkovitost rada mreže te na trajanje i učestalost prekida, uključujući poremećaje povezane s klimom;
 - (c) integracija tržišta, koja se mjeri procjenom uvođenja inovacija u rad sustava, **međupovezanosti i smanjenja energetske izoliranosti**, [...] kao i razine integracije drugih sektora i omogućivanja novih poslovnih modela i tržišnih struktura;
 - (d) sigurnost mreže, fleksibilnost i kvaliteta opskrbe, koje se mjere procjenom inovativnog pristupa fleksibilnosti sustava, kibernetičke sigurnosti, učinkovitoj operabilnosti između razina TSO-ova i ODS-ova, sposobnosti uključivanja upravljanja potražnjom, skladištenja, mjera energetske učinkovitosti, troškovno učinkovite upotrebe digitalnih alata i IKT-a za praćenje i kontrolu, stabilnosti elektroenergetskog sustava te kvalitete napona.

- (5) Kad je riječ o projektima koji pripadaju kategoriji energetske infrastrukture utvrđenoj u točki 5. [...] podtočkama (a[...]) i (b) Priloga II., kriteriji navedeni u članku 4. evaluiraju se na sljedeći način:
- (a) sigurnost opskrbe, koja se mjeri postotkom iskorištenosti (tj. prosječnog opterećenja) sastavnih dijelova elektroenergetske mreže; raspoloživost sastavnih dijelova mreže i utjecaj projekta na učinkovitost rada mreže; trajanje i učestalost prekida, uključujući poremećaje povezane s klimom;
 - (b) sigurnost mreže, koja se mjeri procjenom sposobnosti sprečavanja znatnih incidenata s pomoću fizičkih i mjera kibernetičke sigurnosti.
- (6) Kad je riječ o vodikom koji pripada kategoriji energetske infrastrukture utvrđenoj u točki 2. Priloga II., kriteriji navedeni u članku 4. evaluiraju se na sljedeći način:
- (a) održivost, koja se mjeri kao doprinos projekta smanjenju emisija stakleničkih plinova u raznim primjenama u krajnjoj potrošnji u sektorima u kojima je teško smanjiti emisije, kao što su industrija ili promet, fleksibilnosti i mogućnosti sezonskog skladištenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, ili integraciji vodika iz obnovljivih izvora i niskougljičnog vodika kako bi se uvažile potrebe tržišta i promicao vodik iz obnovljivih izvora **u svrhu ostvarivanja Unijinih ciljeva**;
 - (b) integracija tržišta i interoperabilnost, koje se mjere izračunavanjem dodatne vrijednosti projekta za integraciju tržišnih područja i konvergenciju cijena u odnosu na sveukupnu fleksibilnost sustava;
 - (c) sigurnost opskrbe i fleksibilnost, koje se mjere izračunavanjem dodatne vrijednosti projekta za otpornost, raznolikost i fleksibilnost opskrbe vodikom;
 - (d) tržišno natjecanje, koje se mjeri procjenom doprinosa projekta diversifikaciji opskrbe, uključujući olakšavanje pristupa domaćim izvorima opskrbe vodikom.

- (7) Kad je riječ o projektima elektrolizatora koji pripadaju kategoriji energetske infrastrukture utvrđenoj u točki 3. Priloga II., kriteriji navedeni u članku 4. evaluiraju se na sljedeći način:
- (a) održivost **koja se mjeri smanjenjem emisija stakleničkih plinova i** procjenom udjela vodika iz obnovljivih izvora, ili niskougljičnog vodika, posebno iz obnovljivih izvora, koji ispunjava kriterije definirane u točki 3. podtočki (a) podpodtočki ii. Priloga II., a koji je integriran u mrežu, ili procjenom opsega upotrebe sintetičkih goriva tog podrijetla [...] **u svrhu ostvarivanja Unijinih ciljeva;**
 - (b) sigurnost opskrbe, koja se mjeri procjenom doprinosa zaštiti, stabilnosti i učinkovitosti rada mreže, među ostalim procjenom izbjegnuto ograničavanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora;
 - (c) omogućivanje usluga fleksibilnosti kao što su upravljanje potražnjom i skladištenje putem olakšavanja pametne integracije energetskog sektora stvaranjem poveznica s drugim nositeljima energije i sektorima, koje se mjeri procjenom smanjenja troškova u povezanim energetskim sektorima i sustavima, kao što su plinske mreže, mreže vodika, elektroenergetske i toplinske mreže, promet i industrija.
- (8) Kad je riječ o infrastrukturi ugljikova dioksida koja pripada kategoriji energetske infrastrukture utvrđenoj u točki 4. Priloga II., kriteriji navedeni u članku 4. evaluiraju se na sljedeći način:

- (a) održivost, koja se mjeri procjenom ukupnog očekivanog smanjenja emisija stakleničkih plinova tijekom životnog ciklusa projekta i nepostojanja **održivih** alternativnih tehnoloških rješenja kao što su, među ostalim, energetska učinkovitost i **elektrifikacija** [...] kako bi se postigla razina smanjenja stakleničkih plinova koja odgovara količini ugljikova dioksida koja se hvata u povezanim industrijskim postrojenjima o usporedivom trošku u usporedivom vremenskom okviru, uzimajući u obzir emisije stakleničkih plinova iz energije potrebne za hvatanje, transport i skladištenje ugljikova dioksida, prema potrebi, s obzirom na infrastrukturu, uključujući, ako je primjenjivo, druge potencijalne buduće upotrebe;
- (b) otpornost i sigurnost, koje se mjere procjenom sigurnosti infrastrukture;
- (c) ublažavanje opterećenja i rizika za okoliš stalnom neutralizacijom ugljikova dioksida.

PRILOG V.

ANALIZA TROŠKOVA I KORISTI ENERGETSKOG SUSTAVA

Metodologije analize troškova i koristi koje su razvili ENTSO za električnu energiju i ENNOH međusobno su usklađene te se njima u obzir uzimaju posebnosti sektora. Metodologije za usklađenu i transparentnu analizu troškova i koristi energetskog sustava za projekte na Unijinu popisu jedinstvene su za sve kategorije infrastrukture, osim ako su određena odstupanja opravdana. Njima se uzimaju u obzir troškovi u širem smislu, uključujući vanjske učinke, s obzirom na energetske i klimatske ciljeve Unije i njezin cilj klimatske neutralnosti do 2050. te su u skladu s načelima u nastavku.

- (1) Područje za analizu pojedinačnog projekta uključuje sve države članice i treće zemlje na čijem se području projekt nalazi, sve neposredno susjedne države članice i sve druge države članice u kojima projekt ima znatan učinak. U tu svrhu ENTSO za električnu energiju i ENNOH surađuju sa svim nadležnim operatorima sustava u relevantnim trećim zemljama. U slučaju projekata koji pripadaju kategoriji energetske infrastrukture utvrđenoj u točki 3. Priloga II. ENTSO za električnu energiju i ENNOH surađuju s nositeljem projekta i ako on nije operator sustava.
- (2) Svaka analiza troškova i koristi obuhvaća analize osjetljivosti koje se odnose na skup ulaznih podataka, ako je to primjenjivo, uključujući troškove proizvodnje i stakleničkih plinova te očekivani razvoj potražnje i ponude, među ostalim u pogledu obnovljivih izvora energije, te uključujući fleksibilnost potražnje i ponude, i dostupnost skladištenja, datum puštanja u rad raznih projekata u istom području analize, klimatske učinke i druge relevantne parametre.
- (3) U njima se na temelju relevantnog skupa višesektorskih ulaznih podataka utvrđuje analiza koju treba provesti putem utvrđivanja učinka sa svakim projektom i bez njega, što uključuje relevantne međuovisnosti s drugim projektima.

- (4) U njima se daju smjernice za razvoj i primjenu modela mreže i tržišta potrebnih za analizu troškova i koristi. Modeliranje omogućuje potpunu procjenu ekonomske koristi, među ostalim integracije tržišta, sigurnosti opskrbe, **otpornosti** i tržišnog natjecanja, kao i ukidanja energetske izoliranosti, te utjecaja na društvo, okoliš i klimu, među ostalim i međusektorskih učinaka. Metodologija je potpuno transparentna te uključuje pojedinosti o tome zašto se i kako izračunavaju koristi i troškovi te što uključuju.
- (5) U njima se objašnjava kako se načelo energetske učinkovitosti na prvom mjestu provodi u svim koracima desetogodišnjih planova razvoja mreže na razini Unije.
- (6) U njima se objašnjava da projekt neće ometati razvoj i uvođenje energije iz obnovljivih izvora.
- (7) Njima se osigurava utvrđivanje država članica na koje projekt ima neto pozitivan učinak, korisnika, država članica na koje projekt ima neto negativan učinak i nositelja troškova, koji mogu biti države članice koje nisu one na čijem je državnom području izgrađena infrastruktura.

- (8) Njima se uzimaju u obzir barem kapitalni rashodi, operativni rashodi i rashodi održavanja, kao i troškovi nastali za povezani sustav tijekom tehničkog životnog ciklusa cijelog projekta poput troškova prestanka rada i gospodarenja otpadom, uključujući vanjske troškove. U metodologijama se daju smjernice o diskontnim stopama, tehničkom životnom vijeku i preostaloj vrijednosti za upotrebu u izračunima troškova i koristi. Nadalje, one uključuju obveznu metodologiju za izračun omjera koristi i troška i neto sadašnje vrijednosti, kao i razlikovanje koristi u skladu s razinom pouzdanosti njihovih metoda procjene. U njima se također uzimaju u obzir metode za izračun utjecaja projekata na klimu i okoliš te njihova doprinosa energetske ciljevima Unije, kao što su ciljevi povećanja udjela obnovljive energije, energetske učinkovitosti i međupovezanosti.
- (9) Njima se osigurava da se za svaki projekt procjenjuju poduzete mjere prilagodbe klimatskim promjenama i da odražavaju troškove emisija stakleničkih plinova te da je procjena pouzdana i u skladu s drugim politikama Unije kako bi se omogućila usporedba s drugim rješenjima koja ne zahtijevaju novu infrastrukturu.

PRILOG VI.

SMJERNICE ZA TRANSPARENTNOST I SUDJELOVANJE JAVNOSTI

- (1) Priručnik o postupanju iz članka 9. stavka 1. sadržava barem sljedeće:
 - (a) specifikacije relevantnih propisa na kojima se temelje odluke i mišljenja za razne vrste relevantnih projekata od zajedničkog interesa, uključujući pravo o okolišu;
 - (b) popis relevantnih odluka i mišljenja koje treba ishoditi;
 - (c) imena i podatke za kontakt nadležnog tijela, drugih dotičnih tijela i glavnih dionika o kojima je riječ;
 - (d) tijek rada, s opisom svake faze postupka, uključujući okvirno razdoblje i sažet pregled postupka donošenja odluka za razne vrste relevantnih projekata od zajedničkog interesa;
 - (e) informacije o opsegu, strukturi i razini pojedinosti dokumenata koji se podnose uz zahtjev za donošenje odluka, uključujući kontrolni popis;
 - (f) faze i načine sudjelovanja javnosti u postupku;

- (g) način na koji nadležno tijelo, druga dotična tijela i nositelj projekta dokazuju da su mišljenja izražena tijekom javnih savjetovanja uzeta u obzir, na primjer navodeći izmjene unesene u pogledu lokacije i nacrt projekta, ili obrazlažući zašto takva mišljenja nisu uzeta u obzir;
 - (h) u mjeri u kojoj je to moguće, prijevode sadržaja na engleski jezik i [...] jezike **relevantnih** susjednih država članica, koje je potrebno izraditi u koordinaciji s [...] **njima** [...].
- (2) U detaljnom rasporedu iz članka 10. stavka 8. utvrđuju se barem:
- (a) odluke i mišljenja koje treba ishoditi;
 - (b) tijela, dionici i javnost na koje će se postupak vjerojatno odnositi;
 - (c) pojedine faze postupka i njihovo trajanje;
 - (d) ključne etape i njihovi rokovi s obzirom na sveobuhvatnu odluku koju treba donijeti;
 - (e) sredstva koja planiraju tijela i moguća dodatna sredstva koja budu potrebna.
- (3) Ne dovodeći u pitanje zahtjeve za javna savjetovanja u skladu s pravom o okolišu i **uzimajući u obzir nacionalne administrativne prakse**, u cilju povećanja sudjelovanja javnosti u postupku izdavanja dozvola i osiguravanja prethodne obaviještenosti i dijaloga s javnošću primjenjuju se sljedeća načela:

- (a) dionici na koje utječe projekt od zajedničkog interesa, uključujući relevantna nacionalna, regionalna i lokalna tijela, vlasnike zemljišta i građane koji žive u blizini projekta, opću javnost i njihova udruženja, organizacije ili skupine, detaljno se otvoreno i transparentno obavješćuju te se provodi savjetovanje s njima u ranoj fazi, na uključiv način, kada se mogući razlozi za zabrinutost javnosti još mogu uzeti u obzir. Prema potrebi, nadležno tijelo aktivno podupire aktivnosti koje poduzima nositelj projekta;
- (b) nadležna tijela osiguravaju da se postupci javnog savjetovanja za projekte od zajedničkog interesa grupiraju kad je to moguće, uključujući javna savjetovanja koja su već propisana nacionalnim pravom. Svako javno savjetovanje obuhvaća sva relevantna pitanja vezana uz određenu fazu postupka, a nijedno relevantno pitanje vezano uz određenu fazu postupka ne upućuje se na više od jednog javnog savjetovanja; međutim, jedno javno savjetovanje može se održati na više geografskih lokacija. Pitanja upućena na javno savjetovanje jasno se navode u priopćenju o javnom savjetovanju;
- (c) komentare i primjedbe moguće je dati samo u razdoblju od početka javnog savjetovanja do isteka roka;
- (d) nositelji projekta osiguravaju da se savjetovanje odvija tijekom razdoblja u kojemu je omogućeno otvoreno i uključivo sudjelovanje javnosti.

- (4) Koncept sudjelovanja javnosti uključuje barem informacije o sljedećem:
- (a) relevantnim i uključenim dionicima;
 - (b) predviđenim mjerama, među ostalim o predloženim općim lokacijama i datumima namjenskih sastanaka;
 - (c) vremenskom okviru;
 - (d) ljudskim resursima kojima su dodijeljene razne zadaće.
- (5) U kontekstu javnog savjetovanja koje se provodi prije podnošenja spisa zahtjeva, relevantne strane najmanje:
- (a) objavljuju u elektroničkom i, kad je to relevantno, tiskanom obliku informativni letak od najviše petnaest stranica u kojem se jasno i sažeto navode opis, namjena i preliminarni vremenski raspored razvojnih faza projekta, nacionalni plan razvoja mreže, razmatrani alternativni pravci, vrste i značajke mogućeg učinka, među ostalim prekograničnih i međunarodnih učinaka, te moguće mjere za ublažavanje; taj se informativni letak objavljuje prije početka savjetovanja te se u njemu navode i adrese internetskih stranica projekta od zajedničkog interesa iz članka 9. stavka 7., platforma za transparentnost iz članka 23. i priručnik o postupanju iz točke 1. ovog Priloga;
 - (b) objavljuju informacije o savjetovanju na internetskim stranicama projekta od zajedničkog interesa iz članka 9. stavka 7., na oglasnim pločama ureda lokalnih uprava i u najmanje jednoj lokalnoj medijskoj kući ili, ako je primjenjivo, u dvjema lokalnim medijskim kućama;

- (c) pisanim ili elektroničkim putem pozivaju relevantne dionike, udruženja, organizacije i skupine na namjenske sastanke na kojima se raspravlja o razlozima za zabrinutost.
- (6) Na internetskim stranicama projekta iz članka 9. stavka 7. objavljuje se najmanje sljedeće:
 - (a) datum posljednjeg ažuriranja internetskih stranica projekta;
 - (b) prijevodi njihova sadržaja na engleski jezik i na sve jezike država članica na koje se projekt odnosi ili na koje projekt ima znatan prekogranični učinak u skladu s točkom 1. Priloga IV.;
 - (c) informativni letak iz točke 5. ažuriran s najnovijim podacima o projektu;
 - (d) netehnički i redovito ažurirani sažetak trenutnog stanja projekta, uključujući geografske podatke, u kojem su, u slučaju ažuriranja, jasno navedene promjene u odnosu na prethodne verzije;
 - (e) plan provedbe iz članka 5. stavka 1. ažuriran s najnovijim podacima o projektu;
 - (f) sredstva koja je Unija dodijelila i isplatila za projekt;
 - (g) planovi projekta i javnog savjetovanja, u kojima se jasno navode datumi i mjesta javnih savjetovanja i rasprava te predviđena pitanja relevantna za te rasprave;
 - (h) podaci za kontakt radi dobivanja dodatnih informacija ili dokumenata;
 - (i) podaci za kontakt za slanje komentara i primjedbi tijekom javnih savjetovanja.

PRILOG VII.

IZVJEŠĆA O UTVRĐIVANJU INFRASTRUKTURNIH POTREBA

Okvirna metodologija koju je ACER razvio radi utvrđivanja infrastrukturnih potreba ENTSO-a za električnu energiju i ENNOH-a osigurava da je izvješće o utvrđivanju infrastrukturnih potreba iz članka 12. u skladu s načelima u nastavku.

- (1) Temelji se na središnjem scenariju iz članka 11. ove Uredbe i prema potrebi se dopunjuje daljnjom procjenom s pomoću **analize osjetljivosti** [...] središnjeg scenarija.
- (2) Slijedi međusektorski i integrirani pristup, pri čemu se uzima u obzir međusobna povezanost sektora električne energije, vodika i plina te, ako je primjenjivo, sektora centraliziranog grijanja i CO₂.
- (3) Osigurava da se potrebe utvrde s pomoću analize najučinkovitijeg zajedničkog doprinosa rješenja mreže za električnu energiju i vodik, uključujući bežična rješenja, nefosilna rješenja za fleksibilnost i druge alternative proširenju sustava, kako bi energetska mreža bila optimalna za postizanje energetske i klimatske ciljeve. Optimalna energetska mreža također bi trebala pružati sigurnost opskrbe i dovesti do veće integracije tržišta i konkurentnosti europske industrije povećanjem konvergencije cijena između odgovarajućih tržišta i zona trgovanja, kao i bolje elektroenergetske međupovezanosti.
- (4) Razmatra srednjoročno [...] i dugoročno razdoblje [...] **u skladu s vremenskim okvirom scenarija** na temelju realistične početne mreže za svako razdoblje, pri čemu se utvrđuju potrebe na granicama država članica i na nacionalnoj razini ako su od prekogranične važnosti, a uzima se u obzir i razvoj infrastrukture u trećim zemljama u skladu s prioritetima politike EU-a.

- (5) Odražava europsku perspektivu tako što se najprije utvrđuju prekogranične potrebe, a na temelju njih potencijalna potreba za pojačanjem infrastrukture na nacionalnoj razini.
- (6) Osigurava dovoljnu razinu detaljnosti i granularnosti da bi se na odgovarajući način uzela u obzir trenutačna i buduća ograničenja mreže i omogućilo naknadno utvrđivanje infrastrukturnih potreba na regionalnoj i nacionalnoj razini. Pruža i jasne informacije o ulaganjima potrebnima za uklanjanje infrastrukturnih nedostataka, kao i o kumulativnim koristima tih ulaganja za energetske sustav.
- (7) Kad je riječ o električnoj energiji, u obzir se uzimaju infrastruktura i bežična rješenja te se uzimaju u obzir potencijal i upotreba nefosilnih rješenja za fleksibilnost, uključujući skladištenje, što bi dovelo do bolje optimizacije energetskog sustava. Kad je riječ o usklađenosti projekata koji se žele uključiti u desetogodišnji **plan** razvoja mreže na razini Unije sa stvarnim potrebama, objašnjava na koji su način uzeta u obzir bežična rješenja, nefosilna rješenja za fleksibilnost ili druge alternative proširenju sustava.
- (8) Proizlazi iz transparentnog postupka koji se temelji na pouzdanim alatima i podacima te zahtijeva ažurirane i provjerene procjene troškova. U tom kontekstu upotrebljava jasne i mjerljive kriterije za uspostavu početne mreže. Ključni relevantni dionici uključuju se u pružanje informacija i validaciju rezultata u okviru postupka savjetovanja, strukturiranog tako da se mogu primjedbe uzeti u obzir.
- (9) Ostvaruje konkretne i kvantificirane rezultate kojima se omogućuje mjerenje opsega potencijalnih infrastrukturnih nedostataka i bežične i nove infrastrukture na određenim lokacijama. U tu bi svrhu utvrđene potrebe sudionicima na tržištu trebale ukazati na glavne nedostatke prekogranične infrastrukture za prijenos, uključujući unutarnju infrastrukturu sa znatnim prekograničnim učinkom, koje treba riješiti u sljedećih deset do dvadeset godina [...].
-